

มาตรการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ในผู้ขับขี่ : ศึกษาพระราชบัญญัติ

จรรยาทางบก (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2557

โดย

นางสาวอัญชนิตา บุญญรักษ์ธัญญา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขากฎหมายอาญา

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มาตรการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ในผู้ขับขี่ : ศึกษาพระราชบัญญัติ
จราจรทางบก (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2557

โดย

นางสาวอัญชนิตา บุญญรักษ์ธัญญา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขากฎหมายอาญา

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

The Measure of Blood Alcohol Concentration Testing in Drivers :
A Study of the Land Traffic Act (No.10) B.E. 2557

BY

MISS AUNCHANITA BOONYARAKTANYA

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS

FOR THE DEGREE OF MASTER OF LAWS

CRIMINAL LAW

FACULTY OF LAW

THAMMASAT UNIVERSITY

ACADEMIC YEAR 2015

COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะนิติศาสตร์

วิทยานิพนธ์

ของ

นางสาวอัญชนิตา บุญญรักษ์ธัญญา

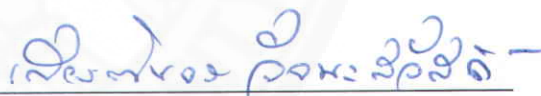
เรื่อง

มาตรการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ในผู้ขับขี่ : ศึกษาพระราชบัญญัติ
จราจรทางบก (ฉบับที่10) พ.ศ. 2557

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
นิติศาสตรมหาบัณฑิต

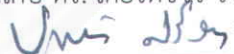
เมื่อ วันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2559

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(ศาสตราจารย์พิเศษ ดร. เกียรติคุณ วาณะสวัสดิ์)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ ดร. ปกป้อง ศรีสินิท)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(อาจารย์ ประธาน จุฬารังนกมนตรี)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(อาจารย์ ดร. สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์)

คณบดี

(ศาสตราจารย์ ดร. อุดม รั้วอมฤต)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	มาตรการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ในผู้ขับขี่ : ศึกษาพระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2557
ชื่อผู้เขียน	นางสาวอัญชนิตา บุญญรักษ์ธัญญา
ชื่อปริญญา	นิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	กฎหมายอาญา นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	รองศาสตราจารย์ ดร. ปกป้อง ศรีสันทิต
ปีการศึกษา	2558

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามาตรการการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ในผู้ขับขี่ยานพาหนะ และสภาพบังคับในกรณีผู้ขับขี่ยานพาหนะปฏิเสธการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ตามที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 โดยทำการศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ในผู้ขับขี่ยานพาหนะ โดยศึกษาเปรียบเทียบมาตรการการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ของกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา (รัฐแคลิฟอร์เนีย) และประเทศฝรั่งเศส เพื่อวิเคราะห์หามาตรการการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์และสภาพบังคับในกรณีผู้ขับขี่ยานพาหนะปฏิเสธการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ที่เหมาะสมกับประเทศไทย

จากการศึกษาพบว่า มีประเด็นที่ควรปรับปรุงเกี่ยวกับมาตรการการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ของไทย ดังนี้

1. สภาพบังคับกรณีผู้ขับขี่ยานพาหนะปฏิเสธการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ในพระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2557 ของประเทศไทยได้มีการกำหนดนำข้อสันนิษฐานตามกฎหมายแบบไม่เต็มใจมาใช้ ซึ่งจากที่ได้ศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับข้อสันนิษฐานตามกฎหมายของประเทศไทย ประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา UNHRC (UN Human Right Committee) และศาลสิทธิมนุษยชนแห่งสหภาพยุโรป พบว่าการนำข้อสันนิษฐานตามกฎหมายในคดีอาญามาใช้ข้อสันนิษฐานนั้นจะต้องไม่เป็นข้อสันนิษฐานที่โต้แย้งไม่ได้ และการนำมาใช้จะต้องสมเหตุสมผลและทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมาย สำหรับกรณีการปฏิเสธการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์นั้น เนื่องจากสภาพบังคับกรณีดังกล่าว มี 2 รูปแบบ คือ การกำหนดเป็นข้อสันนิษฐานความรับผิดชอบ และการกำหนด

เป็นความผิดอีกฐานความผิดหนึ่ง แม้ว่าข้อสันนิษฐานตามกฎหมายที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติจราจรทางบก จะเป็นข้อสันนิษฐานที่ได้แย้งได้ และทำให้รัฐบรรลุลวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองความปลอดภัยทางถนน แต่เมื่อมีสภาพบังคับในกรณีอื่นที่สามารถทำให้รัฐบรรลุลวัตถุประสงค์ได้โดยไม่ต้องกำหนดเป็นข้อสันนิษฐาน และไม่กระทบกระเทือนต่อสิทธิของจำเลยที่ได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ รัฐก็ควรนำมาตรการดังกล่าวมาใช้ ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่าประเทศไทยควรนำการกำหนดให้การปฏิเสธการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์เป็นความผิดอีกฐานหนึ่งมาใช้เป็นสภาพบังคับสำหรับกรณีดังกล่าว แทนการกำหนดเป็นข้อสันนิษฐาน

2. การกำหนดการตรวจทดสอบผู้ขับขี่ยานพาหนะในเบื้องต้น เพื่อคัดกรองว่าผู้ขับขี่ยานพาหนะรายใดมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้ขับขี่ยานพาหนะในขณะเมาสุรา ประเทศไทยไม่ได้มีการกำหนดมาตรการการทดสอบเบื้องต้นดังกล่าวไว้ ซึ่งแตกต่างจากของประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศฝรั่งเศส ซึ่งล้วนแต่ได้มีการกำหนดมาตรการทดสอบเบื้องต้นดังกล่าวไว้ ผู้เขียนเห็นว่า เพื่อให้การคัดกรองผู้ขับขี่ยานพาหนะมีความชัดเจน ประเทศไทยจึงควรมีการกำหนดเกี่ยวกับมาตรการการทดสอบเบื้องต้นไว้ในกฎกระทรวง

3. การกำหนดมาตรการการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์กรณีผู้ขับขี่ยานพาหนะไม่สามารถให้ความยินยอมในการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ จากการศึกษาพบว่า ในประเทศอังกฤษ และประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการกำหนดเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการในกรณีที่ผู้ขับขี่ยานพาหนะไม่สามารถให้ความยินยอมได้ และไม่สามารถทำการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์โดยลมหายใจ โดยให้ดำเนินการเก็บตัวอย่างเลือดของผู้ขับขี่ไว้ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า ประเทศไทยยังไม่ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเพื่อแก้ปัญหาในเรื่องนี้ จึงควรมีการนำหลักเกณฑ์และวิธีการดังกล่าวไปกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติจราจรทางบก

นอกจากนี้ จากการศึกษากฎหมายต่างประเทศ พบว่า ประเทศไทยยังมีความบกพร่องในเรื่องของการให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ขับขี่ยานพาหนะ โดยไม่มีการกำหนดวิธีการและขั้นตอนในการขอความยินยอมผู้ขับขี่ในการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ และการแจ้งสิทธิและผลกระทบจากการปฏิเสธการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ให้แก่ผู้ขับขี่ อีกทั้งเรื่องของความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานที่ได้จากการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ ก็พบว่าหลักเกณฑ์และวิธีการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ของไทยยังไม่เพียงพอในการรับประกันความน่าเชื่อถือของผลการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์แต่อย่างใด จากที่กล่าวมาทั้งหมด ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรมีการปรับปรุงมาตรการการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ทั้งในส่วนของพระราชบัญญัติจราจรทางบก และหลักเกณฑ์และวิธีการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ที่ได้กำหนดไว้ในกฎกระทรวง โดยนำมาตรการการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ของต่างประเทศมาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง

คำสำคัญ: การตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์, ข้อสันนิษฐาน, พระราชบัญญัติจราจรทางบก

Thesis Title	THE MEASURE OF BLOOD ALCOHOL CONCENTRATION TESTING IN DRIVERS : A STUDY OF THE LAND TRAFFIC ACT (NO.10) B.E. 2557
Author	Miss Aunchanita Boonyaraktanya
Degree	Master of Laws
Department/Faculty/University	Criminal Law Law Thammasat University
Thesis Advisor	Associate Professor Pokpong Srisanit, Ph.D.
Academic Years	2015

ABSTRACT

The objective of the study was to research the measure of blood alcohol concentration testing in drivers as well as the sanction to be imposed on those who refuse to take the blood alcohol concentration test as provided in the Land Traffic Act B.E. 2522. The research analyzed rules and procedures for blood alcohol concentration testing in drivers and was conducted as a comparative study on the measure of blood alcohol concentration testing between Thai and foreign laws, which include the laws of United Kingdom, the United States (the State of California) and France, in order to suggest the measure and the sanction appropriate to Thailand.

The results of the study were as follows:

1. It was found the use of rebuttable presumption of law in the sanction prescribed in the Land Traffic Act (No.10) B.E. 2557 which is to be imposed on the drivers refusing to take the blood alcohol concentration test. Having studied and analyzed the concepts concerning presumptions of law in Thailand, the United Kingdom, the United States, UNHRC (UN Human Right Committee) and the European Court of Human Rights, it could be concluded that the use of presumptions of law concerning criminal liability should be confined within reasonable limits; the means

employed should be reasonably proportionate to the legitimate aim pursued; and such presumptions must be rebuttable. According to the study, there were two general types of sanctions for refusal to take the test: being presumed by presumption of law and being charged for refusal to take the test. Even though the presumption of law in the Land Traffic Act was rebuttable and successfully designed to achieve the objective of the state in maintaining road safety, there was equally effective sanction which has no effect on the right to be presumed innocent that the state may opt for. Thus, instead of using the presumption of law, this study suggested that the state criminalize the act of refusal to take the blood alcohol concentration test.

2. It was found that there was no preliminary screening test prescribed in Thai law, unlike in the United Kingdom, the United States and France which preliminary screening test was already implemented. Thus, in order to assure the accuracy of the screening process, the preliminary screening test should be prescribed in the ministerial regulation.

3. It was found that there was no measure of blood alcohol concentration test in case of the drivers refusing to take a test due to inability prescribed in Thai law, unlike in the United Kingdom and the United States which rules and procedures relating to the issue were already laid down. Accordingly, in the event that the drivers are not able to give their consent and thus the blood alcohol concentration test becomes impossible, the drivers' blood sample shall be taken instead for further blood alcohol testing. Therefore, rules and procedures relating to such issue should be prescribed in the Land Traffic Act.

In addition, the study of foreign laws also indicated the weakness in the drivers' right protection as the procedure of alcohol testing consent seeking and the procedure of notifying the drivers' rights and consequences of taking the blood alcohol concentration test have not yet to be implemented. Moreover, the reliability of the evidence obtained from the blood alcohol concentration test remains questionable. With regard to the abovementioned issues, the measure of blood alcohol concentration testing in drivers, both in the Land Traffic Act and the ministerial regulation, therefore, should be reviewed, so that it is proper and conforms to international standard.

Keywords: Blood Alcohol Concentration Test,, Presumption of Law, Land Traffic Act

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์ของบุคคลหลายท่าน ทั้งการสนับสนุนในด้านวิชาการ การจัดระเบียบรูปแบบความคิด การให้ความรู้เกี่ยวกับระเบียบงานวิจัย รวมถึงแรงผลักดันในการก่อให้เกิดการค้นคว้า การรวบรวมองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นและเป็นประโยชน์ให้แก่ผู้ที่ได้ศึกษาค้นคว้าต่อไป

ผู้เขียนขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ปกป้อง ศรีสนิท ที่ให้คำแนะนำและรับเป็นที่ปรึกษาในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ไม่อาจสำเร็จได้หากปราศจากคำแนะนำ คำติชม การรับฟังแนวคิด รวมถึงการเสียสละเวลาในการรับฟังปัญหาและเสนอแนะแนวทางแก้ไข ปัญหาให้แก่ผู้เขียน

ผู้เขียนขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ประธาน จุฬาโรจน์มนตรี และอาจารย์ ดร.สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒนกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการให้ข้อเสนอแนะ หลักแนวคิด อันเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้เขียนขอขอบพระคุณครอบครัวที่ให้ความเข้าใจและเป็นกำลังใจมาโดยตลอดในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ทางวิชาการแก่ผู้ที่สนใจและผู้ที่ได้ศึกษาค้นคว้าต่อไป

นางสาวอัญชนิตา บุญญรักษ์ธัญญา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	4
1.3 สมมติฐานของการศึกษา	5
1.4 ขอบเขตของการศึกษา	6
1.5 วิธีการศึกษา	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีในเรื่องข้อสันนิษฐานตามกฎหมายกับการทดสอบวัดระดับแอลกอฮอล์	8
2.1 ข้อสันนิษฐานกับหลักการดำเนินคดีอาญา	8
2.1.1 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน	8
2.1.2 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ	10
2.2 ประเภทของข้อสันนิษฐาน	11
2.2.1 ข้อสันนิษฐานตามข้อเท็จจริง (Presumption of Fact)	12
2.2.2 ข้อสันนิษฐานตามกฎหมาย (Presumption of Law)	12
2.2.2.1 ข้อสันนิษฐานเด็ดขาด (Irrebuttable Presumption)	12
2.2.2.2 ข้อสันนิษฐานไม่เด็ดขาด (Rebuttable Presumption)	13
2.3 เหตุผลในการกำหนดข้อสันนิษฐาน	14
2.4 หลักสันนิษฐานว่าบุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์	16

2.4.1 ความหมายของหลักสันนิษฐานว่าบุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์	17
2.4.2 ความสัมพันธ์ระหว่าง หลัก presumption of innocence กับหลัก proof beyond a reasonable Doubt	19
2.4.2.1 มาตรฐานการพิสูจน์	19
2.4.2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลัก presumption of innocence กับ หลัก proof beyond a reasonable doubt	24
2.5 ข้อสันนิษฐานคดีอาญาในประเทศไทย	26
2.6 หลักความได้สัดส่วน (principle of proportionality)	29
2.6.1 ความหมายและลักษณะสำคัญของหลักความได้สัดส่วน	30
2.6.2 หลักการย่อยของหลักความได้สัดส่วน	32
2.6.2.1 หลักความเหมาะสม (principle of suitability)	32
2.6.2.2 หลักความจำเป็น (principle of necessity)	33
2.6.2.3 หลักความพอสมควรแก่เหตุในความหมายอย่างแคบ (principle of proportionality in the narrow sense)	33
2.7 หลักเกณฑ์การทดสอบวัดระดับแอลกอฮอล์ตาม พ.ร.บ.จราจรทางบก พ.ศ.2522 และที่แก้ไขเพิ่มเติม	35
บทที่ 3 หลักเกณฑ์ในเรื่องข้อสันนิษฐานและการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ในกฎหมายต่างประเทศ	38
3.1 ข้อสันนิษฐานคดีอาญาในประเทศอังกฤษ	38
3.2 ข้อสันนิษฐานคดีอาญาในประเทศสหรัฐอเมริกา	42
3.3 ข้อสันนิษฐานคดีอาญาในศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป (The European Court of Human Right: ECtHR)	43
3.4 ข้อสันนิษฐานคดีอาญาใน UN Human Right Committee	49
3.5 หลักเกณฑ์การทดสอบวัดระดับแอลกอฮอล์ตาม Road Traffic Act 1988 ประเทศอังกฤษ	50
3.6 หลักเกณฑ์การทดสอบวัดระดับแอลกอฮอล์ตาม Vehicle Code of California สหรัฐอเมริกา	58

	(8)
3.7 หลักเกณฑ์การทดสอบวัดระดับแอลกอฮอล์ตาม Code de la route ประเทศฝรั่งเศส	61
บทที่ 4 วิเคราะห์และเปรียบเทียบการทดสอบวัดระดับแอลกอฮอล์	69
4.1 ปัญหาการปฏิเสธตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์	69
4.2 ปัญหาการไม่ได้กำหนดเกี่ยวกับการคัดกรองผู้ขับขี่ยานพาหนะเบื้องต้น	85
4.3 ปัญหาการไม่ได้กำหนดกรณีผู้ขับขี่ยานพาหนะไม่สามารถให้ความยินยอม ในการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์	89
4.4 การคุ้มครองสิทธิของผู้ขับขี่เมื่อถูกสั่งให้ตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์	92
4.5 ความน่าเชื่อถือของผลการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์	96
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	99
5.1 บทสรุป	99
5.2 ข้อเสนอแนะ	103
บรรณานุกรม	107
ประวัติผู้เขียน	112

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การขับชี่ยานพาหนะในขณะมีนเมา หรือที่เรียกว่า เมาแล้วขับ ถือเป็นสาเหตุหลักสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุบนท้องถนน โดยในปี พ.ศ. 2553 พบว่า อุบัติเหตุจากการขับชี่ยานพาหนะขณะมีนเมาคิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 7.8 ของอุบัติเหตุบนท้องถนนทั้งหมด ซึ่งถือเป็นอัตราส่วนที่สูงที่สุดในรอบทศวรรษ¹ ทั้งนี้อุบัติเหตุจากการขับชี่ยานพาหนะในขณะมีนเมาก่อให้เกิดผลกระทบในหลาย ๆ ด้าน ทั้งผลกระทบต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินของผู้ขับชี่และผู้อื่น รวมถึงผลกระทบต่อรัฐ ด้วยเหตุนี้จึงเกิดความร่วมมือจากทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในการแก้ปัญหาดังกล่าว เห็นได้จากการมีโครงการรณรงค์ต่าง ๆ ที่ช่วยสร้างจิตสำนึกให้กับผู้ขับชี่ยานพาหนะ เช่น โครงการเมาไม่ขับ ของสำนักงานกองทุนการสร้างเสริมสุขภาพ และโครงการเป่าก่อนขับ กลับบ้านปลอดภัย ที่เป็นความร่วมมือระหว่างกองบัญชาการตำรวจนครบาล มูลนิธิเมาไม่ขับ สำนักงานเครือข่ายลดอุบัติเหตุและกลุ่มผู้ประกอบการสถานบันเทิง เป็นต้น

นอกจากการจัดทำโครงการรณรงค์ต่าง ๆ แล้ว มาตรการบังคับทางกฎหมายก็เป็นอีกเครื่องมือหนึ่งของรัฐในการแก้ปัญหาการขับชี่ยานพาหนะในขณะมีนเมา โดยตามกฎหมายพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 ได้มีการกำหนดให้การขับชี่ยานพาหนะในขณะมีนเมา เป็นความผิด ดังที่ปรากฏในมาตรา 43(2) ความว่า “ห้ามมิให้ผู้ขับชี่ขับรถในขณะเมาสุราหรือของเมาอย่างอื่น” นอกจากนี้ พระราชบัญญัตินี้ยังได้ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการทดสอบผู้ขับชี่ยานพาหนะว่าอยู่ในสภาวะเมาสุราหรือของเมาอย่างอื่นหรือไม่ด้วย ทั้งนี้ วิธีการในการทดสอบได้กำหนดไว้ใน กฎกระทรวง ฉบับที่ 16 (พ.ศ. 2537) ออกตามความในพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 โดยกฎกระทรวงดังกล่าวกำหนดให้ทำการทดสอบโดยการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ในเลือดของผู้ขับชี่ ซึ่งทำได้ 3 วิธีคือ การตรวจวัดลมหายใจ การตรวจวัดจากปัสสาวะ และการตรวจวัดจากเลือด ซึ่งหากผลการทดสอบปรากฏว่าผู้ขับชี่มีปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือดเกินกว่า 50 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ กฎหมายให้ถือว่าบุคคลนั้นเมาสุรา

¹ไพพลีอง [นามแฝง], “สถานการณ์เมาแล้วขับของไทย,” เดลินิวส์, 15 กรกฎาคม 2558, ภายใต “เดินหน้าเลี้ยวซ้าย,” สืบค้นเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2558, จาก <http://www.dailynews.co.th/article/335014>.

การตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ของผู้ขับขี่ว่าอยู่ในสภาวะเมาสุราหรือของเมาอย่างอื่นหรือไม่ตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 นั้น เป็นการกระทำที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพในเนื้อตัวร่างกายของบุคคลอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่โดยหลักแล้วรัฐจะกระทำการละเมิดไม่ได้ ดังนั้นการตรวจวัดจึงต้องอาศัยความยินยอมของผู้ขับขี่เสียก่อน หากไม่ได้รับความยินยอม เจ้าหน้าที่จะมีอำนาจจับผู้ขับขี่เพื่อไปพิสูจน์ความผิดของผู้ขับขี่ต่อไป แต่ทั้งนี้ก็เป็นกรยากที่จะแสวงหาพยานหลักฐานพิสูจน์ว่าผู้ขับขี่เมาสุรา ทำให้ไม่สามารถลงโทษผู้ขับขี่ฐานขับขี่ยานพาหนะในขณะเมาสุราได้ ความผิดฐานดังกล่าวมีโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับตั้งแต่ห้าพันบาทถึงสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งพักใช้ใบอนุญาตขับขี่ยานพาหนะของผู้ขับขี่นั้นไม่น้อยกว่าหกเดือน หรือเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่ยานพาหนะ กรณีดังกล่าวจึงอาจลงโทษได้เพียงฐานฝ่าฝืนคำสั่งเจ้าหน้าที่ในการให้ตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ ซึ่งพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 เดิมกำหนดโทษปรับเพียงหนึ่งพันบาท ทำให้ผู้ขับขี่ยอมเสี่ยงที่จะปฏิเสธการตรวจทดสอบระดับแอลกอฮอล์ เพราะหากไม่มีพยานหลักฐานอื่นที่พิสูจน์ให้ศาลเชื่อได้ว่าผู้ขับขี่เมาสุรา ผู้ขับขี่ก็รับโทษเพียงปรับหนึ่งพันบาท และแม้จะสามารถพิสูจน์ได้ผู้ขับขี่ก็รับโทษฐานฝ่าฝืนคำสั่งเจ้าหน้าที่เพิ่มมาอีกเพียงหนึ่งพันบาท

ความไม่ได้สัดส่วนของโทษสองฐานความผิดทำให้การบังคับใช้กฎหมายในการป้องปรามผู้ขับขี่ที่ขับรถขณะเมาสุราไม่ได้ผลเท่าที่ควร ด้วยเหตุนี้ จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2557 ขึ้นเพื่อให้เป็นมาตรการในการป้องกันการเกิดอุบัติเหตุที่เกิดจากผู้ขับขี่รถขณะเมาสุราหรือของเมาอย่างอื่น² โดยการกำหนดข้อสันนิษฐานกรณีผู้ขับขี่ไม่ยอมให้ตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์กรณีผู้ขับขี่ปฏิเสธโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้สันนิษฐานว่าผู้ขับขี่ขับรถขณะเมาสุราหรือของอย่างอื่นตามที่กำหนดในมาตรา 43(2)³ อันเป็นการนำข้อสันนิษฐานตามกฎหมายมาปรับใช้เพื่อแก้ปัญหากรณีที่ผู้ขับขี่ยานพาหนะไม่กระทำการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์

²ดู พระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2557

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้คือโดยที่เป็นการสมควรกำหนดมาตรการในด้านความปลอดภัยเพื่อช่วยในการให้สัญญาณจราจรและสมควรกำหนด ข้อสันนิษฐานว่าผู้ขับขี่ขับรถในขณะเมาสุราหรือของเมาอย่างอื่นในกรณีที่ไม่ยอมให้ทดสอบโดยไม่มีเหตุอันสมควรอันจะเป็นมาตรการในการป้องกันการเกิดอุบัติเหตุที่เกิดจากผู้ขับขี่รถขณะเมาสุราหรือของเมาอย่างอื่นจึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

³ดู พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

มาตรา 142 วรรค 4 ในกรณีที่มีพฤติการณ์อันควรเชื่อว่าผู้ขับขี่ขับรถในขณะเมาสุราหรือของเมาอย่างอื่นหากผู้นั้นยังไม่ยอมให้ทดสอบตามวรรคสามโดยไม่มีเหตุอันสมควรให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นฝ่าฝืนมาตรา 43(2)

ข้อสันนิษฐานเป็นหลักกฎหมายในลักษณะพยาน ได้มีการกำหนดขึ้นเพื่อช่วยในการแสวงหาพยานหลักฐานในทางคดี โดยมีการแบ่งข้อสันนิษฐานเป็น 2 ประเภท ประเภทแรกเรียกว่าข้อสันนิษฐานตามข้อเท็จจริง ซึ่งไม่มีกฎหมายกำหนดไว้ เป็นเรื่องของการใช้ดุลพินิจในการรับฟังคดีของศาล กล่าวคือ เมื่อศาลได้รับฟังข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่ปรากฏในสำนวนคดีแล้ว ข้อเท็จจริงเหล่านั้นทำให้ศาลสันนิษฐานข้อเท็จจริงอีกข้อเท็จจริงหนึ่ง โดยข้อสันนิษฐานไม่มีผลผูกพันให้ศาลในคดีอื่นต้องผูกพันตาม ส่วนข้อสันนิษฐานอีกประเภทหนึ่ง คือข้อสันนิษฐานตามกฎหมาย ข้อสันนิษฐานประเภทนี้เป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดว่า เมื่อมีข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น หรือที่เรียกว่าข้อเท็จจริงที่เป็นเงื่อนไข (basic fact) ศาลจะรับฟังว่ามีข้อเท็จจริงตามข้อสันนิษฐานนั้นเกิดขึ้นด้วย (presumed fact) ข้อสันนิษฐานในทางกฎหมายนี้เกิดขึ้นเพื่อช่วยในการรับฟังพยานหลักฐานของศาล

ข้อสันนิษฐานตามกฎหมายในการดำเนินคดีอาญาเริ่มมีการนำมาใช้ในประเทศอังกฤษ ซึ่งใช้ระบบการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน การดำเนินคดีเป็นระบบกล่าวหา คู่ความในคดีมีฐานะเท่าเทียมกัน ในการดำเนินคดีนั้น ศาลจะวางตัวเป็นกลางและรับฟังข้อเท็จจริงตามที่คู่ความนำเสนอเข้าสู่กระบวนการพิจารณาตัดสิน ศาลไม่มีอำนาจในการแสวงหาพยานหลักฐานด้วยตนเอง ประกอบกับการดำเนินคดีอาญามีหลักว่าให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ (presumption of innocence) ดังนั้น ในการดำเนินคดีอาญา โจทก์จึงมีหน้าที่ในการพิสูจน์ว่าจำเลยกระทำความผิดตามที่ได้มีการกล่าวหา โดยกฎหมายกำหนดให้โจทก์ต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงในระดับที่เรียกว่าปราศจากข้อสงสัยตามสมควร (beyond reasonable doubt) ต่อมาเมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนแปลง การกระทำความผิดได้มีการพัฒนารูปแบบขึ้น การกระทำความผิดบางฐานยากต่อการที่จะแสวงหาข้อเท็จจริงมาพิสูจน์ประเด็นแห่งคดีโดยตรง จึงได้มีการกำหนดข้อสันนิษฐานในทางกฎหมายขึ้นเพื่อช่วยโจทก์ในกรณีที่การแสวงหาข้อเท็จจริงนั้นกระทำได้ยาก โจทก์เพียงต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงให้เป็นไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด ศาลจึงจะรับฟังว่ามีข้อเท็จจริงตามที่กฎหมายสันนิษฐานเกิดขึ้น ทั้งนี้ การกำหนดข้อสันนิษฐานตามกฎหมายยังเป็นการกำหนดแนวการรับฟังพยานหลักฐานของศาลด้วย โดยหากปรากฏข้อเท็จจริงอันเป็นเงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนด ศาลต้องผูกพันให้รับฟังว่ามีข้อเท็จจริงอันเป็นข้อสันนิษฐานเกิดขึ้น การกำหนดข้อสันนิษฐานทางกฎหมายจึงเป็นการวางบรรทัดฐานในการรับฟังข้อเท็จจริงของศาลในกรณีที่มีข้อเท็จจริงแบบเดียวกันให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน นอกจากนี้ประเทศที่มีหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ แม้ศาลจะมีหน้าที่ในการแสวงหาพยานหลักฐาน แต่ก็มีให้นำข้อสันนิษฐานทางกฎหมายมาใช้เพื่อช่วยในการรับฟังพยานหลักฐานของศาลเช่นกัน

ข้อสันนิษฐานในทางกฎหมายมี 2 ลักษณะด้วยกัน คือ ข้อสันนิษฐานเด็ดขาด (irrebuttable presumption) อันเป็นข้อสันนิษฐานที่หักล้างไม่ได้ ศาลจะต้องรับฟังข้อเท็จจริงตามที่

กฎหมายได้สันนิษฐานโดยที่คู่ความไม่มีสิทธิที่จะนำข้อเท็จจริงอื่นมาพิสูจน์หักล้างได้ อีกลักษณะคือ ข้อสันนิษฐานไม่เด็ดขาด (rebuttable presumption) เป็นข้อสันนิษฐานที่กฎหมายเปิดโอกาสให้ คู่ความสามารถที่จะนำข้อเท็จจริงอื่นมาพิสูจน์เพื่อหักล้างข้อสันนิษฐานได้ สำหรับข้อสันนิษฐานตามที่ได้กำหนดเพิ่มเติมไว้ใน มาตรา 142 วรรคสี่ ของพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 นั้น กฎหมายเปิดโอกาสให้จำเลยหรือผู้ขับขี่ที่สามารถที่จะนำข้อเท็จจริงมาพิสูจน์ว่าตนไม่ได้ขับขี่รถขณะเมาสุราหรือของอย่างอื่น อันเป็นลักษณะของข้อสันนิษฐานไม่เด็ดขาด

ข้อสันนิษฐานตามกฎหมายจะเปิดโอกาสให้จำเลยหรือผู้ขับขี่สามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงหักล้างข้อสันนิษฐานที่กฎหมายกำหนดได้ แต่การดำเนินคดีอาญามีหลักกฎหมายที่ว่า “ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์” (presumption of innocence) กล่าวคือ จำเลยจะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง โจทก์เป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการพิสูจน์จนปราศจากข้อสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดตามที่โจทก์กล่าวอ้าง ดังนั้นจึงมีประเด็นปัญหาว่าการที่มาตรา 142 วรรคสี่ ของพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 กำหนดให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ขับขี่ขับรถขณะเมาสุราหรือของเมาอย่างอื่น อันเป็นความผิดที่มีโทษทางอาญา การกำหนดข้อสันนิษฐานดังกล่าวอาจเป็นการฝ่าฝืนหลักให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำเลยบริสุทธิ์ เป็นการผลักระหว่างการพิสูจน์ให้แก่จำเลยและเป็นการสร้างหน้าที่ให้แก่จำเลยที่จะต้องพิสูจน์ว่าตนไม่ได้กระทำความผิดตามที่ข้อสันนิษฐานกำหนด

ด้วยเหตุนี้ จึงเห็นควรที่จะมีการศึกษาว่าการกำหนดข้อสันนิษฐานตามกฎหมาย ดังที่ปรากฏในพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 142 วรรคสี่ ตามที่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2557 สามารถที่จะกระทำได้หรือไม่ และเป็นการขัดต่อหลักสันนิษฐานว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์หรือไม่ เพื่อให้บทบัญญัติดังกล่าวมีความถูกต้องเหมาะสมกับระบบการดำเนินคดีอาญาของไทย

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับข้อสันนิษฐานตามกฎหมายในคดีอาญา
2. เพื่อศึกษาแนวคิดและหลักเกณฑ์ในการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ของผู้ขับขี่รถ และมาตรการทางกฎหมายในกรณีที่ผู้ขับขี่รถปฏิเสธที่จะตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ตามกฎหมายจราจรของต่างประเทศ

3. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติในการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ในผู้ขับขี่รถ และกรณีผู้ขับขี่รถปฏิเสธที่จะตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ ตามที่มีการบัญญัติในกฎหมายไทย ว่ามีหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับหลักกฎหมายทั่วไปทางกฎหมายอาญาหรือไม่

4. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ และวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายในกรณีผู้ขับขี่ปฏิเสธการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ของไทยและต่างประเทศ ว่ามีความเหมือนหรือต่างกันอย่างไร

5. เพื่อนำผลของการศึกษาไปเป็นข้อพิจารณาในการเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงแก้ไขมาตรการทางกฎหมายในกรณีผู้ขับขี่ปฏิเสธการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ให้มีความเหมาะสม

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

กฎหมายไทยมีการกำหนดมาตรการทางกฎหมาย กรณีที่ผู้ขับขี่ไม่ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจโดยปราศจากเหตุอันสมควรในการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ เพื่อทดสอบว่าผู้ขับขี่ได้ขับรถในขณะที่เมาสุราหรือของเมาอย่างอื่นหรือไม่ โดยการกำหนดข้อสันนิษฐานว่าผู้ขับขี่กระทำความผิดในฐานขับขีรถในขณะที่เมาสุราหรือของเมาอย่างอื่นตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 43(2) ของพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 ซึ่งเป็นการสันนิษฐานว่าผู้ขับขี่เป็นผู้กระทำความผิด และทำให้ผู้ขับขี่มีหน้าที่ในการแสวงหาพยานหลักฐานมาเพื่อพิสูจน์หักล้างข้อสันนิษฐาน การกำหนดข้อสันนิษฐานดังกล่าวอาจจะไม่มีความสอดคล้องกับหลักการสันนิษฐานว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ อีกทั้งรัฐสามารถที่จะใช้มาตรการอื่นในการกำหนดสภาพบังคับในกรณีที่ผู้ขับขี่ยานพาหนะไม่ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่โดยการกำหนดอัตราโทษสำหรับความผิดฐานขัดคำสั่งเจ้าพนักงานที่สั่งให้ตรวจตามมาตรา 142 ให้มีอัตราโทษเท่ากับความผิดฐานขับขีรถยานพาหนะในขณะที่เมาสุรา ดังนั้น จึงอาจต้องมีการแก้ไขบทบัญญัติดังกล่าวเพื่อกำหนดมาตรการทางกฎหมายกรณีผู้ขับขี่ไม่ให้ความร่วมมือในการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์เพื่อให้สอดคล้องต่อหลักให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ และทำให้มาตรการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 สามารถใช้บังคับได้ตามวัตถุประสงค์ในการป้องกันอุบัติเหตุจากการขับขีรถยานพาหนะในขณะที่มีเมามา ทั้งนี้ โดยยกเลิกข้อสันนิษฐานตามกฎหมายดังกล่าวและกำหนดให้กรณีผู้ขับขี่ไม่ให้ความร่วมมือในการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์เป็นความผิดอีกฐานความผิดหนึ่งที่มีอัตราโทษเทียบเท่ากับโทษในความผิดฐานขับขีรถยานพาหนะขณะมีเมามา อีกทั้งกำหนดให้มีมาตรการในการทดสอบผู้ขับขี่เบื้องต้น และมาตรการในการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ผู้ขับขี่ยานพาหนะที่อยู่ในสถานะที่ไม่สามารถให้ความยินยอมได้

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับแนวคิดในการกำหนดข้อสันนิษฐานตามกฎหมายในคดีอาญา มาตรการในการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ในผู้ขับขี่ว่าขึ้นอยู่กับขณะมีเมาหรือไม่ มาตรการทางกฎหมายและความเหมาะสมในการนำข้อสันนิษฐานตามกฎหมายมาปรับใช้ในกรณีผู้ขับขี่ปฏิเสธที่จะตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ โดยศึกษามาตรการทางกฎหมายและแนวทางการปฏิบัติตามกฎหมายต่างประเทศ เช่น ประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศฝรั่งเศส เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดมาตรการทางกฎหมายในกรณีผู้ขับขี่ปฏิเสธที่จะตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์โดยปราศจากเหตุอันสมควรของประเทศไทยให้มีความเหมาะสมต่อไป

1.5 วิธีการศึกษา

ศึกษาโดยการวิจัยเอกสาร (documentary research) จากกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ โดยการค้นคว้ารวบรวมจากชั้นปฐมภูมิ (primary document) และทุติยภูมิ (secondary document) เช่น กฎหมาย เอกสารทางวิชาการ บทความ วารสาร หนังสือ รายงาน การศึกษาวิจัย วิทยานิพนธ์ และแหล่งข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต โดยการนำเอาข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ เพื่อหาหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงแนวความคิดเกี่ยวกับข้อสันนิษฐานตามกฎหมายในคดีอาญา
2. ได้ทราบถึงแนวคิดและหลักเกณฑ์ในการตรวจทดสอบปริมาณแอลกอฮอล์ของผู้ขับขี่ และมาตรการทางกฎหมายในกรณีผู้ขับขี่ปฏิเสธที่จะตรวจทดสอบปริมาณแอลกอฮอล์ ตามกฎหมายจราจรของต่างประเทศ
3. ได้ทราบถึงมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติในการตรวจทดสอบปริมาณแอลกอฮอล์ในผู้ขับขี่ และกรณีผู้ขับขี่ปฏิเสธที่จะตรวจทดสอบปริมาณแอลกอฮอล์ ตามที่มีการบัญญัติในกฎหมายไทย ว่ามีหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม และสอดคล้องกับหลักกฎหมายทั่วไปในกฎหมายอาญาหรือไม่

4. ได้ทราบถึงมาตรการทางกฎหมายในกรณีผู้ขับขี่ปฏิเสธการทดสอบปริมาณแอลกอฮอล์ของไทยและต่างประเทศ ว่ามีความเหมือนหรือต่างกันอย่างไร

5. ได้ทราบถึงมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทยในกรณีผู้ขับขี่ปฏิเสธการทดสอบปริมาณแอลกอฮอล์

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีในเรื่องข้อสันนิษฐานตามกฎหมายกับตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์

2.1 ข้อสันนิษฐานกับหลักการดำเนินคดีอาญา

ระบบการดำเนินคดีอาญาแบ่งหลักการดำเนินคดีอาญาเป็น 2 ประเภท คือ หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนและหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ซึ่งหลักการดำเนินคดีอาญาที่แตกต่างกัน ย่อมส่งผลต่อรูปแบบการดำเนินคดีอาญาที่แตกต่างกันด้วย เมื่อข้อสันนิษฐานตามกฎหมายเป็นเครื่องมือในการแสวงหาข้อเท็จจริงในหลักการดำเนินคดีอาญา ดังนั้นการศึกษาเพื่อเข้าใจถึงข้อสันนิษฐานตามกฎหมายจึงต้องศึกษาว่าหลักการดำเนินคดีอาญาแต่ละประเภทแตกต่างกันอย่างไรและส่งผลต่อทัศนคติเกี่ยวกับข้อสันนิษฐานตามกฎหมายอย่างไร

2.1.1 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน

หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน หรือ popular prosecution เป็นหลักการดำเนินคดีอาญาที่ใช้กันในประเทศอังกฤษ เกิดขึ้นจากแนวความคิดในการรักษาความสงบเรียบร้อยโดยประชาชน กล่าวคือประชาชนทุกคนจะต้องร่วมกันรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมตามหลักการดำเนินคดีอาญานี้ ประชาชนทุกคนถือเป็นผู้เสียหายในคดีอาญาที่เกิดขึ้น ประชาชนทุกคนจึงมีสิทธิและอำนาจในการฟ้องคดีอาญาได้โดยไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นผู้ที่ถูกประทุษร้ายโดยตรง⁴

นอกจากประชาชนจะสามารถเป็นผู้ฟ้องคดีอาญาได้เองแล้ว ในประเทศอังกฤษยังมีการตั้งองค์กรที่เรียกว่า Director of Public Prosecutions (D.P.P.) ขึ้น ซึ่งแม้ D.P.P. จะเป็นองค์กรของรัฐที่จัดตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่ในการไต่ตรองการฟ้องคดีอาญาบางประเภท อันเป็นผลให้การดำเนินคดีอาญาบางประเภทจะต้องได้รับการอนุญาตจาก D.P.P. แต่ในพื้นฐานความคิดแล้ว D.P.P. หาได้กระทำแทนรัฐไม่ แต่เป็นการกระทำแทนประชาชน⁵

⁴ Vgl. August Liebehentze, Opportunitätsprinzip und Legalitätsprinzip in England, (Marburger Dissertation, 1971) S.100 ff. อ้างใน คณิต ฅ นคร, “วิธีพิจารณาความอาญาไทย : หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน,” วารสารนิติศาสตร์, น.3, 15 (กันยายน 2528).

⁵ อัญชัญศิริ บรรณานุกรณ์ และศิลาปะอรัญ ชูเวช, “ภาระและหน้าที่ของ Director of Public Prosecutions,” วารสารอัยการ, น. 35 (กุมภาพันธ์ 2523).

หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน มีลักษณะทางวิธีพิจารณาความอาญา เป็นนิติสัมพันธ์ 3 ฝ่ายได้แก่ ศาล (trial judge) โจทก์ และจำเลย โดยศาลเป็นผู้รักษากฎในการพิจารณาคดีระหว่างโจทก์และจำเลย เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างประโยชน์ของรัฐและสิทธิเสรีภาพของเอกชน⁶ ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างโจทก์และจำเลยนั้นเป็นการต่อสู้กันระหว่างคู่ความทั้ง 2 ฝ่าย ศาลซึ่งเป็นผู้ชี้ขาดต้องวางเฉย (passive) และควบคุมการต่อสู้มิให้ผิดกติกา นอกจากนี้ศาลยังมีบทบาทที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องพยานหลักฐานเพื่อมิให้มีการเอาเปรียบกันและกันในการต่อสู้คดี⁷ และเมื่อการดำเนินคดีอาญานี้มีลักษณะความสัมพันธ์เป็นการต่อสู้กันระหว่างโจทก์และจำเลย จึงมีการสร้างหลักประกันให้คู่ความคือ “หลักแห่งความเป็นธรรม” (principle of fairness)⁸ โดยคู่ความจะมีฐานะเท่าเทียมกัน (on equal footing) ในการนำพยานหลักฐานมาแสดงเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามหลักเกณฑ์เกี่ยวกับพยานหลักฐาน ศาลจะทำหน้าที่พิจารณาคดีจากพยานหลักฐานที่คู่ความเสนอเข้ามาในคดี โดยจะไม่เข้าไปก้าวก่ายในการสืบพยานหลักฐานในคดี และเมื่อศาลวางตัวเป็นกลางในการดำเนินคดีอาญา โจทก์ซึ่งเป็นผู้กล่าวหาว่าจำเลยกระทำความผิดจึงต้องนำพยานหลักฐานเข้าสืบให้ได้ว่าการกระทำความผิดตามที่ตนกล่าวอ้างเกิดขึ้น หรือที่เรียกว่า หน้าที่นำสืบ (burden of proof)

เมื่อการค้นหาความจริงในระบบนี้มีลักษณะเป็นการต่อสู้กันระหว่างคู่ความ โดยคู่ความมีหน้าที่ในการนำพยานหลักฐานเข้ามาสืบเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามที่ตนกล่าวอ้าง ในระบบการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนนี้จึงต้องมีการวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับพยานหลักฐานขึ้นเพื่อมิให้มีการนำเสนอพยานหลักฐานที่ตรงประเด็นแห่งคดี เช่น หลักพยานหลักฐานที่ดีที่สุด (best evidence rule) หรือหลักบทตัดพยานบอกเล่า (rule against hearsay) นอกจากนี้ยังมีการนำวิธีการค้นหาความจริงโดยการถามค้าน (cross-examination) อันเป็นการเปิดโอกาสให้คู่ความฝ่ายหนึ่งสามารถโต้แย้งหรือหักล้างความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานที่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งนำสืบได้ จะเห็นได้ว่า

⁶ Paul B. Weston, Kenneth M. Wells, Law Enforcement and Criminal Justice and Introduction, (California: Goodyear Publishing Company Inc, 1972,) pp.161, 179 อ้างถึงใน สมทรัพย์ นำอำนวยการ, “บทบาทของศาลในชั้นพิจารณากับการค้นหาความจริงในคดีอาญา,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541), น. 8.

⁷ คณิต ภู นคร, อ่าวแล้ว เจริญธรรมที่ 1, น. 6.

⁸ Gary Goodpaster, “On the Theory of American Adversary Criminal Trial”, The Journal of Criminal Laws & Criminology, p.12 (1987). อ้างถึงใน สมทรัพย์ นำอำนวยการ, อ่าวแล้ว เจริญธรรมที่ 3, น. 10.

หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนนั้น ให้ความสำคัญกับหลักเกณฑ์เกี่ยวกับพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาอย่างมาก อาจเรียกได้ว่าเป็นการดำเนินคดีอาญาที่จำกัดอยู่กับรูปแบบพิธี บทบาทของศาลในการสืบพยานหรือการรับฟังพยานหลักฐานในคดีอาญามีลักษณะไม่แตกต่างจากคดีแพ่ง กล่าวคือ ศาลมีหน้าที่พิจารณาคดี โดยสามารถรับฟังพยานหลักฐานได้เฉพาะเท่าที่เข้าสู่กระบวนการพิจารณาตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น ไม่สามารถแสวงหาพยานหลักฐานหรือนำพยานหลักฐานเข้าสู่สำนวนคดีเองได้

2.1.2 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ

หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ หรือ Public Prosecution เป็นหลักการดำเนินคดีอาญาที่ปรากฏอยู่ในประเทศภาคพื้นยุโรป โดยหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐมองว่า รัฐมีภารกิจในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ถือว่ารัฐเป็นผู้เสียหายมิใช่ประชาชนคนใดคนหนึ่ง⁹ และการดำเนินคดีอาญาก็ถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการรักษาความสงบเรียบร้อย รัฐจึงมีหน้าที่ในการค้นหาความจริงที่เกิดขึ้นในคดีอาญา ทำให้การดำเนินคดีอาญาของระบบนี้ไม่มีลักษณะของการต่อสู้กันของคู่ความดังเช่นที่ปรากฏในระบบหลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน เพราะมองว่ารัฐไม่สามารถเป็นคู่ต่อสู้กับประชาชนของรัฐได้ ลักษณะของนิติสัมพันธ์ในทางวิธีพิจารณาความอาญาจึงเป็นนิติสัมพันธ์ 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายรัฐกับฝ่ายผู้ถูกกล่าวหา ผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดีอาญาทุกองค์ครไม่ว่าจะเป็น ศาล อัยการ หรือทนายความ ต่างมีหน้าที่ร่วมกันในการค้นหาความจริงให้ปรากฏ โดยการค้นหาความจริงในระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐมีหลักเกณฑ์เพียงว่าจะใช้วิธีการที่ทำให้ผู้ถูกกล่าวหาตกเป็น “กรรมในคดี” ไม่ได้เท่านั้น¹⁰

หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐนั้น ศาลมีหน้าที่ในการค้นหาข้อเท็จจริงในคดีอาญา ศาลจึงมีอำนาจในการแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงได้ด้วยตนเอง (active) ซึ่งแตกต่างจากหลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนที่ศาลจะต้องวางเฉยและรับฟังพยานหลักฐานเพียงเท่าที่คู่ความนำเสนอเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดี (passive) ดังนั้นหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ศาลจึงมีอำนาจใช้ดุลยพินิจในการรับฟังพยานหลักฐานอย่างกว้างขวาง และศาลมักจะรับฟังพยานหลักฐานทุกชิ้นเข้าสู่สำนวนความ¹¹ อีกทั้งศาลยังมีอำนาจในการเรียกพยานหลักฐาน การสืบ

⁹สมบัติ ดาวแจ้, “ข้อสันนิษฐานความรับผิดชอบในกฎหมายอาญา,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543), น. 24.

¹⁰คณิต ฒ นคร, *อ่างแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น. 4.

¹¹เข็มชัย ชูติวงศ์, *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน*, พิมพ์ครั้งที่ 7, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2543), น. 2.

พยานหลักฐานเพิ่มเติมและการถามพยานเอง โดยศาลจะค้นหาความจริงจนเป็นที่พอใจ ส่วนอัยการและจำเลยจะเป็นเพียงผู้ที่คอยกระตุ้นให้ศาลดำเนินการโดยการอ้างหรือการร้องขอให้ศาลสืบพยานต่าง ๆ¹² บทบาทของอัยการและทนายความจะถูกจำกัดอยู่ในฐานะผู้ร่วมการพิจารณาคดีเท่านั้น ทั้งนี้เมื่อหลักการดำเนินคดีโดยรัฐกำหนดให้ศาลมีดุลยพินิจอย่างกว้างขวางในการแสวงหาพยานหลักฐานและการรับฟังพยานหลักฐาน จึงส่งผลให้ระบบดังกล่าว ไม่มีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับพยานหลักฐานที่ละเอียดและซับซ้อนดังเช่นหลักเกณฑ์เกี่ยวกับพยานหลักฐานในหลักการดำเนินคดีโดยประชาชน บทคัดพยานหลักฐานซึ่งได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายจะถูกนำมาใช้โดยอาศัยการชั่งน้ำหนักระหว่างผลประโยชน์ของรัฐในด้านการควบคุมอาชญากรรมกับผลประโยชน์ของจำเลยในด้านสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ ดังนั้นพยานหลักฐานซึ่งได้มาโดยไม่ชอบจึงไม่ถูกห้ามมิให้ศาลรับฟังเสียทีเดียว โดยในความผิดเล็ก ๆ น้อย ๆ ซึ่งสิทธิส่วนบุคคลมีน้ำหนักมากกว่า จำเลยย่อมได้รับการคุ้มครองจากบทคัดพยานหลักฐาน แต่หากเป็นความผิดอุกฉกรรจ์หรือความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ ผลประโยชน์ของรัฐย่อมอยู่เหนือเอกชน แม้พยานหลักฐานจะได้มาโดยไม่ชอบ ศาลก็อาจรับฟังประกอบการพิจารณาได้¹³

2.2 ประเภทของข้อสันนิษฐาน

ข้อสันนิษฐานเป็นหลักในกฎหมายลักษณะพยาน ซึ่งอนุญาตให้ศาลรับฟังข้อเท็จจริงที่เป็นประเด็นพิพาทได้โดยผู้ที่กล่าวอ้างไม่ต้องสืบพยานข้อเท็จจริงที่มีการสันนิษฐานนั้น¹⁴ ซึ่งข้อสันนิษฐานจะประกอบด้วยข้อเท็จจริง 2 ส่วน คือ ข้อเท็จจริงซึ่งเป็นเงื่อนไขแห่งการสันนิษฐานกับข้อเท็จจริงที่ได้รับการสันนิษฐาน โดยมีหลักว่า เมื่อคู่ความฝ่ายหนึ่งพิสูจน์ได้ว่ามีข้อเท็จจริงซึ่งเป็นเงื่อนไขแห่งการสันนิษฐานเกิดขึ้น ศาลจะถือหรือสันนิษฐานไว้ก่อนว่ามีข้อเท็จจริงที่ได้รับการสันนิษฐานเกิดขึ้น ส่วนระดับการรับฟังข้อเท็จจริงของศาลว่าจะรับฟังเป็นเด็ดขาดโดยไม่เปิดโอกาสให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งนำสืบหักล้าง หรือจะรับฟังเป็นเบื้องต้น (prima facie case) โดยให้โอกาสคู่ความ

¹² คณิต ฌ นคร, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 1*, น.7

¹³ จิรนิติ หะวานนท์, “หลักการไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยไม่ชอบ : เปรียบเทียบระหว่างกฎหมายอเมริกาและกฎหมายเยอรมัน,” *ตุลพาห* 31, น. 46 (พฤษภาคม – มิถุนายน).

¹⁴ โอสถ โกศิน, *คำอธิบายและเปรียบเทียบกฎหมายไทยและต่างประเทศในเรื่องพยานหลักฐาน*, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยเกษม, 2517), น. 42, อ้างถึงใน เช็มชัย ชุตินวงศ์, “ความชอบธรรมของการกำหนดข้อสันนิษฐานตามกฎหมายในคดีอาญา,” *วารสารอัยการ*, น. 16, 12 (มีนาคม 2532).

อีกฝ่ายหนึ่งนำสืบหักล้างได้นั้น ก็ขึ้นอยู่กับว่าข้อสันนิษฐานนั้น เป็นข้อสันนิษฐานที่เด็ดขาด (conclusive หรือ irrebuttable) หรือเป็นข้อสันนิษฐานที่โต้แย้งได้ (rebuttable)¹⁵

ข้อสันนิษฐานแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

2.2.1 ข้อสันนิษฐานตามข้อเท็จจริง (presumption of fact)

เป็นข้อสันนิษฐานที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้แต่เกิดจากในกระบวนการพิจารณาคดี กล่าวคือ เมื่อมีข้อเท็จจริงใดข้อเท็จจริงหนึ่งอันรับฟังเป็นยุติแล้วปรากฏขึ้นต่อศาล ศาลจะใช้ข้อเท็จจริงดังกล่าวเพื่อสันนิษฐานข้อเท็จจริงอีกข้อเท็จจริงหนึ่ง ข้อเท็จจริงที่ได้รับจากการสันนิษฐานดังกล่าวเกิดขึ้นโดยการใช้หลักตรรกะหรืออาจจะเรียกว่าเหตุและผลตามความเป็นจริง (derive their force from logic) ของศาลอนุมานข้อเท็จจริงใหม่ซึ่งก็คือข้อสันนิษฐานตามความเป็นจริงนั่นเอง ความจริงแล้ว ข้อสันนิษฐานในข้อเท็จจริงเป็นเพียงการนำข้อเท็จจริงแวดล้อมกรณีหลาย ๆ ข้อ มาประกอบกันเพื่อสันนิษฐานความน่าจะเป็นของข้อเท็จจริงอีกข้อหนึ่ง แต่ไม่มีผลผูกพันว่าศาลจะต้องถือว่าตามนั้นทุกกรณีไป เช่น การรับของที่ถูกลักมาในเวลากระชั้นชิดจากการลักทรัพย์ เป็นข้อสันนิษฐานว่าผู้รับน่าจะรู้ว่าของนั้นเป็นของโจร¹⁶

2.2.2 ข้อสันนิษฐานตามกฎหมาย (presumption of law)

เป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดข้อสันนิษฐานเอาไว้ เมื่อคู่ความฝ่ายที่มีหน้าที่นำสืบสามารถนำสืบข้อเท็จจริงตามเงื่อนไขที่กฎหมายได้กำหนดไว้ (basic fact) คู่ความฝ่ายนั้นก็จะได้รับประโยชน์ว่ามีข้อเท็จจริงตามที่กฎหมายกำหนดข้อสันนิษฐานเกิดขึ้น (presumed fact) จะเห็นได้ว่าการกำหนดข้อสันนิษฐานโดยกฎหมายมีผลเป็นการแทรกแซงดุลพินิจของศาลในการประเมินพยานแวดล้อม กล่าวคือ เป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดให้ศาลต้องประเมินตามที่กฎหมายบัญญัติ¹⁷

ข้อสันนิษฐานตามกฎหมายนี้ หากพิจารณาโดยใช้เกณฑ์การเปิดโอกาสให้มีการโต้แย้งข้อสันนิษฐานหรือไม่นั้น อาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

2.2.2.1 ข้อสันนิษฐานเด็ดขาด (irrebuttable presumption)

เป็นกรณีที่เมื่อมีการนำสืบพิสูจน์ข้อเท็จจริงให้ศาลเห็นจนเข้าเหตุของข้อสันนิษฐานตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว ศาลจะต้องถือว่าข้อเท็จจริงเป็นไปตามที่ข้อสันนิษฐานกำหนดผลไว้ โดยไม่เปิดโอกาสให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งนำสืบข้อเท็จจริงเพื่อหักล้างข้อสันนิษฐานนั้น

¹⁵ เพ็งอ้าง, น. 16.

¹⁶ เพ็งอ้าง, น. 17.

¹⁷ เพ็งอ้าง, น. 18.

ข้อสันนิษฐานประเภทนี้มักจะใช้คำว่า “ให้ถือว่า” หรือ “ต้องถือว่า” เช่น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 60 บัญญัติว่า “ผู้ใดเจตนากระทำต่อบุคคลหนึ่ง แต่ผลของการกระทำเกิดแก่บุคคลหนึ่งโดยพลาดไป ให้ถือว่าผู้นั้นกระทำโดยเจตนาแก่บุคคลซึ่งได้รับผลร้ายจากการกระทำนั้น . . .” การที่กฎหมายกำหนดให้ศาลต้องฟังข้อเท็จจริงในลักษณะเช่นนี้ หากพิจารณาแล้วอาจเข้าใจได้ว่าเป็นหลัก เช่นเดียวกับกฎหมายสารบัญญัติ คือ เมื่อมีเหตุเกิดตามกฎหมายแล้ว ผลก็ย่อมเป็นตามที่กฎหมายกำหนดไม่อาจหักล้างเป็นอย่างอื่นได้ แต่เมื่อพิจารณาในส่วนของผลจะเห็นว่า ผลทางกฎหมายเป็นเพียงการสันนิษฐานเท่านั้น ความเป็นจริงอาจไม่เป็นเช่นนั้นก็ได้ แต่กฎหมายตัดการโต้แย้งเสียเพื่อประโยชน์บางประการที่กฎหมายต้องการคุ้มครองป้องกัน

2.2.2.2 ข้อสันนิษฐานไม่เด็ดขาด (rebuttable presumption)

เป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดให้มีการนำพยานหลักฐานพิสูจน์โต้แย้งหรือหักล้างข้อสันนิษฐานของกฎหมายได้ โดยศาลจะถือข้อเท็จจริงตามที่กฎหมายสันนิษฐานเลยไม่ได้ ต้องเปิดโอกาสให้จำเลยได้มีการโต้แย้งโดยการแสดงพยานหลักฐานว่าไม่มีข้อเท็จจริงที่เป็นเงื่อนไขของข้อสันนิษฐานเกิดขึ้น โดยหากข้อโต้แย้งของจำเลยนั้นรับฟังได้ ศาลก็จะไม่รับฟังข้อเท็จจริงตามข้อสันนิษฐานของกฎหมาย แต่หากข้อโต้แย้งของจำเลยรับฟังไม่ขึ้น ศาลก็จะรับฟังข้อเท็จจริงเป็นยุติตามข้อสันนิษฐานของกฎหมาย ด้วยเหตุนี้จึงอาจมองว่าข้อสันนิษฐานไม่เด็ดขาดเป็นการเปลี่ยนแปลงภาระการพิสูจน์ กล่าวคือ โดยปกติโจทก์จะเป็นผู้มีหน้าที่นำสืบพิสูจน์ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจนปราศจากข้อสงสัยตามสมควร แต่การที่กฎหมายกำหนดข้อสันนิษฐานนี้ทำให้โจทก์ไม่ต้องนำสืบพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามประเด็นของคดี เพียงแต่นำสืบข้อเท็จจริงให้เข้าเงื่อนไขของข้อสันนิษฐานตามกฎหมายก็เพียงพอ และเมื่อโจทก์ได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานดังกล่าวแล้ว จึงเป็นหน้าที่ของจำเลยที่จะนำข้อเท็จจริงเข้าสืบพยานเพื่อพิสูจน์ว่าข้อเท็จจริงไม่ได้เป็นไปตามข้อสันนิษฐานของกฎหมาย ข้อสันนิษฐานประเภทนี้มักจะใช้คำว่า “ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า” เช่น มาตรา 142 วรรคสี่ แห่งพระราชบัญญัติจรรยาบรรณ พ.ศ. 2522 บัญญัติว่า “ในกรณีที่มีพฤติการณ์อันควรเชื่อว่าผู้ขับขี่ขับรถในขณะที่เมาสุราหรือของเมาอย่างอื่น หากผู้นั้นยังไม่ยอมให้ทดสอบตามวรรคสามโดยไม่มีเหตุอันสมควรให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นฝ่าฝืนมาตรา 43(2)”

หากพิจารณาในแง่ของการซึ่งนำพยานหลักฐานแล้วจะเห็นได้ว่า ไม่ว่าจะป็นข้อสันนิษฐานตามข้อเท็จจริงหรือข้อสันนิษฐานตามกฎหมาย ต่างก็ไม่ได้มีการพิสูจน์ยืนยันข้อเท็จจริงโดยตรงแห่งความผิด แต่เป็นการสันนิษฐานข้อเท็จจริงโดยการอาศัยข้อเท็จจริงแวดล้อมอีกชั้นหนึ่ง สำหรับข้อสันนิษฐานตามข้อเท็จจริงนั้น มีนักนิติศาสตร์บางท่านเห็นว่าไม่ควรเรียกว่าข้อสันนิษฐาน เพราะเป็นเรื่องการรับฟังข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานและศาลเชื่อว่าจากข้อเท็จจริงที่ค้นหาได้

เพียงพอต่อการที่จะลงความเห็นพิพากษาคดีได้ มิใช่เป็นเพียงการคาดคะเนหรือการสันนิษฐานสำหรับในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะมุ่งศึกษาข้อสันนิษฐานตามกฎหมายประเภทข้อสันนิษฐานไม่เด็ดขาด เนื่องจากเป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดข้อสันนิษฐานอันส่งผลต่อหน้าที่ในการนำสืบพยานหลักฐาน

2.3 เหตุผลในการกำหนดข้อสันนิษฐาน

การที่กฎหมายจะต้องกำหนดข้อสันนิษฐานไม่เด็ดขาดขึ้นในคดีอาญานั้น มีเหตุผล ดังนี้

1) หลัก rational connection หรือความเกี่ยวพันที่มีเหตุผล กล่าวคือ เมื่อมีข้อเท็จจริงใดข้อเท็จจริงหนึ่งเกิดขึ้นแล้ว มีความเป็นไปได้สูงว่าจะมีข้อเท็จจริงอีกข้อเท็จจริงหนึ่งเกิดขึ้นตามมา กฎหมายจึงได้กำหนดให้ข้อเท็จจริงที่มีความเป็นไปได้ว่าจะเกิดขึ้นเป็นข้อสันนิษฐาน เพื่อประโยชน์ในแง่ของการดำเนินคดี ซึ่งจะประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการรับฟังพยานหลักฐาน อีกทั้งง่ายต่อการนำสืบ ดังเห็นได้จากข้อสันนิษฐานตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2518 ที่ว่า การครอบครองยาเสพติดเฮโรอีนคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ตั้งแต่ยี่สิบกรัมขึ้นไป ถือว่าเป็นการครอบครองเพื่อจำหน่ายนั้น เนื่องจากผู้ร่างกฎหมายคงเล็งเห็นว่าผู้ที่ครอบครองเฮโรอีนปริมาณมากขนาดนั้น คงมิได้มีไว้เพื่อเสพหรือใช้ส่วนตัว และมีความเป็นไปได้สูงที่จะมีเฮโรอีนนั้นไว้เพื่อจำหน่าย หากไม่บัญญัติข้อสันนิษฐานไว้โจทก์ก็ต้องนำสืบถึงเจตนาพิเศษของจำเลยหรือสืบว่ามีจำหน่ายเฮโรอีนจำนวนนั้น เช่น ใช้วิธีล่อซื้อหรืออื่น ๆ ซึ่งต้องเสียกำลังคน เสียเวลาและค่าใช้จ่ายมาก แต่ถ้ามีข้อสันนิษฐานไว้เพียงแต่จับจำเลยได้ขณะครอบครองก็ลงโทษฐานครอบครองเพื่อจำหน่ายได้แล้ว¹⁸

2) หลัก comparative convenience test ในกรณีที่คู่ความฝ่ายที่มีหน้าที่นำสืบพยานหลักฐาน ไม่สามารถนำสืบพยานหลักฐานได้เนื่องจากพยานหลักฐานดังกล่าวอยู่ในความครอบครองของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง กรณีดังกล่าวก็จะก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรมแก่คู่ความฝ่ายที่ต้องสืบพยาน ดังนั้น การกำหนดข้อสันนิษฐานตามกฎหมายขึ้นมาก็เป็นการช่วยลดความไม่ยุติธรรมในการสืบพยานหลักฐาน โดยการกำหนดข้อสันนิษฐานให้เป็นคุณแก่ฝ่ายที่เสียเปรียบเพื่อให้ฝ่ายที่สะดวกกว่าหรือรู้เห็นข้อเท็จจริงฝ่ายเดียวเป็นฝ่ายที่ต้องมีหน้าที่นำพยานหลักฐานมาแสดงเพื่อพิสูจน์ความจริง เช่น หลัก *res ipsa loquitur* ของ common law ซึ่งเป็นการสันนิษฐานความประมาทเลินเล่อของฝ่ายที่ทำละเมิด¹⁹ ซึ่งในประเทศสวิตเซอร์แลนด์ได้มีการนำหลัก comparative convenience test ไปใช้ในหลักกฎหมายอาญาด้วย เช่น กรณีติดตามล่าสัตว์เข้าไปในที่ดินของผู้อื่นอาจกระทำได้

¹⁸ เพิ่งอ้าง, น. 23.

¹⁹ เพิ่งอ้าง.

ไม่ผิดฐานบุกรุก หากเป็นการติดตามต่อเนื่องไปโดยใกล้ชิด (legal pursuit) แต่จะเป็นการติดตามต่อเนื่องไปหรือไม่นั้นเป็นข้อยกเว้นความรับผิด ผู้ตามล่าสัตว์ต้องมีหน้าที่ในการพิสูจน์ เนื่องจากเป็นผู้รู้ข้อเท็จจริงและควรได้คิดตั้งแต่จะข้ามเขตไปว่าควรจะไปหรือไม่ และมีพยานหลักฐานที่จะพิสูจน์อย่างไร²⁰

3) เพื่อช่วยเสริมนโยบายปราบปรามอาชญากรรมบางประเภทของรัฐ โดยการกำหนดข้อสันนิษฐานตามกฎหมายเป็นการลดมาตรฐานการพิสูจน์คดีอาญาลง เนื่องจากโดยหลักแล้วรัฐในฐานะโจทก์ย่อมมีหน้าที่ในการนำสืบพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริง โดยต้องสืบให้ได้มาตรฐานที่ปราศจากข้อสงสัยตามสมควร ซึ่งในคดีอาญาบางลักษณะก็เป็นการยากที่จะนำพยานหลักฐานมาให้เพียงพอและน่าเชื่อถือจนถึงมาตรฐานดังกล่าวได้ ทำให้ผู้กระทำความผิดสามารถที่จะหลุดรอดจากการลงโทษตามกระบวนการยุติธรรมได้ ซึ่งฝ่ายรัฐได้แก้ไขโดยการลดมาตรฐานการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในความผิดประเภทรุนแรง²¹ ทำให้การรวบรวมพยานหลักฐานทำได้ง่ายขึ้น ซึ่งวิธีการลดมาตรฐานการพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่ง่ายที่สุดคือ การออกกฎหมายกำหนดข้อสันนิษฐานเพื่อให้เจ้าพนักงานของรัฐไม่ต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงบางประการซึ่งมักเป็นองค์ประกอบความผิดที่หาพยานหลักฐานยาก เจ้าพนักงานรัฐจึงมีหน้าที่เพียงพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่เป็นเงื่อนไขของการสันนิษฐานซึ่งสามารถสืบพยานได้ง่ายกว่าแทน ทำให้เจ้าพนักงานสามารถจับกุมลงโทษผู้กระทำความผิดได้มากขึ้น ขณะเดียวกัน ผู้บริสุทธิ์ก็มีโอกาสจะถูกลงโทษด้วยผลของข้อสันนิษฐานมากขึ้นกว่าเมื่อไม่มีข้อสันนิษฐานด้วย²²

4) เป็นการแทรกแซงการใช้ดุลพินิจในการรับฟังพยานแวดล้อมของศาล เนื่องจากปกติกระบวนการพิจารณาคดีของศาลมีหลักที่เรียกว่า free evaluation of evidence คือ ศาลมีดุลพินิจเต็มที่ในการรับฟังและชั่งน้ำหนักความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐาน โดยเฉพาะในกรณีของการรับฟังพยานแวดล้อมที่มีความน่าเชื่อถือเพียงพอให้รับฟังพิสูจน์ความผิดหรือไม่ แต่การที่เปิดโอกาสให้ฝ่ายนิติบัญญัติสามารถออกกฎหมายเพื่อกำหนดข้อสันนิษฐานนั้น มีผลเป็นการจำกัดดุลพินิจในการรับฟังพยานหลักฐานของศาล โดยเป็นการกำหนดแนวทางให้ศาลต้องรับฟังพยานหลักฐานตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ หากฝ่ายโจทก์สามารถที่จะนำพยานหลักฐานเข้าพิสูจน์ตามข้อเท็จจริงที่เป็นเงื่อนไข ศาล

²⁰ J. Andenaes, The General Part of the Criminal Law Norway, (T.P. Ogle Trans. 1965), pp.95-96. อ้างใน ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒน์ศานต์, “บทสันนิษฐานตามกฎหมายในคดีอาญา,” วารสารอัยการ, น. 9 (กรกฎาคม 2534).

²¹ โภคิน พลกุล, “รัฐธรรมนูญไทยกับหลักประกันสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย,” วารสารนิติศาสตร์, เล่มที่ 14, ฉบับที่ 1, น. 24 (2527).

²² เข็มชัย ชุตินวงศ์, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 8, น. 24.

จะต้องรับฟังว่าข้อเท็จจริงยุติตามที่กฎหมายได้สันนิษฐานเอาไว้ เว้นแต่จำเลยสามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงให้เห็นเป็นอย่างอื่นได้ เช่น ในกฎหมายการพนันมีข้อสันนิษฐานว่าผู้ใดอยู่ในวงพนัน ให้ถือว่าเล่นการพนัน ข้อเท็จจริงที่ว่าการเล่นการพนันนั้นเป็นพยานแวดล้อมว่าผู้นั้นน่าจะเล่นการพนัน ถ้าได้ความตามนี้และจำเลยพิสูจน์แก้ตัวไม่ได้ ศาลต้องรับฟังเป็นเบื้องต้นว่าจำเลยเล่นการพนัน ไม่อาจวินิจฉัยเป็นอย่างอื่นได้ ส่วนเหตุผลที่ฝ่ายนิติบัญญัติเข้ามาแทรกแซง เนื่องจากต้องการให้แนววินิจฉัยของศาลเรื่องนั้น ๆ มีความแน่นอน เป็นไปในแนวทางเดียวกัน และเป็นเพื่อสนับสนุนนโยบายปราบปรามอาชญากรรมด้วย²³

2.4 หลักสันนิษฐานว่าบุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์ (presumption of innocence)

เนื่องจากการดำเนินคดีทางอาญาเป็นกระบวนการที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ไม่ว่าจะในขั้นตอนของการจับกุม การสอบสวน การพิจารณาคดี รวมถึงการรับโทษทางอาญา ล้วนก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อผู้ถูกดำเนินคดี ดังนั้น เพื่อไม่ให้ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดได้รับความเดือนร้อนเกินสมควร อีกทั้งไม่ถูกกระทำทรมาน หรือถูกกระทำการใด ๆ อันเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพเกินสมควร ทางกฎหมายอาญาจึงกำหนดหลักกฎหมายที่ว่า “ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า บุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าได้กระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น” (presumption of innocence) ซึ่งหลักการดังกล่าวก็สอดคล้องกับสุภาพคติกฎหมายที่ว่า “มันดีกว่าที่จะปล่อยให้คนผิดลึบคนลอยนวล เมื่อเทียบกับการลงโทษคนบริสุทธิ์หนึ่งคน”

หลัก presumption of innocence นี้ เป็นหลักการที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในระดับสากล โดยมองว่าเป็นหลักการที่รับรองสิทธิมนุษยชน ดังจะเห็นได้จากปฏิญญาสากล (Universal Declaration of Human Rights - UDHR) ข้อ 11(1) ได้กำหนดว่า “บุคคลซึ่งถูกกล่าวหาว่ามีความผิดอาญามีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะมีการพิสูจน์ว่ามีความผิดตามกฎหมายโดยกระบวนการพิจารณาที่เปิดเผยและผู้นั้นได้รับหลักประกันทั้งหลายที่จำเป็นในการต่อสู้คดี”²⁴ บทบัญญัติในลักษณะเดียวกันนี้ ได้มีการบัญญัติไว้ในอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

²³ เฟิ่งอ๋าง, น. 25.

²⁴ Universal Declaration of Human Rights

(European Convention on Human Rights – ECHR)²⁵ นอกจากนี้ ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights - ICCPR) ข้อ 14(2) ก็ได้กำหนดในลักษณะเดียวกันนี้เช่นกัน ซึ่ง ICCPR นี้เป็นสนธิสัญญาที่รัฐภาคีให้คำมั่นว่าจะปฏิบัติให้เป็นไปตามข้อกำหนดในสนธิสัญญา และประเทศไทยเป็นภาคีในสนธิสัญญาฉบับดังกล่าวด้วย ดังนั้นในฐานะของรัฐภาคีประเทศไทยจึงต้องมีการปฏิบัติให้เป็นไปตาม ICCPR ซึ่งประเทศไทยนั้น ได้มีการรับรองหลัก presumption of innocence อยู่ในกฎหมายสูงสุดของประเทศ ดังที่ปรากฏในมาตรา 4 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2557 ที่บัญญัติวางหลักไว้ว่า “ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค บรรดาที่ชนชาวไทยเคยได้รับการคุ้มครองตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยมีอยู่แล้ว ย่อมได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญนี้” ซึ่งประเพณีการปกครองประเทศไทยนั้น ได้ปรากฏบทบัญญัติรับรองสิทธิว่า “ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด” ไว้ในกฎหมายสูงสุดของประเทศตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2511 เป็นต้นมา

จากหลักดังกล่าวทำให้ในการดำเนินคดีอาญารัฐไม่สามารถปฏิบัติต่อผู้ที่ถูกกล่าวหาอย่างในฐานะผู้ที่กระทำความผิดได้จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดในคดีอาญา

2.4.1 ความหมายของหลักสันนิษฐานว่าบุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์

หลักสันนิษฐานว่าบุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์ หรือหลัก presumption of innocence เป็นหลักกฎหมายที่กำหนดขึ้นมาเพื่อรองรับสิทธิของบุคคลทุกคน คือ ไม่ว่าบุคคลดังกล่าวจะเป็นใครมาจากไหน เคยมีประวัติอย่างไร เคยถูกดำเนินคดีเกี่ยวกับการกระทำความผิดมาก่อนหรือไม่ก็ตาม กฎหมายก็ยังกำหนดให้บุคคลได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์โดยไม่ต้องมีการพิสูจน์ข้อเท็จจริงอันเป็นเงื่อนไขเพื่อจะได้ประโยชน์จากข้อสันนิษฐานตามกฎหมาย ดังนั้นหลัก

Article 11 (1) “Everyone charged with a penal offence has the right to be presumed innocent until proved guilty according to law in a public trial at which he has had all the guarantees necessary for his defence”.

²⁵ European Convention on Human Rights

Article 6 (2) “Everyone charged with a criminal offence shall be presumed innocent until proved guilty according to law”.

presumption of innocence จึงไม่ใช่บทบัญญัติที่ว่าด้วยข้อสันนิษฐานในทางอาญา (criminal presumption) หากแต่เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายสารบัญญัติ²⁶

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า หลัก presumption of innocence เป็นหลักกฎหมายสากลเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนดังที่ปรากฏในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights - UDHR) ซึ่งหลาย ๆ ประเทศก็ได้นำหลัก presumption of innocence ไปปรับใช้กับระบบกฎหมายของตนในลักษณะที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดความหมายของหลัก presumption of innocence ในความหมายอย่างแคบและความหมายอย่างกว้าง

หลัก presumption of innocence ในความหมายอย่างแคบนี้ ปรากฏในประเทศสหรัฐอเมริกา แม้ประเทศสหรัฐอเมริกาจะไม่ได้มีการรับรองหลัก presumption of innocence ไว้ในรัฐธรรมนูญ แต่ก็ได้มีการรับรองหลักดังกล่าวเอาไว้ในผลของคำพิพากษาดังปรากฏในคดี Coffin v. United States ศาลสูงสุดแห่งสหรัฐอเมริกากล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า “. . . หลัก presumption of innocence เป็นกฎหมายโดยปราศจากข้อสงสัยชัดเจนในตัวของมันเองอันเป็นหลักการพื้นฐาน และหลักดังกล่าวแทรกซึมอยู่ในกระบวนการบังคับใช้กฎหมาย”²⁷ ประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการปรับใช้หลัก presumption of innocence เพื่อเป็นการกล่าวนำไปถึงภาระการพิสูจน์ (burden of proof) ของโจทก์ กล่าวคือ เมื่อจำเลยได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ โจทก์ซึ่งกล่าวอ้างว่าจำเลยกระทำความผิดอาญาจึงมีหน้าที่ในการนำพยานหลักฐานเข้าสืบพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามที่ตนกล่าวอ้าง

สำหรับการนำหลัก presumption of innocence ไปใช้ในความหมายอย่างกว้างของนั้น มองว่าหลัก presumption of innocence มีความหมายในตัวเอง แยกต่างหากจากหลักภาระการพิสูจน์ (burden of proof) โดยหลัก presumption of innocence เป็นหลักกฎหมายที่ต้องมีการปรับใช้ในชั้นก่อนพิจารณาคดีและในชั้นพิจารณาคดี หลักดังกล่าวเรียกร้องให้ผู้ถูกกล่าวหาจะต้องได้รับการปฏิบัติจากรัฐในฐานะผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาคดีของศาลอันเป็นที่สุดว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิด โดยเมื่อผู้ถูกกล่าวหาอยู่ในฐานะของผู้บริสุทธิ์ รัฐจะกระทำต่อผู้ถูกกล่าวหาอย่างผู้กระทำความผิดไม่ได้ ผู้กล่าวหาย่อมมีสิทธิได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว เป็นต้น

ในประเทศฝรั่งเศส หลัก presumption of innocence ปรากฏอยู่ในรูปของบทบัญญัติที่กำหนดให้ผู้พิพากษาผู้ไต่สวน (juge d'instruction) จะต้องรวบรวมพยานหลักฐานทั้งที่

²⁶วคิน แดงประดับ, “การสันนิษฐานว่าบุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์ : หลักการและข้อยกเว้นบางประการ,” น.1, สืบค้นเมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2558, จาก <http://web.krisdika.go.th/data/activity/act229.pdf>.

²⁷ เฟิงอ้วง, น. 4.

พิสูจน์ความผิดและพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหา และต้องแจ้งผู้ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ ความผิด (mis en examen) ให้ทราบถึงสิทธิที่จะไม่ให้การใด ๆ (right to remain silent) การ กำหนดให้มีการควบคุมตัวผู้ต้องหาเอาไว้ก่อนพิจารณาต้องถือเป็นข้อยกเว้นและจะต้องไม่เกินกว่า เวลาอันสมควร การกำหนดมาตรการเพื่อป้องกันการบันทึกเทปหรือการถ่ายภาพผู้ที่ถูกใส่กุญแจมือ หรือโซ่ตรวน การกำหนดให้คณะตุลาการต้องสาบานตนว่าจะไม่ทรยศต่อประโยชน์แห่งผู้ถูกกล่าวหา และประชาคมและพึงจดจำว่าผู้ถูกกล่าวหาได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ยิ่งไปกว่านั้น หลัก presumption of innocence หาได้ถูกจำกัดอยู่แต่ในขอบเขตของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญาไม่ ประมวลกฎหมายแพ่งของฝรั่งเศสได้รับรองสิทธิที่จะไม่ถูกเรียกว่าเป็นผู้กระทำ ความผิดต่อสาธารณชนกว่าจะมีคำพิพากษา ศาลยุติธรรมของฝรั่งเศสได้วินิจฉัยคดีโดยปรับใช้ บทบัญญัติดังกล่าวว่า การตีพิมพ์บทความซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้กระทำผิดของผู้ถูกกล่าวหา อย่างไรข้อกังขาใด ๆ ทั้งสิ้นนั้น เป็นการขัดต่อหลัก presumption of innocence และในทำนองเดียวกัน ผู้เขียนหนังสือไม่สามารถใช้คำว่า “ฆาตกร” เพื่อบรรยายถึงบุคคลที่ยังไม่ต้องคำพิพากษาว่าผิดได้ และการรายงานทางวิทยุหรือโทรทัศน์ซึ่งเป็นนัยให้เข้าใจได้ว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้กระทำความผิด ก็ไม่อาจทำได้เช่นกัน²⁸

2.4.2 ความสัมพันธ์ระหว่าง หลัก presumption of innocence กับหลัก proof beyond a reasonable doubt

2.4.2.1 มาตรฐานการพิสูจน์

ในการดำเนินคดีในชั้นศาลนั้น กระบวนการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีเป็น ขั้นตอนที่สำคัญ โดยในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินคดีก็ย่อมมีจุดมุ่งหมายในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่ แตกต่างกันไป ดังเช่นในคดีแพ่งก็มีจุดมุ่งหมายพิสูจน์ข้อเท็จจริงให้ศาลเห็นว่าพยานหลักฐานของฝ่ายตน มีน้ำหนักน่าเชื่อถือมากกว่าของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง (preponderance) ซึ่งแตกต่างกับคดีอาญาที่ โจทก์ต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงให้ศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงเป็นไปตามที่โจทก์กล่าวอ้างโดยปราศจากข้อสงสัย ตามสมควร เนื่องจากจุดมุ่งหมายในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่แตกต่างกันนี้ ก่อให้เกิดระดับมาตรฐาน การพิสูจน์ที่แตกต่างกัน ซึ่งมาตรฐานการพิสูจน์นี้ก็คือระดับความน่าจะเป็นไปได้ (probability) ว่า ข้อเท็จจริงจะเป็นอย่างไร เพราะเนื่องจากมนุษย์นั้นมีข้อจำกัดทางด้านความรู้ ซึ่งไม่อาจคาดหมายให้

²⁸ Francois Quintard-Morenae, “The Presumption of Innocence in the French and Anglo-American Legal Traditions,” *The American Journal of Comparative Law*, vol.58, pp.110-114, (2010). อ้างถึงใน วศิน แดงประดับ, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 23*, น. 5.

ใครพิสูจน์ข้อเท็จจริงให้เป็นที่เชื่อถือได้แน่นอนเด็ดขาดโดยไม่มีข้อผิดพลาดได้²⁹ ทำให้สามารถแบ่งมาตรฐานการพิสูจน์ (standard of proof) ออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้³⁰

(1) การพิสูจน์ให้เห็นถึงเหตุอันมีพยานหลักฐานเพียงพอ (probable cause)

การพิสูจน์ให้เห็นถึงเหตุอันมีพยานหลักฐานเพียงพอ เป็นกรณีที่คู่ความในคดีฝ่ายที่มีภาระการพิสูจน์จะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นถึงเหตุที่น่าเชื่อถือได้ว่าข้อเท็จจริงเป็นดังที่ตนกล่าวอ้างหรือโต้แย้งและมีพยานหลักฐานเพียงพอแสดงให้เห็นว่ามีเหตุที่น่าเชื่อหรือมีเหตุที่มีความโน้มเอียงให้เชื่ออย่างนั้น ไม่ใช่เป็นเพียงการกล่าวอ้างข้อเท็จจริงอย่างลอย ๆ โดยไม่มีเหตุอันน่าเชื่อถือได้ว่าข้อเท็จจริงจะเป็นเช่นนั้นและไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอสำหรับการพิสูจน์ข้อเท็จจริงนั้น ๆ เช่น ในคดีอาญา โจทก์ซึ่งเป็นผู้กล่าวอ้างว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดและมีภาระการพิสูจน์ข้ออ้างดังกล่าว จะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นถึงเหตุอันน่าเชื่อถือได้ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้นและมีพยานหลักฐานเพียงพอที่แสดงให้เห็นถึงเหตุอันน่าเชื่อถือได้ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้นจริง

มาตรฐานการพิสูจน์ระดับนี้เป็นเพียงการพิสูจน์เพื่อให้เห็นถึงเหตุอันน่าเชื่อว่าข้อเท็จจริงเป็นเช่นนั้น ดังนั้นในการพิสูจน์ถึงเหตุอันน่าเชื่อว่าข้อเท็จจริงจะเป็นเช่นนั้นจึงไม่จำเป็นต้องชัดเจนจนปราศจากข้อสงสัยแต่อย่างใด ระดับมาตรฐานการพิสูจน์กรณีนี้จะใช้ในเรื่องที่ไม่ได้เป็นประเด็นข้อพิพาทแห่งคดี และมักจะใช้ในเรื่องที่เป็นการไต่สวนคำร้องคำขอปลีกย่อยทั่วไป เช่น การออกหมายค้น หมายจับ หมายขังในคดีอาญา ผู้ขอออกหมายค้น หมายจับหรือหมายขังต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่ามีเหตุที่น่าเชื่อถือได้ว่าผู้ที่จะถูกค้น ถูกจับ หรือถูกขังนั้นมีเงื่อนไขตามที่กฎหมายบัญญัติไว้จริงและต้องมีพยานหลักฐานมาแสดงให้เห็นถึงเหตุที่น่าเชื่อเหตุที่มีความโน้มเอียงให้เชื่ออย่างนั้นได้ว่าเงื่อนไขตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ศาลจึงจะออกหมายค้น หมายจับ หรือหมายขังให้³¹

²⁹โสภณ รัตนกร, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2549), น. 484.

³⁰อุดม รัฐอมฤต, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา), น. 182-186.

³¹จรัญ ภักดีธนากุล, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: หจก.จรัสวิชาการพิมพ์, 2549), น. 243-244.

(2) การพิสูจน์ให้เห็นถึงมูลคดี (prima facie case)

การพิสูจน์ให้เห็นถึงมูลคดี เป็นกรณีที่คู่ความในคดีฝ่ายที่มีภาระการพิสูจน์จะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่ามิเหตุให้หน้าเชื่อได้ว่าเรื่องนั้นมีเค้ามูลเป็นจริงอย่างนั้น โดยไม่จำเป็นต้องแสดงให้เห็นถึงความโน้มเอียงว่าจะเป็นเช่นนั้นจริง ๆ ไม่ต้องถึงขนาดเกิน 50 เปอร์เซ็นต์ ไม่ต้องถึงขั้น strike the balance of probability แต่เพียงแค้ชี้ให้เห็นความโน้มเอียงได้ก็พอแล้ว³²

มาตรฐานการพิสูจน์ระดับนี้นักกฎหมายบางท่านเห็นว่ามิระดับหรือความหมายในทางเนื้อหาตรงกันกับระดับการพิสูจน์ให้เห็นถึงเหตุอันมีพยานหลักฐานเพียงพอ (probable cause)³³ คือถือว่าเป็นมาตรฐานการพิสูจน์ระดับต่ำที่สุดในทางกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน กล่าวคือ ไม่จำเป็นต้องแสดงให้เห็นถึงความโน้มเอียงว่าจะเป็นเช่นนั้นจริง ระดับของมาตรฐานการพิสูจน์กรณีนี้ในระบบกฎหมายไทยปรากฏชัดเจนในชั้นไต่สวนมูลฟ้องคดีอาญาในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ฟ้อง ศาลจะต้องไต่สวนมูลฟ้องเสียก่อนเพื่อตรวจสอบพยานหลักฐานของฝ่ายโจทก์ว่าคดีที่โจทก์นำมาฟ้องมีมูลความจริงอยู่หรือไม่ ถ้าคดีมีมูลความจริงตามที่โจทก์ฟ้อง ศาลก็จะมีคำสั่งประทับฟ้องไว้พิจารณาต่อไป แต่ถ้าคดีไม่มีมูล ศาลก็จะพิพากษายกฟ้อง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าระดับมาตรฐานการพิสูจน์ในกรณีนี้ โจทก์เพียงแต่นำพยานหลักฐานเข้าสืบให้ศาลเห็นว่าคดีมีมูลหรือมีความเป็นไปได้ว่าจำเลยน่าจะได้กระทำความผิดตามฟ้องก็เป็นการเพียงพอแล้ว โจทก์ไม่จำเป็นต้องนำสืบพยานหลักฐานให้ชัดเจนจนถึงขั้นปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่

(3) การพิสูจน์ให้เห็นถึงพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือกว่า (preponderance of evidence)

การพิสูจน์ให้เห็นถึงพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือกว่า คือ การที่คู่ความฝ่ายที่มีภาระการพิสูจน์จะต้องนำพยานหลักฐานมาสืบหรือแสดงให้ศาลเห็นถึงความโน้มเอียงหรือความน่าจะเป็นของข้อเท็จจริงตามที่ตนกล่าวอ้างมากกว่าข้อโต้แย้งอีกฝ่ายหนึ่ง³⁴ หรืออาจกล่าวได้ว่าคู่ความฝ่ายที่มีภาระการพิสูจน์จะต้องนำสืบให้ศาลเห็นถึงความโน้มเอียงหรือความน่าจะเป็นของข้อเท็จจริงที่ตนกล่าวอ้างมากกว่าข้อเท็จจริงที่อีกฝ่ายหนึ่งอ้างเกินกว่า 50 เปอร์เซ็นต์

มาตรฐานการพิสูจน์ระดับนี้ทำให้เกิด tactical burden of proof คือหน้าที่นำสืบในเชิงคดีแก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งที่จะต้องนำพยานหลักฐานมาสืบหักล้างทำลายน้ำหนักความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานของคู่ความฝ่ายที่มีภาระการพิสูจน์ตามกฎหมายนั้น ถ้านำสืบ

³² เพิ่งอ้าง, น.248.

³³ เพิ่งอ้าง.

³⁴ เพิ่งอ้าง, น.245.

หักล้างทำลายน้ำหนักพยานหลักฐานให้ต่ำลงไปกว่า 50 เปอร์เซ็นต์ได้ ข้อเท็จจริงกลับโน้มเอียงไปในทางตรงข้าม กล่าวคือ โนม์เอียงไปในทางที่เป็นโทษแก่ฝ่ายที่มีภาระการพิสูจน์ แต่ถ้านำสืบหักล้างไม่ได้ก็ต้องถือว่าข้อเท็จจริงน่าจะเป็นอย่างฝ่ายที่มีภาระการพิสูจน์ได้นำสืบพิสูจน์ได้³⁵

มาตรฐานการพิสูจน์ระดับนี้ส่วนใหญ่ใช้ในคดีแพ่ง แต่ไม่ได้ใช้จำกัดเฉพาะในคดีแพ่งเท่านั้น ในคดีประเภทอื่น ๆ รวมทั้งในคดีอาญาด้วยก็มีโอกาสที่จะต้องใช้มาตรฐานการพิสูจน์ระดับนี้อยู่ด้วยเช่นกัน เช่น การขอคืนของกลาง ในบางตำราจึงเรียกมาตรฐานการพิสูจน์ระดับนี้ว่า “มาตรฐานการพิสูจน์ทั่วไป” หรือ “มาตรฐานการพิสูจน์โดยหลักทั่วไป” ที่โดยทั่วไปแล้ว คู่ความฝ่ายที่มีภาระการพิสูจน์จะต้องนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ให้เห็นถึงความโน้มเอียงของข้อเท็จจริง ว่าข้อเท็จจริงน่าจะเป็นอย่างใดมากกว่าอย่างอื่นมากกว่าข้อเท็จจริงที่อีกฝ่ายหนึ่งกล่าวอ้าง

มาตรฐานการพิสูจน์ให้เห็นถึงพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือกว่ายังไม่มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนในระบบกฎหมายไทย จะปรากฏก็แต่เฉพาะในทางดำราและแนวคำพิพากษาของศาลฎีกา เช่น กรณีตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 62/2539 ซึ่งศาลฎีกาได้วินิจฉัยว่า “คำเบิกความของโจทก์เจือสมกับข้อความที่เขียนลงไว้ในสัญญาและจำนวนเงินที่เขียนลงไว้ในสัญญาตรงกับที่เขียนไว้ในสัญญาค่าประกัน ทั้งยังมี ร. ผู้ลงชื่อเป็นพยานในสัญญาเบิกความว่าเห็นเงินที่โจทก์จ่ายให้ จ. ด้วย ในขณะที่พยานหลักฐานของจำเลยที่ 1 ทายาทของ จ. คงมีเฉพาะคำเบิกความของจำเลยที่ 1 ซึ่งฟังไม่ได้ว่าสัญญาเป็นสัญญาปลอมหรือไม่ กับ ส. ซึ่งมีได้รู้เห็นการกู้เงินด้วยตนเอง โดยอ้างว่า จ. เคยเล่าให้ฟังว่ามีได้กู้เงิน โจทก์ตามจำนวนดังฟ้อง อีกทั้งจำเลยที่ 1 ก็มีได้นำ ป. ผู้ค้ำประกันการกู้เงินซึ่งรู้เรื่องดังกล่าวมาเป็นพยาน ด้วยพยานหลักฐานของโจทก์จึงมีน้ำหนักดีกว่าพยานหลักฐานของจำเลยที่ 1 ฟังได้ว่าสัญญากู้มิได้เป็นสัญญาปลอมและ จ. ได้รับเงินไปจากโจทก์ครบถ้วนแล้วตามฟ้อง”

(4) การพิสูจน์ให้เห็นว่าพยานหลักฐานนั้นมีความน่าเชื่อถืออย่างชัดเจน (clear and convincing evidence)

การพิสูจน์ให้เห็นว่าพยานหลักฐานนั้นมีความน่าเชื่อถืออย่างชัดเจน คือ การที่คู่ความในคดีฝ่ายที่มีภาระการพิสูจน์ต้องมีพยานหลักฐานที่มีน้ำหนักและชัดเจนให้น่าเชื่อถือ ว่าข้อเท็จจริงน่าจะเป็นไปตามที่ตนกล่าวอ้างหรือโต้แย้งแต่ไม่ถึงขนาดต้องทำให้เชื่อโดยปราศจากข้อสงสัยตามสมควร มาตรฐานการพิสูจน์ระดับนี้จึงอยู่ตรงกลางระหว่างระดับของมาตรฐานการพิสูจน์ให้เห็นถึงพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือกว่า และระดับมาตรฐานการพิสูจน์ให้ได้ความชัดเจนโดยปราศจากข้อสงสัยตามสมควรหรือปราศจากเหตุอันควรสงสัย คือ มากกว่าระดับมาตรฐานการพิสูจน์ให้เห็นถึงพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือกว่า ซึ่งเป็นมาตรฐานที่ใช้ในคดีแพ่งเป็นส่วนใหญ่ แต่ไม่สูงถึงขนาดระดับ

³⁵ เฟิงอ้วง.

มาตรฐานการพิสูจน์ให้ได้ความชัดเจนโดยปราศจากข้อสงสัยตามสมควร ซึ่งเป็นมาตรฐานที่ใช้กับฝ่ายโจทก์ในคดีอาญา กรณีจึงอาจกล่าวได้ว่ามาตรฐานการพิสูจน์ระดับนี้อยู่ในระดับ 60-80 เปอร์เซนต์

มาตรฐานการพิสูจน์ระดับนี้มีการใช้และเป็นที่ยอมรับกันเป็นการทั่วไปในหลักกฎหมายลักษณะพยานหลักฐานของต่างประเทศ โดยเฉพาะในประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกาจะใช้มาตรฐานการพิสูจน์ระดับนี้มากโดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีฟ้องหย่า ปัจจุบันมาตรฐานการพิสูจน์ระดับนี้ได้นำไปใช้ในคดีประเภทอื่น ๆ อีกมากมายหลายประเภท โดยเฉพาะในคดีที่มีผลกระทบรุนแรงมากกว่าคดีแพ่งธรรมดาทั่ว ๆ ไป ศาลมักจะใช้มาตรฐานการพิสูจน์ระดับนี้มาเป็นหลักในการวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงหรือชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐานโดยไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นเฉพาะคดีฟ้องหย่าเท่านั้น³⁶ มาตรฐานการพิสูจน์ในระดับนี้ไม่ปรากฏชัดในระบอบกฎหมายไทย แต่นักกฎหมายไทยบางท่านให้ความเห็นว่า ในคดีคำร้องฝ่ายเดียว เช่น คำร้องขอตั้งผู้จัดการมรดกหรือคำร้องขอให้ศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถจะใช้ระดับมาตรฐานการพิสูจน์ระดับนี้ ไม่ควรจะใช้ระดับมาตรฐานการพิสูจน์ให้เห็นถึงมูลคดีหรือระดับมาตรฐานการพิสูจน์ให้เห็นถึงพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือกว่า เพราะเป็นคดีฝ่ายเดียวไม่มีการชี้แจงน้ำหนักเปรียบเทียบ³⁷

(5) การพิสูจน์ให้ได้ความชัดเจนโดยปราศจากข้อสงสัยตามสมควรหรือปราศจากเหตุอันควรสงสัย (prove beyond reasonable doubt)

การพิสูจน์ให้ได้ความชัดเจนโดยปราศจากข้อสงสัยตามสมควรหรือปราศจากเหตุอันควรสงสัย คือ การที่โจทก์ต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นโดยปราศจากเหตุอันควรสงสัยว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดร้ายนี้ ถ้ามีเหตุอันควรสงสัยอย่างใดอย่างหนึ่งว่าจำเลยอาจจะไม่ใช่ผู้กระทำความผิดให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้แก่จำเลย คือ พิพากษายกฟ้องซึ่งเท่ากับฟังข้อเท็จจริงว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิด³⁸ แต่โจทก์ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นถึงขนาดปราศจากข้อสงสัยจนสิ้นเชิง (beyond any doubt)

มาตรฐานการพิสูจน์ระดับนี้เป็นมาตรฐานการพิสูจน์ที่สูงที่สุดในระบบกฎหมายปัจจุบันและใช้เฉพาะกับคดีอาญาที่โจทก์เป็นฝ่ายพิสูจน์ความผิดของจำเลยเท่านั้น หากเป็นกรณีบุคคลอื่นในคดีต้องพิสูจน์หรือเป็นการพิสูจน์ในกรณีอื่นที่ไม่ใช่กรณีโจทก์พิสูจน์ความผิดของจำเลยก็ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นจนปราศจากเหตุอันควรสงสัย เช่น กรณีจำเลยพิสูจน์

³⁶ เพ็งอ่าง, น. 247.

³⁷ พรเพชร วิชิตชลชัย, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: บริษัท เคนโกรว จำกัด, 2542), น. 105.

³⁸ จรรย์ ภักดีธนากุล, อ่างแล้ว เชิงอรรถที่ 27, น. 244.

พยานหลักฐานเพื่อหักล้างพยานหลักฐานโจทก์ หรือกรณีจำเลยกล่าวอ้างข้อเท็จจริงขึ้นใหม่ จำเลยเพียงแต่นำพยานหลักฐานเข้าสืบเพื่อให้ศาลเกิดความสงสัยว่าจำเลยอาจจะไม่ใช่ผู้กระทำความผิดหรือพิสูจน์ให้เห็นถึงความโน้มเอียงหรือความน่าจะเป็นของข้อเท็จจริงตามที่ตนกล่าวอ้างมากกว่าอีกฝ่ายหนึ่งก็เป็นการเพียงพอแล้ว

มาตรฐานการพิสูจน์ระดับนี้ในระบบกฎหมายไทยปรากฏชัดเจนในมาตรา 227 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และใช้กับกรณีที่โจทก์เป็นฝ่ายพิสูจน์ความผิดของจำเลยเท่านั้น ดังนั้น ระดับมาตรฐานการพิสูจน์ในกรณีต่อไปนี้จึงไม่อยู่ในบังคับมาตรา 227 คือ³⁹

- 1) กรณีที่จำเลยมีหน้าที่นำสืบ ในคดีอาญาจำเลยมีหน้าที่นำสืบได้หลายกรณี เช่น กรณีที่จำเลยกล่าวอ้างเหตุยกเว้นโทษ ได้แก่ วิกลจริต หรือมีเหตุจำเป็น เป็นต้น
- 2) กรณีที่เป็นเหตุลดหย่อนโทษ เช่น จำเลยต่อสู้เรื่องบันดลโทษ หรืออ้างเหตุลดหย่อนโทษอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นและข้อเท็จจริงไม่เป็นที่ยอมรับกันกลายเป็นประเด็นข้อพิพาท จำเลยเป็นฝ่ายกล่าวอ้างขึ้นใหม่ จำเลยมีหน้าที่นำสืบ
- 3) กรณีที่โจทก์มีหน้าที่นำสืบในประเด็นอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวกับความผิดหรือการกระทำผิดของจำเลย เช่น ประเด็นเกี่ยวกับอำนาจฟ้อง เป็นต้นว่า เป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยหรือไม่ การร้องทุกข์ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ การสอบสวนชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ คดีขาดอายุความหรือไม่

การนำสืบในประเด็นเหล่านี้ของโจทก์หรือจำเลยจึงไม่ต้องนำสืบให้ศาลเห็นจนปราศจากข้อสงสัยตามมาตรา 227 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพียงแต่พิสูจน์ให้ศาลเห็นถึงความโน้มเอียงหรือความน่าจะเป็นของข้อเท็จจริงตามที่ตนกล่าวอ้างมากกว่าอีกฝ่ายหนึ่งก็เป็นการเพียงพอแล้ว

2.4.2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลัก presumption of innocence กับ หลัก proof beyond a reasonable doubt

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีนั้น ฝ่ายที่มีภาระการพิสูจน์ย่อมมีหน้าที่ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงให้ได้ตามมาตรฐานของคดีนั้น ๆ กล่าวคือ ในการดำเนินคดีแพ่ง อันเป็นเรื่องของการต่อสู้ของฝ่ายเอกชนกับเอกชน กฎหมายก็ได้กำหนดมาตรฐานการพิสูจน์เพื่อให้ได้ข้อยุติระหว่างคู่ความทั้งสองฝ่าย โดยในคดีแพ่งกรณีทั่วไป ผู้ที่กล่าวอ้างข้อเท็จจริงได้มีหน้าที่ต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงให้ได้มาตรฐานการพิสูจน์ในระดับให้เห็นถึงพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือกว่า

³⁹ เฟิงอ้วง, น.249.

(preponderance of evidence) แต่ในทางกลับกัน เนื่องจากการดำเนินคดีอาญามีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการพิสูจน์ให้เห็นถึงความชอบธรรมที่จะใช้อำนาจรัฐในการประกาศว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดและความชอบธรรมในการลงโทษจำเลย ความเสียหายต่อชีวิต เสรีภาพ ชื่อเสียง และ ในบางกรณีอาจรวมถึงหน้าที่การงานของจำเลย อันเกิดจากความผิดพลาดของคำพิพากษาในคดีอาญาจึงร้ายแรงยิ่งกว่าที่จะเกิดในคดีแพ่ง ด้วยเหตุนี้เองจึงจำเป็นต้องลดความเสี่ยงในการรับฟังพยานหลักฐานในคดีอาญาที่ผิดพลาดให้เหลือน้อยที่สุด⁴⁰ ดังนั้น ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีอาญา กฎหมายจึงได้กำหนดให้พิสูจน์ข้อเท็จจริงในมาตรฐานการพิสูจน์ระดับปราศจากข้อสงสัยตามสมควร (beyond reasonable doubt)

นอกจากนี้ เนื่องจากในคดีอาญามีหลัก presumption of innocence ซึ่งเป็นหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์ หลักดังกล่าวจึงส่งผลให้เมื่อบุคคลได้รับการสันนิษฐานจากกฎหมายว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ บุคคลที่กล่าวอ้างว่ามีการกระทำความผิด ซึ่งก็คือโจทก์ในคดี มีภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามที่ตนกล่าวอ้าง โดยในการพิสูจน์นั้นโจทก์ก็ต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงให้ได้ มาตรฐานการพิสูจน์ระดับปราศจากข้อสงสัยตามสมควร เพราะหากโจทก์ไม่สามารถพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงเป็นอย่างที่ตนกล่าวอ้างจนสิ้นสงสัยตามสมควรแล้ว ศาลก็จะยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลย จะเห็นได้ว่า หลัก presumption of innocence มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับหลัก proof beyond reasonable doubt

จากความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันของหลักทั้งสองนี้เอง จะเห็นได้ว่า ในคดีอาญาเมื่อจำเลยได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ตามหลัก presumption of innocence โจทก์จึงเป็นผู้ที่มีภาระนำสืบข้อเท็จจริง (burden of proof) ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดตามที่โจทก์กล่าวอ้าง ซึ่งจะต่างจากการดำเนินคดีในคดีแพ่ง ที่บุคคลที่เป็นผู้กล่าวอ้างข้อเท็จจริงใด บุคคลนั้นก็มีการนำสืบตามข้อเท็จจริงที่ตนกล่าวอ้าง ไม่ได้จำกัดเฉพาะโจทก์เท่านั้น เมื่อโจทก์มีการในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีอาญา โจทก์ก็ต้องพิสูจน์ให้ข้อเท็จจริงในระดับปราศจากข้อสงสัยตามสมควร หากโจทก์ไม่สามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงให้ศาลเห็นจนปราศจากข้อสงสัยตามสมควรได้ ศาลก็จะยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลย กล่าวคือ มีผลให้จำเลยไม่ตกเป็นผู้กระทำความผิดตามที่โจทก์กล่าวอ้าง ทั้งนี้ในกรณีที่กฎหมายได้กำหนดข้อสันนิษฐานตามกฎหมายเอาไว้ โจทก์ต้องพิสูจน์ให้ได้ข้อเท็จจริงตามที่กฎหมายกำหนดเงื่อนไขไว้ ซึ่งหากโจทก์สามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงให้ได้ตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดดังกล่าว โจทก์ก็จะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานตามกฎหมายว่ามีข้อเท็จจริงตามที่ตนกล่าวอ้างเกิดขึ้นแล้ว และทำให้จำเลยต้องตกอยู่ภายใต้ผลของข้อสันนิษฐานตามกฎหมาย

⁴⁰วคิน แดงประดับ, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 23*, น. 6.

ซึ่งทำให้จำเลยมีหน้าที่ที่จะต้องโต้แย้งข้อสันนิษฐานตามกฎหมาย การโต้แย้งข้อเท็จจริงของจำเลยนั้น ไม่ใช่การแสดงพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ข้อกล่าวอ้างตามกฎหมายอันจะต้องใช้มาตรฐานการพิสูจน์ในระดับ proof beyond reasonable doubt เพราะแม้หลัก presumption of innocence กับหลัก proof beyond reasonable doubt จะเป็นหลักกฎหมายที่มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกัน แต่หลักกฎหมายทั้งสองหลักก็ยังเป็นหลักกฎหมายที่แยกกันอยู่ เพราะมาตรฐานการพิสูจน์ proof beyond reasonable doubt เป็นมาตรฐานการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีอาญาซึ่งเป็นหน้าที่ของฝ่ายโจทก์ที่จะต้องชั่งจูงให้ศาลเชื่อจนปราศจากข้อสงสัยตามสมควร ดังนั้น จำเลยจึงมีหน้าที่ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงเพื่อโต้แย้งข้อสันนิษฐานตามกฎหมาย เพียงให้ศาลรับฟังในระดับการพิสูจน์ให้เห็นถึงพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือกว่า (preponderance of evidence) ก็เพียงพอแล้ว

2.5 ข้อสันนิษฐานคดีอาญาในประเทศไทย

สำหรับประเทศไทยนั้น ได้มีการนำข้อสันนิษฐานตามกฎหมายมาใช้ในกฎหมายอาญาดังจะเห็นได้จากที่ปรากฏใน พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 มาตรา 6 “ผู้ใดอยู่ในวงการเล่นอันขัดต่อบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นเล่นด้วย เว้นแต่ผู้ซึ่งดูการเล่นในงานรื่นเริงสาธารณะหรืองานนักขัตฤกษ์หรือในที่สาธารณะสถาน” ซึ่งข้อสันนิษฐานตามกฎหมายลักษณะดังกล่าว ทำให้มีการโต้แย้งว่าอาจจะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติรับรองหลักให้สันนิษฐานว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยกระทำความผิด (presumption of innocence) จึงได้มีการวินิจฉัยตุลาการรัฐธรรมนูญที่ ต.2/2494 วินิจฉัยในประเด็นดังกล่าวไว้ ดังนี้ “คณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้พิจารณาเรื่องนี้โดยละเอียดแล้ว เห็นสอดคล้องกันว่า ความในมาตรา 30 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับปัญหาในเรื่องนี้มีความหมายเพียงว่าในคดีอาญาทั้งปวงต้องถือว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดจนกว่าโจทก์จะมีพยานหลักฐานมาหักล้างข้อสันนิษฐานนั้นได้ ฉะนั้น กฎหมายใดที่บัญญัติว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยมีความผิดเสียแต่เบื้องต้นทีเดียว บทกฎหมายนั้นย่อมขัดต่อรัฐธรรมนูญมาตรานี้ และจะใช้บังคับไม่ได้แต่พระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478 มาตรา 6 หาได้มีความบัญญัติไว้เช่นนั้นไม่กล่าวคือยังต้องสันนิษฐานอยู่ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยยังไม่มีความผิดจนกว่าโจทก์จะนำสืบได้ว่าจำเลยได้เข้าไปอยู่ในวงการเล่นการพนัน จึงเป็นอันฟังได้ว่าในกรณีเช่นนี้มีได้มีการสันนิษฐานใด ๆ ในเบื้องต้นก่อนที่โจทก์นำพยานมาสืบอันจะทำให้ขัดกับความในมาตรา 30 แห่งรัฐธรรมนูญที่กฎหมายสันนิษฐานก็เป็นการสันนิษฐานภายหลังจากที่โจทก์ได้นำพยานหลักฐานมาสืบแล้ว การสันนิษฐานเช่นนี้ไม่เป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญมาตรา 30 แต่อย่างใด”

จากคำวินิจฉัยตุลาการรัฐธรรมนูญที่ ต.2/2494 จะเห็นได้ว่า ในการวินิจฉัยว่า ข้อสันนิษฐานตามกฎหมายในทางที่เป็นผลร้ายต่อจำเลยจะขัดต่อหลักการสันนิษฐานว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ตามรัฐธรรมนูญหรือไม่นั้น ตุลาการรัฐธรรมนูญได้นำประเด็นเรื่องของภาระการพิสูจน์มาปรับใช้เป็นหลักในการวินิจฉัย กล่าวคือ หากบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดตั้งแต่ต้นว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด โดยที่โจทก์ไม่ต้องนำสืบข้อเท็จจริงอื่นใด ย่อมหมายความว่าจำเลยยังได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่ เนื่องจากโจทก์ยังมีหน้าที่ในการที่จะต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงให้เข้าเงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนดก่อน หากโจทก์ไม่สามารถที่จะพิสูจน์ข้อเท็จจริงได้ตามที่กฎหมายกำหนดก็ยิ่งถือว่า จำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่

นอกจากคำวินิจฉัยตุลาการรัฐธรรมนูญที่ ต.2/2494 แล้วนั้น ยังปรากฏคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 11/2544 วินิจฉัยเรื่องที่ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของจำเลยในคดีอาญามายังศาลรัฐธรรมนูญว่าพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 15 วรรค 2 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 33 (หลักการที่ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์) และต้องด้วยมาตรา 6 (หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ) หรือไม่ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยโดยกล่าวความตอนหนึ่งว่า “ปัญหายาเสพติดให้โทษในปัจจุบันเป็นปัญหาสำคัญร่วมกันของนานาอารยประเทศ ประกอบกับยาเสพติดให้โทษเป็นภัยร้ายแรงต่อสุขภาพและชีวิตของมนุษย์ จึงต้องมีบทลงโทษที่หนักกว่าปกติ รวมทั้งต้องมีมาตรการลงโทษขั้นเด็ดขาด การที่กฎหมายกำหนดให้ปริมาณสารเสพติดให้โทษในประเภทหนึ่งเป็นจำนวนที่ชัดเจนตามมาตรา 15 วรรค 2 นั้นมุ่งประสงค์เพื่อลงโทษผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภท 1 ซึ่งคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่ 20 กรัมขึ้นไป เสมือนหนึ่งว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นไปเพื่อการจำหน่าย เนื่องจากปริมาณยาเสพติดยิ่งมากเท่าใด ผลกระทบต่อสังคมยิ่งมากขึ้นตามไปด้วย อย่างไรก็ตาม การที่กฎหมายกำหนดปริมาณสารเสพติดให้โทษประเภท 1 เป็นเพียงเกณฑ์เปรียบเทียบสำหรับฐานความผิดที่จะนำไปสู่การลงโทษเท่านั้น แต่ผู้ที่ได้รับโทษตามกฎหมายดังกล่าวจะต้องผ่านการพิสูจน์หรือนำสืบของโจทก์แล้วว่าเป็นผู้กระทำความผิดจริง โดยศาลจะเป็นผู้วินิจฉัยหรือพิพากษาชี้ขาดและกำหนดโทษ ส่วนรัฐธรรมนูญมาตรา 33 เป็นบทบัญญัติที่รับรองหลักการพื้นฐานของกฎหมายอาญาของนานาอารยประเทศมีเจตนารมณ์เพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลซึ่งตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาทั่วไปซึ่งมีหลักว่า ในคดีอาญาโจทก์มีภาระต้องนำสืบการกระทำของผู้ต้องหาหรือจำเลยให้ครบทุกองค์ประกอบความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ โดยผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่จำเป็นต้องนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน ดังนั้นพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พุทธศักราช 2522 มาตรา 15 วรรค 2 จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตรา 33”

จะเห็นได้ว่า คำวินิจฉัยเกี่ยวกับพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 นี้ ศาลรัฐธรรมนูญก็ยังคงย้ำว่าภาระการพิสูจน์ของโจทก์ในคดีอาญา เป็นสิ่งที่นำมาใช้ในการวินิจฉัยว่า บทบัญญัติตามกฎหมายขัดกับหลักสันนิษฐานว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์หรือไม่ และความเห็นของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าวยังได้รับการย้ำชัดเจนอีกครั้งด้วยคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12/2555 ซึ่งได้วินิจฉัยเกี่ยวกับพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบขายตรง พ.ศ. 2545 ไว้ดังนี้ “เห็นว่า พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มาตรา 54 เป็นข้อสันนิษฐานตามกฎหมายที่มี ผลการสันนิษฐานความผิดของจำเลย โดยโจทก์ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงการกระทำหรือเจตนาอย่างใดอย่างหนึ่งของจำเลยก่อนเป็นการนำการกระทำความผิดของบุคคลอื่นมาเป็นเงื่อนไขของการ สันนิษฐานให้จำเลยมีความผิดและต้องรับโทษทางอาญา เนื่องจากการสันนิษฐานว่าถ้าผู้กระทำ ความผิดเป็นนิติบุคคล ก็ให้กรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ หรือบุคคลที่รับผิดชอบในการดำเนินงานของ นิติบุคคลนั้นต้องร่วมรับผิดชอบกับนิติบุคคลผู้กระทำความผิดด้วย เว้นแต่ จะพิสูจน์ได้ว่าตนไม่ได้มีส่วน รู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดของนิติบุคคลดังกล่าว โดยโจทก์ไม่ต้องพิสูจน์ถึงการกระทำหรือเจตนา ของกรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดที่รับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นว่า มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับกระทำความผิดของนิติบุคคลอย่างไร คงพิสูจน์แต่เพียงว่านิติบุคคลกระทำ ความผิดตามพระราชบัญญัตินี้และจำเลยเป็นกรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ หรือบุคคลที่รับผิดชอบ ในการดำเนินงานของนิติบุคคลเท่านั้น กรณีจึงเป็นการสันนิษฐานไว้ตั้งแต่แรกแล้วว่า กรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลที่รับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นได้กระทำความผิดด้วย อันมีผลเป็นการผลักภาระการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ไปยังกรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ และบุคคลที่ รับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นทั้งหมดทุกคน บทบัญญัติมาตราดังกล่าวจึงเป็นการ สันนิษฐานความผิดของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาโดยอาศัยสถานะของบุคคลเป็นเงื่อนไข มิใช่ การสันนิษฐานข้อเท็จจริงที่เป็นองค์ประกอบความผิดเพียงบางข้อหลังจากที่โจทก์ได้พิสูจน์ให้เห็นถึง การกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดที่เกี่ยวข้องกับความผิดที่จำเลยถูกกล่าวหา และยังขัดกับหลักนิติธรรม ข้อที่ว่าโจทก์ในคดีอาญาต้องมีภาระการพิสูจน์ถึงการกระทำความผิดของจำเลยให้ครบองค์ประกอบ ความผิด นอกจากนี้ บทบัญญัติมาตราดังกล่าวยังเป็นการนำบุคคลเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีอาญา ให้ต้องตกเป็นผู้ต้องหาและจำเลย ซึ่งทำให้บุคคลดังกล่าวอาจถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพ เช่น การถูก จับกุม หรือถูกคุมขัง โดยไม่มีพยานหลักฐานตามสมควรในเบื้องต้นว่าบุคคลนั้นได้กระทำการหรือมี เจตนาประการใดอันเกี่ยวกับความผิดตามที่ถูกกล่าวหา บทบัญญัติมาตราดังกล่าวในส่วนที่สันนิษฐาน ความผิดอาญาของผู้ต้องหาและจำเลยโดยไม่ปรากฏว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยได้กระทำการหรือมีเจตนา ประการใดเกี่ยวกับความผิดนั้น จึงขัดต่อหลักนิติธรรมและขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง”

จากคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญนี้ จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ภาระการพิสูจน์ของโจทก์ ในคดีอาญาเป็นสิ่งที่ศาลรัฐธรรมนูญยึดถือเป็นหลักในการวินิจฉัยว่าบทบัญญัติใดขัดกับหลัก presumption of innocence หรือไม่ โดยที่ศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้มีการวินิจฉัยถึงหลักความเกี่ยวพันกันอย่างสมเหตุสมผลดังเช่นที่ประเทศสหรัฐอเมริกาใช้ หรือมีการนำหลักความได้สัดส่วนมาปรับใช้ ดังเช่นที่ประเทศอังกฤษใช้

จากคำวินิจฉัยที่ได้ยกขึ้นมา พบว่าประเทศไทยเองยอมรับการนำข้อสันนิษฐานตามกฎหมายมาใช้ในคดีอาญา แต่ทั้งนี้ ในส่วนของบทบัญญัติที่กำหนดข้อสันนิษฐานในทางที่จะเป็นผลร้ายต่อจำเลยนั้น จะกระทำได้อีกเฉพาะข้อสันนิษฐานที่เป็นข้อสันนิษฐานไม่เด็ดขาด เนื่องจากกรณีที่เป็นการกำหนดข้อสันนิษฐานที่เด็ดขาดซึ่งเป็นการผลักภาระการพิสูจน์ไปให้แก่จำเลย โดยจำเลยในคดีอาญามีหน้าที่โต้แย้งข้อสันนิษฐานที่เป็นผลร้ายต่อจำเลย จะทำให้ขัดต่อหลัก presumption of innocence ส่วนของข้อสันนิษฐานตามกฎหมายที่ไม่เด็ดขาด แนวคำวินิจฉัยของกฎหมายไทยมองว่า หากเป็นการผลักภาระการพิสูจน์ไปให้แก่จำเลยในลักษณะที่กฎหมายกำหนดให้จำเลยเป็นผู้กระทำ ความผิดโดยที่โจทก์ยังไม่ได้พิสูจน์ข้อเท็จจริงใด การกำหนดข้อสันนิษฐานเช่นนั้นจะเป็นการขัดต่อหลัก presumption of innocence นอกจากนี้ การที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยในประเด็นเรื่องการผลักภาระการพิสูจน์มายังจำเลย แต่ศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้มีการวินิจฉัยในประเด็นของมาตรฐานการพิสูจน์ กล่าวคือ หากกฎหมายกำหนดให้จำเลยมีภาระการพิสูจน์ก่อน จำเลยมีหน้าที่ต้องพิสูจน์ในระดับมาตรฐานใด หากจำเลยมีภาระการพิสูจน์ไม่ถึงระดับปราศจากข้อสงสัยตามสมควร มีประเด็นที่น่าสนใจว่า ข้อสันนิษฐานดังกล่าวจะยังคงถือว่าขัดต่อหลัก presumption of innocence หรือไม่

2.6 หลักความได้สัดส่วน (principle of proportionality)

การดำเนินคดีอาญาเป็นกระบวนการหนึ่งที่มีความสำคัญต่อรัฐ เนื่องจากเป็นมาตรการที่รัฐใช้เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม เพื่อให้ประชาชนสามารถที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข แต่ทั้งนี้ กระบวนการดำเนินคดีอาญาเองก็เป็นมาตรการที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ดังนั้น ในการที่รัฐจะกำหนดให้มีการนำกระบวนการดำเนินคดีอาญามาใช้กับเรื่องใด รัฐจึงต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็นให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยในการจะพิจารณาว่ากรณีใดบ้างที่จะนำกระบวนการดำเนินคดีอาญามาใช้ รัฐจึงต้องพิจารณาตามหลักความได้สัดส่วน (principle of proportionality) ซึ่งเป็นหลักกฎหมายที่นำมาใช้ในการพิจารณาว่ามาตรการต่าง ๆ ที่รัฐนำมาบังคับใช้กับประชาชนนั้น เป็นวิธีการที่ดีที่สุดที่จะทำให้รัฐบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ โดยหลักความได้สัดส่วนนี้ประกอบด้วยหลักการย่อย ๆ 3 ประการ คือ หลักความเหมาะสม (principle of suitability)

หลักความจำเป็น (principle of necessity) และหลักความพอสมควรแก่เหตุในความหมายอย่างแคบ (principle of proportionality in the narrow sense)

2.6.1 ความหมายและลักษณะสำคัญของหลักความได้สัดส่วน

หลักความได้สัดส่วน หรือที่เรียกว่า หลักความพอสมควรแก่เหตุ เป็นหลักกฎหมายที่มีการบัญญัติไว้ตั้งแต่ในสมัยโรมัน แต่ปรากฏเป็นที่ยอมรับอย่างชัดเจน เมื่อมีการนำหลักการดังกล่าวมาบัญญัติไว้ในกฎหมายทั่วไปของแผ่นดินสำหรับรัฐปรัสเซีย (Allgemeines Landrecht fuer die preussischen Staaten)⁴¹ โดยเป็นหลักกฎหมายที่มีรากฐานความคิดมาจากหลักการสำคัญสองประการ ประการแรก คือ หลักความยุติธรรม อันประกอบด้วย ความยุติธรรมในการแบ่งสรรปันส่วน (distributive justice) ที่ใช้เป็นเครื่องแบ่งสรรอำนาจหน้าที่ในกิจการสาธารณะ เกียรติยศ ความมั่งคั่ง และภาระของแต่ละคนในชุมชน ซึ่งจะต้องแบ่งสรรสิ่งต่าง ๆ แก่บุคคลแต่ละคนอย่างมีสัดส่วน เหมาะสมแก่คุณภาพของแต่ละบุคคล กับความยุติธรรมในการแลกเปลี่ยนทดแทนซึ่งเป็นความยุติธรรมระหว่างความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนด้วยกันเช่นในเรื่องค้าขายแลกเปลี่ยน หรือในเรื่องการทดแทนความเสียหาย ในกรณีนี้ต่างฝ่ายต่างต้องแลกเปลี่ยนทดแทนกันอย่างเสมอภาคเท่าเทียมโดยไม่คำนึงถึงคุณสมบัติส่วนบุคคล นั่นคือคู่สัญญาหรือผู้เสียหายต้องได้รับการตอบแทนหรือทดแทนตามส่วนที่ตนเสียไปจึงเป็นธรรม⁴² หลักความยุติธรรมในการแลกเปลี่ยนทดแทนเองก็มีขึ้นเพื่อทดแทนส่วนที่บุคคลต้องเสียไปหรือได้รับความเสียหายจากการที่บุคคลถูกล่วงเกินในส่วนที่ควรได้รับตามหลักความยุติธรรมในการแบ่งสรรปันส่วน จะเห็นได้ว่าหลักความยุติธรรมเป็นหลักที่มาจากความคิดที่ว่ากฎหมายย่อมมีความมุ่งหมายเพื่อรับใช้ประโยชน์ของส่วนรวม ดังนั้น การจำกัดขอบเขตของการดำเนินการตามกฎหมายย่อมขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของกฎหมายดังกล่าว วัตถุประสงค์จึงเป็นตัวกำหนดการดำเนินงานของกฎหมาย ด้วยเหตุนี้จึงก่อให้เกิดหลักเกณฑ์ในการ

⁴¹ ดิเรก สุขสว่าง, “การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายภายใต้หลักความพอสมควรแก่เหตุ,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554), น. 12.

⁴² ปรีดี เกษมทรัพย์, นิติปรัชญา, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552), น. 119.

⁴³ บรรเจิด สิงคนดี, หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2552), น. 269.

พิจารณาความชอบของการดำเนินการดังกล่าวโดยพิจารณาจากวิธีการ-วัตถุประสงค์-ความสัมพันธ์⁴⁴ จากหลักการทั้งสองประการจึงส่งผลให้กฎหมายที่จะนำมาบังคับใช้แก่ประชาชนในสังคมจะต้องคำนึงถึงการรักษาความสมดุลระหว่างผลประโยชน์ของประชาชนส่วนรวม และผลประโยชน์ของประชาชนในเชิงส่วนตัว และกฎหมายดังกล่าวจะต้องทำให้รัฐบรรลุซึ่งวัตถุประสงค์ที่มุ่งหมาย อันเป็นรากฐานสำคัญของหลักความได้สัดส่วนนั่นเอง

หลักความได้สัดส่วน เป็นหลักกฎหมายที่มีการพัฒนามาจากกฎหมายของกลุ่มประเทศในภาคพื้นยุโรป โดยแต่ละประเทศก็ได้มีการจำกัดความหลักความได้สัดส่วนไว้แตกต่างกัน ในประเทศเยอรมัน ได้อธิบายเกี่ยวกับหลักความได้สัดส่วนไว้ว่า รัฐต้องไม่กระทำการใดที่เกินขอบเขตแห่งความจำเป็น เพื่อที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ของรัฐบาล โดยต้องมีการถ่วงดุลหรือชั่งน้ำหนักระหว่างความเสียหายต่อปัจเจกชนและผลที่ได้รับต่อรัฐหรือชุมชนจากการกระทำของฝ่ายปกครอง⁴⁵ ส่วนในระบบประเทศฝรั่งเศส ได้อธิบายว่า เป็นหลักขั้นพื้นฐานของความสัมพันธ์ระหว่าง ผู้ใช้อำนาจกับผู้ที่ถูกภายใต้อำนาจ โดยบังคับให้ผู้ใช้อำนาจจำกัดสิทธิและเสรีภาพของผู้ที่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของตนอย่างพอเหมาะพอประมาณ⁴⁶ และถึงแม้ว่าหลักความได้สัดส่วนจะถูกพัฒนาในกฎหมายของกลุ่มประเทศภาคพื้นยุโรป แต่ในกลุ่มประเทศคอมมอนลอร์ อย่างประเทศอังกฤษ และสหรัฐอเมริกาเองก็ได้มีการนำหลักความได้สัดส่วนไปปรับใช้ โดยในประเทศอังกฤษได้มีการนำหลักความได้สัดส่วนมาใช้ในการลงโทษในคดีอาญา โดยว่าการลงโทษต้องได้สัดส่วนหรือเหมาะสมกับความผิดที่ได้กระทำ หรือการกระทำที่เป็นการป้องกันต้องได้สัดส่วนกับอันตรายที่เผชิญหน้าอยู่ ส่วนในสหรัฐอเมริกานั้นมักใช้คำว่า การถ่วงดุล (balancing) ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของระบบความยุติธรรมในการชั่งน้ำหนักระหว่าง

⁴⁴ Wieacker, Festschrift R. Fischer, 1979, S.874 อ้างถึงใน บรรเจิด สิงคะเนติ และสมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ์, “หลักความได้สัดส่วนตามหลักกฎหมายของเยอรมันและฝรั่งเศส,” วารสารศาลรัฐธรรมนูญ, ปีที่ 1, ฉบับที่ 2, น.43 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2542).

⁴⁵ เสาวนีย์ อัสวโรจน์, “สิทธิมนุษยชนกับกฎหมายปกครองการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพประชาชน,วารสารกระบวนการยุติธรรม,” เล่ม 1, ปีที่ 3, น.67-68 (มกราคม-มีนาคม 2553) อ้างถึงใน ทวีศักดิ์ กลับช่วย และพัชรวรรณ นุชประยูร, “การใช้หลักความได้สัดส่วนในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลปกครอง Exercising the Principle of Proportionality in Trial of the Cases in the Administrative Court,” น. 7-8, สืบค้นเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2559, จาก http://law.nida.ac.th/main/images/Data/LLM/Bell%20Up/IS/IS_Tawesak.pdf.

⁴⁶ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, “หลักการพื้นฐานของกฎหมายปกครอง, 2.2.2.2 หลักแห่งความได้สัดส่วน”, น.42 อ้างถึงใน ทวีศักดิ์ กลับช่วย และพัชรวรรณ นุชประยูร, เพ็ญอ้าง, น. 8.

การจำกัดสิทธิของประชาชนกับการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ โดยในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลจะมีการระบุปัญหา ประเมินข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายในคดีและเปรียบเทียบระหว่างสิทธิของประชาชนกับผลประโยชน์ของรัฐหรือสาธารณะ⁴⁷

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า หลักความได้สัดส่วนเป็นหลักกฎหมายที่มีความสำคัญในการควบคุมการใช้อำนาจของรัฐ โดยนำมาใช้ในการพิจารณาความชอบด้วยกฎหมายของรัฐ กล่าวคือ ในการกำหนดกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ที่นำมาใช้กับประชาชน รัฐจะต้องชั่งน้ำหนักระหว่างผลประโยชน์ที่รัฐจะได้รับ กับผลประโยชน์ของประชาชนส่วนรวม และผลประโยชน์ของปัจเจกชน อีกทั้ง มาตรการที่รัฐจะนำมาใช้อันจะเป็นการกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน มาตรการนั้นจะต้องเป็นมาตรการที่ทำให้รัฐบรรลุถึงวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้ โดยประชาชนได้รับความเดือดร้อนน้อยที่สุด หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นมาตรการที่มีความเหมาะสมระหว่างวิธีการและวัตถุประสงค์

2.6.2 หลักการย่อยของหลักความได้สัดส่วน

หลักความได้สัดส่วนนั้น ประกอบด้วยหลักการย่อย ๆ 3 หลัก ดังนี้

2.6.2.1 หลักความเหมาะสม (principle of suitability)

หลักความเหมาะสมหรือหลักความสัมฤทธิ์ผล คือ หลักการที่กำหนดให้เมื่อใดที่รัฐจะต้องกระทำการใด ๆ รัฐจะต้องพิจารณาเลือกวิธีการที่เหมาะสม โดยวิธีการดังกล่าวจะต้องทำให้รัฐสามารถบรรลุผลตามที่ได้กำหนดไว้ ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันได้อธิบายถึงมาตรการที่เหมาะสมสำหรับการบรรลุวัตถุประสงค์โดยกำหนดไว้ว่า “การบรรลุวัตถุประสงค์ตามความต้องการได้นั้น ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์นั้น ๆ” โดยเฉพาะในขอบเขตเสรีภาพของประชาชน บทบัญญัติที่จำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานต้องสอดคล้องกับหลักความเหมาะสม “ที่สามารถป้องกันวัตถุประสงค์ที่มีขอบได้ด้วยการคุ้มครองตามกฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ” การอธิบายดังกล่าวมีความหมายว่า การจำกัดสิทธิและเสรีภาพต้องอยู่บนพื้นฐานการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของมาตรการทางกฎหมาย⁴⁸ จึงกล่าวได้ว่า หลักความเหมาะสมเรียกร้องให้รัฐพิจารณานำมาตรการใดมาใช้ โดยดูว่าวิธีการดังกล่าวตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ที่รัฐต้องการให้บรรลุหรือไม่ โดยหากมาตรการใดที่ไม่สามารถทำให้รัฐบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ มาตรการนั้นก็จะขัดต่อหลักความเหมาะสม

⁴⁷ เสาวนีย์ อัสวโรจน์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 42*, น. 67-68.

⁴⁸ Nicholas Emiliou, *The Principle of Proportionality in European Law*, (London : Kluwer Law International, 1996), p. 25 อ้างถึงใน ดิเรก สุขสว่าง, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 38*, น. 19.

2.6.2.2 หลักความจำเป็น (principle of necessity)

หลักความจำเป็น หรือที่เรียกว่าหลักการของการแทรกแซงให้น้อยที่สุด โดยหลักการนี้เรียกร้องให้การกระทำใด ๆ ของรัฐ จะต้องกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้น้อยที่สุด ซึ่งย่อมาหมายความว่า หากในกรณีหนึ่ง ๆ มีวิธีการที่จะทำให้รัฐบรรลุวัตถุประสงค์ได้หลายวิธีด้วยกัน รัฐมีหน้าที่ที่จะต้องเลือกวิธีการที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนน้อยที่สุด หรือเลือกใช้วิธีการที่ก่อให้เกิดความรุนแรงน้อยที่สุด โดยในการเปรียบเทียบว่ามาตรการสองมาตรการมีประสิทธิภาพเท่ากันหรือไม่ หลักกฎหมายที่เกิดจากคำพิพากษาของศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ได้กำหนดแนวทางไว้ว่า เมื่อมาตรการสองมาตรการไม่อาจจะวินิจฉัยได้ว่ามีประสิทธิภาพเท่ากันหรือไม่ ดังนั้น จึงต้องพิจารณาว่ามาตรการสองมาตรการก่อให้เกิดประสิทธิภาพเท่ากันหรือไม่ ดังนั้น จึงต้องพิจารณาว่ามาตรการสองมาตรการที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพเท่ากันนั้น หากมาตรการหนึ่งจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลน้อยกว่าอีกมาตรการหนึ่ง รัฐต้องเลือกใช้มาตรการนั้น⁴⁹ และในกรณีที่มาตรการของรัฐที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่บุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่ขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดภาระกับสาธารณะ การตรวจสอบความจำเป็นของมาตรการของรัฐในกรณีเช่นนี้ จะต้องพิจารณาว่ามาตรการนั้นต้องก่อให้เกิดผลกระทบต่อสาธารณะน้อยที่สุด ส่วนในกรณีของมาตรการของรัฐที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่บุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง การพิจารณาความจำเป็นของมาตรการของรัฐในกรณีนี้ จะต้องพิจารณาว่าผลกระทบหรือความเสียหายที่เกิดกับบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งอยู่ในระดับที่มีความสำคัญกว่าผลกระทบหรือความเสียหายของกลุ่มบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งหรือไม่⁵⁰

2.6.2.3 หลักความพอสมควรแก่เหตุในความหมายอย่างแคบ (principle of proportionality in the narrow sense)

หลักความพอสมควรแก่เหตุในความหมายอย่างแคบ เป็นหลักการที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการและวัตถุประสงค์ของมาตรการที่รัฐจะนำมาใช้ โดยรัฐมีหน้าที่ที่จะต้องชั่งน้ำหนักระหว่างวิธีการที่รัฐจะนำมาใช้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น จะต้องอยู่ภายในขอบเขตที่ได้สัดส่วนกันระหว่างผลประโยชน์ของรัฐกับผลกระทบที่เกิดแก่เอกชน โดยหลักการนี้

⁴⁹ Nicholas Emiliou, The Principle of Proportionality in European Law, (London : Kluwer Law International, 1996),p. 30. อ้างถึงใน ศรีรัตน์ งามนิสัย, “หลักความพอสมควรแก่เหตุ : พัฒนาการและการปรับใช้ในระบบกฎหมายไทย,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550), น. 20.

⁵⁰ เพิ่งอ้าง, น. 21.

ต้องการความสมดุลที่เหมาะสมระหว่างการล่วงละเมิดต่อเอกชนหรือปัจเจกชน และประโยชน์สาธารณะที่ได้รับจากมาตรการนั้น หรือเป็นหลักการที่ห้ามมิให้นำมาตรการที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อปัจเจกบุคคลอย่างชัดเจนเกินกว่าประโยชน์ที่มหาชนจะได้รับมาใช้บังคับ⁵¹

หลักความพอสมควรในความหมายอย่างแคบ คล้ายกับหลักความจำเป็นตรงที่เป็นความสมดุลระหว่างวิธีการและผลที่เกิดขึ้น ส่วนขอบเขตและความเข้มข้นของหลักความพอสมควรแก่เหตุในความหมายอย่างแคบจะเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะของการแทรกแซงและขอบเขตการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐาน โดยในเรื่องของการบัญญัติกฎหมายองค์กฤษฎีกามีอำนาจในการแทรกแซงการกำหนดวัตถุประสงค์ของมาตรการของรัฐ ซึ่งมาตรการและผลที่จะได้รับนั้นจะต้องเป็นการได้สัดส่วนซึ่งกันและกัน โดยหลักความพอสมควรแก่เหตุในความหมายอย่างแคบจะนำไปใช้เฉพาะกรณีที่มีการดำเนินการขององค์กฤษฎีกาเกิดจากการตั้งสมมติฐานที่ผิดพลาดอย่างชัดเจนหรือเป็นกรณีที่ใช้มาตรการแทรกแซงขององค์กฤษฎีกาเป็นสิ่งที่ไม่สมเหตุสมผลหรือมาตรการดังกล่าวไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์สาธารณะ⁵²

จากที่ได้กล่าวมาจะเห็นได้ว่าหลักความได้สัดส่วนเป็นหลักกฎหมายที่มีความสำคัญในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยการเข้ามาควบคุมการใช้อำนาจของรัฐในการกระทำการใด ๆ อันส่งผลกระทบต่อประชาชน รัฐจะต้องพิจารณาเลือกมาตรการที่มีความเหมาะสมและสมเหตุสมผล โดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์ วิธีการ และผลที่ได้รับ ดังนั้น กระบวนการดำเนินคดีอาญา อันเป็นหนึ่งในการใช้อำนาจของรัฐในการกระทบกระเทือนต่อสิทธิของประชาชนจึงมีหน้าที่ที่จะต้องกระทำการภายใต้หลักความได้สัดส่วนเช่นกัน

2.7 หลักเกณฑ์การทดสอบวัดระดับแอลกอฮอล์ตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

⁵¹ ดิเรก สุขสว่าง, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 38*, น. 24.

⁵² ศรีรัตน์ งานนิสัย, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 46*, น. 25.

สำหรับประเทศไทยนั้น พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้กำหนดให้การขับขี่ยานพาหนะขณะเมาสุราหรือของเมาอย่างอื่นเป็นความผิด⁵³ โดยหากปรากฏว่าบุคคลใดฝ่าฝืนบทบัญญัติดังกล่าว จะต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับตั้งแต่ห้าพันบาทถึงสองหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ⁵⁴ โดยหากเจ้าหน้าที่เห็นว่าบุคคลใดมีพฤติกรรมที่น่าเชื่อได้ว่าขับขี่ยานพาหนะในขณะที่อยู่ในภาวะมึนเมา เจ้าหน้าที่มีอำนาจที่จะเรียกให้บุคคลดังกล่าวหยุดรถ และทำการทดสอบผู้ขับขี่นั้นว่าอยู่ในสภาวะมึนเมาหรือไม่⁵⁵ โดยการทดสอบว่าบุคคลใดอยู่ในสภาวะมึนเมาหรือไม่นั้น ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 16 (พ.ศ. 2537) ออกตามความในพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 ได้กำหนดให้ ทดสอบโดยการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ในเลือดของผู้ขับขี่ โดยตามข้อ 3 แห่งกฎกระทรวงได้กำหนดให้ บุคคลที่มีปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือดดังต่อไปนี้ เกินกว่า 50 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ ถือว่าเมาสุรา

⁵³ดู พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 ฉบับที่ 10, มาตรา 43(2).

“ห้ามมิให้ผู้ขับขี่ขับรถ

(2) ในขณะเมาสุราหรือของเมาอย่างอื่น”

⁵⁴ดู พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 ฉบับที่ 10, มาตรา 160ตรี.

“ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 43 (2) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับตั้งแต่ห้าพันบาทถึงสองหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับและให้ศาลสั่งพักใช้ใบอนุญาตขับขี่ของผู้นั้นมีกำหนดไม่น้อยกว่าหกเดือนหรือเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปีและปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาทและให้ศาลสั่งพักใช้ใบอนุญาตขับขี่ของผู้นั้น มีกำหนดไม่น้อยกว่าหนึ่งปีหรือเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัสผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงหกปีและปรับตั้งแต่สี่หมื่นบาทถึงหนึ่งแสนสองหมื่นบาทและให้ศาลสั่งพักใช้ใบอนุญาตขับขี่ของผู้นั้น มีกำหนดไม่น้อยกว่าสองปีหรือเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบปีและปรับตั้งแต่หกหมื่นบาทถึงสองแสนบาทและให้ศาลสั่งเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่”

⁵⁵ดู พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522, มาตรา 43ตรี

“ในกรณีมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้ขับขี่ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 43 (1) หรือ (2) ผู้ตรวจการมีอำนาจสั่งให้ผู้นั้นหยุดรถและสั่งให้มีการทดสอบตามมาตรา 142 ด้วย”

ทั้งนี้ กฎกระทรวงดังกล่าวได้กำหนดวิธีการในการทดสอบหาปริมาณแอลกอฮอล์ในร่างกายผู้ขับขี่กระทำได้ 3 วิธี คือ การทดสอบโดยการตรวจวัดลมหายใจ ตรวจวัดจากปัสสาวะ และตรวจวัดจากเลือด โดยเจ้าหน้าที่จะต้องดำเนินการทดสอบผู้ขับขี่โดยเริ่มจากการทดสอบตรวจวัดลมหายใจด้วยการเป่าลมหายใจกับอุปกรณ์หรือเครื่องมือที่ใช้ในการตรวจหรือทดสอบ เพื่อวิเคราะห์หาปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือด (breath analyzer test) แต่หากการทดสอบโดยการตรวจวัดลมหายใจไม่สามารถดำเนินการได้ เจ้าหน้าที่จึงจะดำเนินการทดสอบโดยตรวจวัดจากปัสสาวะ และหากการทดสอบโดยการตรวจวัดจากปัสสาวะยังไม่สามารถดำเนินการได้ เจ้าหน้าที่จึงจะสามารถทดสอบโดยการตรวจวัดจากเลือด ซึ่งกรณีที่จะดำเนินการทดสอบโดยการตรวจเลือดนั้น กฎกระทรวงได้กำหนดให้ต้องกระทำที่โรงพยาบาลภายใต้การกำกับดูแลของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม

ในกรณีที่ผู้ขับขี่ฝ่าฝืนคำสั่งของเจ้าหน้าที่ที่สั่งให้ดำเนินการทดสอบตามมาตรา 142 บุคคลดังกล่าวจะได้รับโทษปรับครั้งละไม่เกินหนึ่งพันบาท⁵⁶ ทั้งนี้ เมื่อเทียบกับความผิดฐานขับขี่รถขณะมีเมามาตามตรา 43(2) ที่ต้องรับโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับตั้งแต่ห้าพันบาทถึงสองหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ แล้วจะพบว่าอัตราโทษของความผิดทั้ง 2 มีลักษณะที่แตกต่างกันมาก ทำให้ก่อให้เกิดปัญหา เนื่องจากการตรวจทดสอบผู้ขับขี่รถนั้น ไม่ว่าจะกระทำโดยการตรวจวัดลมหายใจ การตรวจวัดจากปัสสาวะ หรือการตรวจวัดจากเลือด ต่างก็ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ขับขี่รถ ดังนั้น ในกรณีที่ผู้ขับขี่ปฏิเสธที่จะทำการทดสอบไม่ว่าด้วยวิธีใดก็ตาม เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สามารถที่จะบังคับให้ผู้ขับขี่ทำการตรวจทดสอบได้ เจ้าหน้าที่สามารถทำได้เพียงกักตัวบุคคลนั้นไว้เพียงเท่าที่จำเป็น แต่หากบุคคลยังคงไม่ทำการทดสอบอีก เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องทำการจับกุมบุคคลนั้นฐานฝ่าฝืนคำสั่งเจ้าหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ใน มาตรา 154(3) อันเป็นความผิดซึ่งหน้า และทำการสอบสวนบุคคลนั้นต่อไป ซึ่งในหลาย ๆ กรณี เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สามารถแสวงหาพยานหลักฐานอื่นเพื่อนำมาพิสูจน์ได้ว่าผู้นั้นขับขี่ยานพาหนะขณะมีเมามาตาม มาตรา 43(2) ได้ ทำให้ผู้ขับขี่รับโทษเพียงความผิดตามมาตรา 154(3) คือ ปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท และไม่ต้องรับผิดฐานขับขี่รถขณะมีเมามา อันต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับตั้งแต่ห้าพันบาทถึงสองหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ ทำให้บุคคลที่ขับขี่ยานพาหนะขณะมีเมามาและปฏิเสธการทดสอบปริมาณแอลกอฮอล์รับโทษน้อยกว่า

⁵⁶ดู พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522, มาตรา 154

“ผู้ใด

(3) ฝ่าฝืนคำสั่งเจ้าพนักงานจราจรพนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 142 วรรคสองหรือ

ถ้าไม่เป็นความผิดที่กำหนดโทษไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท”

ที่ควรจะได้รับสำหรับความผิดที่แท้จริง ดังนั้น เพื่อแก้ปัญหาการแสวงหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดฐานขับขีรถขณะเมาสุราหรือเมาอย่างอื่น ในกรณีที่ผู้ขับขี่ปฏิเสธที่จะทำการทดสอบปริมาณแอลกอฮอล์ พระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่10) พ.ศ. 2557 จึงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 142 วรรคสี่ โดยกำหนดให้ “ในกรณีที่มีพฤติการณ์อันควรเชื่อว่าผู้ขับขี่ขับรถในขณะเมาสุราหรือของเมาอย่างอื่น หากผู้นั้นยังไม่ยอมให้ทดสอบตามวรรคสามโดยไม่มีเหตุอันสมควรให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นฝ่าฝืนมาตรา 42 (2)”

จะเห็นได้ว่าการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัตินี้ดังกล่าวมีการแก้ไขปัญหาของการปฏิเสธการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์โดยการใช้มาตรการเช่นเดียวกับบทบัญญัติมาตรา 131/1 วรรคสองของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คือ การกำหนดข้อสันนิษฐานในทางที่เป็นผลร้ายต่อผู้ขับขี่ ซึ่งมีผลให้กรณีที่เจ้าหน้าที่มีเหตุผลอันสมควรเชื่อว่าผู้ขับขี่ขับรถในขณะมีเมามา และเรียกให้ผู้ขับขี่ทำการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ แต่บุคคลนั้นไม่ยอมทำการตรวจวัดโดยไม่มีเหตุอันสมควรกฎหมายให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ขับขี่นั้นกระทำความผิดฐานขับขีรถขณะเมาสุราหรือเมาอย่างอื่นตามมาตรา 43(2) โดยพนักงานอัยการมีหน้าที่พิสูจน์เพียงให้ศาลเห็นว่าพฤติการณ์ว่าผู้ขับขี่ขับรถขณะเมาสุรา และผู้นั้นปฏิเสธไม่ยอมทดสอบโดยไม่มีเหตุอันสมควร ฝ่ายรัฐก็จะได้ประโยชน์จากข้อสันนิษฐานตามกฎหมาย จำเลยหรือผู้ขับขี่ก็จะต้องรับภาระการพิสูจน์หักล้างข้อสันนิษฐานต่อไป

บทที่ 3

หลักเกณฑ์ในเรื่องข้อสันนิษฐานตามกฎหมายและการทดสอบวัดระดับแอลกอฮอล์ ในกฎหมายกฎหมายต่างประเทศ

3.1 ข้อสันนิษฐานคดีอาญาในประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษเป็นประเทศที่ใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน โดยคู่ความในคดีอาญามีหน้าที่ในการเสนอข้อเท็จจริงขึ้นสู่ศาล ศาลจะวางตัวเป็นกลาง ด้วยเหตุนี้ในประเทศอังกฤษจึงมีการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับพยานหลักฐานขึ้นมากมาย รวมทั้งการกำหนดข้อสันนิษฐานตามกฎหมาย เมื่อคู่ความมีหน้าที่ในการนำเสนอข้อเท็จจริงขึ้นสู่ศาล ในประเทศอังกฤษจึงมีการกำหนดหน้าที่ในการนำเสนอพยานหลักฐาน โดยในคดีอาญาโจทก์ซึ่งเป็นผู้กล่าวอ้างว่ามีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นมีภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริง นอกจากนี้ในประเทศอังกฤษยังได้มีการแบ่งภาระการพิสูจน์ ออกเป็น 2 ประเภท คือ ภาระชกแจงให้เชื่อ (legal burden) และ ภาระการนำเสนอพยานหลักฐาน (evidential burden)

ภาระการชกแจงให้เชื่อ หมายถึง ภาระในการนำเสนอพยานหลักฐานเพื่อโน้มน้าวศาลของฝ่ายที่จะต้องแพ้คดีในกรณีที่ยานหลักฐานก้ำกึ่ง ถ้าหากไม่สามารถนำสืบพยานหลักฐานให้ศาลเชื่อตามที่ฝ่ายตนกล่าวอ้างได้⁵⁷

ภาระการนำเสนอพยานหลักฐาน หมายถึง การที่จะต้องนำเสนอพยานหลักฐานเข้าสู่การพิจารณาอย่างน้อยที่สุดบางส่วน มิฉะนั้นอาจจะต้องแพ้คดี⁵⁸

โดยจากหลักทั่วไปที่มีการสันนิษฐานว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ หากโจทก์ซึ่งเป็นผู้ที่กล่าวอ้างว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดก็เป็นหน้าที่ของโจทก์ที่จะต้องมีการชกแจงให้ศาลเชื่อว่าจำเลยกระทำความผิด เพราะหากโจทก์ไม่สามารถโน้มน้าวศาลให้เชื่อตามที่โจทก์กล่าวอ้างได้ โจทก์ก็จะเป็นฝ่ายแพ้คดี ดังนั้น ในคดีอาญาภาระการชกแจงให้เชื่อจึงเป็นภาระของฝ่ายโจทก์ โดยการจะชกแจงให้ศาลเชื่อนั้น โจทก์จะต้องเสนอข้อเท็จจริงให้ได้มาตรฐานการพิสูจน์ระดับปราศจากข้อสงสัยตามสมควร ส่วนภาระการนำเสนอพยานหลักฐานเป็นหน้าที่ของโจทก์เพื่อให้ศาลเห็นว่ามีพยานหลักฐาน

⁵⁷ อุดม รัฐอมฤต, “ผลของข้อสันนิษฐานตามกฎหมายต่อการกำหนดหน้าที่นำสืบในคดีอาญา,” วารสารนิติศาสตร์, ปีที่ 25, ฉบับที่ 2, น.304.

⁵⁸ Richard O. Lempert and Stephen A. Saltzburg, A Modern Approach to Evidence, (St. Paul, Minn.: West Publishing Co.,1977), pp.862-866. อ้างถึงใน อุดม รัฐอมฤต, เพ็ญอ้าง.

อันสมควรในการนำคดีขึ้นสู่กระบวนการรับฟังพยานหลักฐานของคณะลูกขุน⁵⁹ ส่วนจำเลยจะมีเพียงภาระการนำเสนอพยานหลักฐานเท่านั้น โดยภาระการนำเสนอพยานหลักฐานของจำเลยจะเกิดขึ้นได้ใน 2 กรณี⁶⁰ คือ

กรณีแรก จำเลยยกข้อต่อสู้ข้อกล่าวหาของโจทก์ จำเลยมีหน้าที่จะต้องหาพยานหลักฐานอย่างน้อยบางประการเพื่อสนับสนุนข้อต่อสู้

กรณีที่สอง ได้แก่ กรณีที่กฎหมายผลักภาระการพิสูจน์ ประเภทที่เรียกว่าภาระการนำเสนอพยานหลักฐาน (evidential burden) ไปให้แก่จำเลย

ซึ่งในกรณีที่กฎหมายผลักภาระการพิสูจน์การนำเสนอพยานไปให้แก่จำเลยนั้น ก็คือกรณีของข้อสันนิษฐานตามกฎหมาย ทั้งนี้ ก็เนื่องจากแต่เดิมนั้นโจทก์มีภาระการพิสูจน์ทั้ง 2 ประเภทคือ ภาระการชักจูงให้เชื่อ และภาระการนำเสนอพยานหลักฐาน แต่ข้อสันนิษฐานตามกฎหมายจะมีผลเป็นการทำให้โจทก์ผลักภาระการนำเสนอพยานหลักฐานของข้อเท็จจริงอันเกี่ยวกับการกระทำ ความผิดไปให้แก่จำเลย ทั้งนี้ ภาระการนำเสนอพยานหลักฐานนั้นมีมาตรฐานการพิสูจน์ในระดับพยานหลักฐานนั้นมีความน่าเชื่อถือกว่า ดังนั้น การกำหนดข้อสันนิษฐานจึงเป็นการผลักภาระการนำเสนอพยานหลักฐานไปให้แก่จำเลยเท่านั้น แต่ภาระในการชักจูงให้เชื่อยังเป็นของโจทก์อยู่ และโจทก์ยังคงมีหน้าที่ชักจูงให้ศาลเชื่อจนปราศจากข้อสงสัยตามสมควรว่าจำเลยกระทำความผิด ดังนั้น การกำหนดข้อสันนิษฐานตามกฎหมายจึงไม่มีผลเป็นการขัดต่อหลัก proof beyond reasonable doubt โจทก์ยังมีหน้าที่ในการพิสูจน์จนปราศจากข้อสงสัยตามสมควรว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด

นอกจากนี้ในประเทศอังกฤษยังได้มีการนำหลักความได้สัดส่วนมาใช้ในการพิจารณาข้อสันนิษฐานตามกฎหมาย ว่าขัดต่อหลัก presumption of innocence หรือไม่⁶¹

(1) การพิจารณาถึงความร้ายแรงของโทษสำหรับความผิดที่มีการกำหนดข้อสันนิษฐาน

ในคดี *R v. Lambert* (2002) มีการโต้แย้งความชอบของ Misuse of Drugs Act 1971 ในส่วนที่ผลักภาระการพิสูจน์ให้จำเลยมีหน้าที่แสดงให้เห็นว่าตนไม่รู้หรือไม่มีเหตุที่ควรจะรู้ว่าสารหรือผลิตภัณฑ์ที่ครอบครองอยู่นั้นเป็นสิ่งที่กฎหมายประสงค์จะควบคุม ในคดีดังกล่าว Lord Steyn

⁵⁹ Glanville Williams, *Criminal Law, The General Part*, 2nd (London : Stevens & Son, 1961), p.215.

⁶⁰ Glanville Williams, “the evidential burden : Some Common Misapprehension,” *New Law Journal*, 127 no.5783, pp.156-158, (February, 1977).

⁶¹ วศิน แดงประดับ, “การสันนิษฐานว่าบุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์ : หลักการและข้อยกเว้นบางประการ,” น.10-12, สืบค้นเมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2558, จาก <http://web.krisdika.go.th/data/activity/act229.pdf>.

มีความเห็นว่า โดยผลของบทบัญญัติดังกล่าวนี้ทำให้จำเลยมีหน้าที่ต้องพิสูจน์ให้เห็นว่ามีความเป็นไปได้ที่ตนจะไม่รู้มากกว่ารู้ (balance of probability) เช่นนี้แม้จะยังคงมีความสงสัยในความผิดของจำเลย กล่าวคือ จำเลยสามารถแสดงให้เห็นว่ามี “ข้อสงสัยอันควร” ในประเด็นดังกล่าว แต่จำเลยไม่สามารถแสดงให้เห็นได้ถึงระดับ “เป็นไปได้มากกว่า” ศาลก็ต้องตัดสินว่าจำเลยมีความผิด (ซึ่งขัดกับหลักทั่วไปที่ต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย) เมื่อพิจารณาถึงอัตราโทษขั้นสูงที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดดังกล่าวคือจำคุกตลอดชีวิตประกอบด้วยแล้ว กรณีย่อมขัดต่อหลักการ หากเราจะไม่ยึดถือความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติที่จำเลยจะต้องรับโทษจำคุกตลอดชีวิตทั้งที่ยังมีข้อสงสัยว่าจำเลยอาจไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด การผลักภาระพิสูจน์ในเรื่องดังกล่าวให้แก่จำเลย จึงขัดต่อหลัก presumption of innocence ในคดีนี้แม้ศาลจะมีได้กล่าวไว้โดยชัดเจน แต่ก็เป็นการวินิจฉัยคดีโดยใช้หลักแห่งความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบโดยเปรียบเทียบความเสียหายที่จะเกิดแก่ปัจเจกชนกับประโยชน์ที่มหาชนจะพึงได้รับ

(2) การพิจารณาถึงข้อเท็จจริงซึ่งอยู่ในความรู้เห็นของจำเลยฝ่ายเดียวหรือข้อเท็จจริงซึ่งยากลำบากแก่การพิสูจน์ของฝ่ายโจทก์

ข้อเท็จจริงบางอย่างอาจยากลำบากแก่ผู้ฟ้องคดีอย่างยิ่งที่จะพิสูจน์ แต่ไม่ใช่เรื่องยากเย็นสำหรับจำเลยที่จะพิสูจน์ให้เห็น ตรงกันข้ามในสถานการณ์เช่นนี้การผลักภาระพิสูจน์ให้แก่จำเลยอาจเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายโดยไม่จำกัดสิทธิของจำเลยมากเกินไป⁶² ในคดี *R v. Makuwa* (2006) มีการโต้แย้งความชอบของ Asylum and Immigration Act 1991 ในส่วนที่บัญญัติเป็นข้อยกเว้นความผิดฐานใช้หนังสือเดินทางปลอมแก่ผู้ลี้ภัยหรือผู้อพยพ โดยผู้ลี้ภัยหรือผู้อพยพมีหน้าที่พิสูจน์ให้เห็นว่าตนหลบหนีออกมาจากประเทศที่มีการคุกคามเสรีภาพและชีวิตของตน ศาลอุทธรณ์ให้เหตุผลว่าการที่จะให้ผู้ฟ้องคดีพิสูจน์ข้อเท็จจริงดังกล่าวนั้นเป็นการยากลำบากมากหรือแทบจะเป็นไปไม่ได้เลย ในกรณีเช่นนี้จึงไม่อาจถือได้ว่าเป็นการขัดต่อหลัก presumption of innocence เนื่องจากบทบัญญัติดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความได้สัดส่วนระหว่างการจำกัดสิทธิดังกล่าวกับมาตรการควบคุมการเข้าเมืองโดยจำกัดการใช้หนังสือเดินทางปลอม

(3) การพิจารณาถึงทางเลือกอื่นที่อาจสามารถใช้แทนการผลักภาระพิสูจน์ไปให้จำเลยได้

ในคดี *R v. Keogh* (2007) มีการโต้แย้งความชอบของ Official Secrets Act 1989 ในส่วนที่กำหนดโทษอาญาแก่ข้าราชการในการเปิดเผยข้อมูลที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ เว้นแต่ข้าราชการผู้นั้นจะสามารถพิสูจน์ได้ว่าในขณะที่กระทำความผิดนั้นเขาไม่รู้หรือไม่มีเหตุอันควรรู้

⁶² David Hamer, “The Presumption of Innocence and Reverse Burdens: A Balancing Act”, *Cambridge Law Journal*, vol.66, p.158, (2007). อ้างถึงใน วศิน แดงประดับ, *เพิ่งอ้าง*.

ว่าการเปิดเผยข้อมูลนั้นจะทำให้เกิดความเสียหาย ผู้พิพากษาศาลชั้นต้น Aikens J ให้เหตุผลว่าการ ผลักภาระพิสูจน์ ในกรณีดังกล่าวชอบด้วยกฎหมายแล้ว เพราะเป็นเรื่องที่อยู่ในความรู้เห็นของจำเลย โดยเฉพาะ ทั้งหากเป็นกรณีตรงกันข้าม (กล่าวคือเป็นหน้าที่ของผู้ฟ้องคดีในการพิสูจน์ความรู้เห็นดังกล่าวของจำเลย) ก็ย่อมเป็นการง่ายต่อบรรดาข้าราชการนอกแถวที่จะเปิดเผยข้อมูลที่อาจสร้างความเสียหายและหลุดพ้นจากความผิด เพราะการพิสูจน์ความรู้เห็นดังกล่าวในระดับปราศจากข้อสงสัยอันควรนั้นเป็นสิ่งที่ยากลำบากอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตาม ศาลอุทธรณ์ไม่เห็นด้วยกับเหตุผลดังกล่าว โดยให้เหตุผลว่า ในการพิสูจน์องค์ประกอบความผิดดังกล่าวนี้ กฎหมายไม่จำเป็นต้องกำหนดให้จำเลยมีหน้าที่พิสูจน์ในเชิงอ้อมเท่านั้น แต่อาจกำหนดให้โจทก์มีหน้าที่พิสูจน์ในเชิงภาวะวิสัยก็ได้ กล่าวคือ กฎหมายอาจกำหนดให้โจทก์มีหน้าที่แสดงให้เห็นว่ามีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการเปิดเผยข้อมูลจะก่อให้เกิดความเสียหายโดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงความรับรู้หรือเจตนาของจำเลย ดังนั้น การผลักภาระพิสูจน์ในกรณีนี้จึงขัดต่อหลัก presumption of innocence ในคดีนี้แม้ศาลจะมีได้กล่าวไว้โดยชัดเจน แต่ก็เป็น การวินิจฉัยคดีโดยใช้หลักแห่งความจำเป็นเพราะการกำหนดให้โจทก์เป็นผู้มีหน้าที่นำสืบจะกระทบต่อสิทธิของจำเลยน้อยกว่า เมื่อเทียบกับการให้จำเลยต้องพิสูจน์เจตนาของตนเอง

(4) การพิจารณาถึงผลกระทบต่อสังคมของความผิดที่มีการกำหนดข้อสันนิษฐาน

โดยทั่วไปแล้วหลักการสันนิษฐานว่าบุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์ย่อมให้นำหนักแก่สิทธิของจำเลยที่จะไม่ถูกตัดสินลงโทษโดยผิดพลาดมากกว่าประโยชน์ของสังคมในการบังคับใช้กฎหมาย ในขณะที่การผลักภาระพิสูจน์ให้แก่จำเลยในคดีอาญาให้นำหนักแก่การบังคับใช้กฎหมายมากกว่าสิทธิของจำเลย โดยนัยนี้ย่อมแสดงให้เห็นว่า ยิ่งสังคมได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดมากเท่าใด ความชอบธรรมในการผลักภาระพิสูจน์ให้แก่จำเลยย่อมมากขึ้นเท่านั้น⁶³ ในคดี R v. DPP ex parte Kebeline (2000) มีการโต้แย้งความชอบของ Prevention of Terrorism Act 1989 ในส่วนที่บัญญัติให้เป็นความผิดแก่ผู้ที่ครอบครองวัตถุใด ๆ ในสถานการณ์ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าวัตถุที่ครอบครองนั้นจะถูกนำมาใช้เพื่อการลงมือ การเตรียมการ หรือการสนับสนุนการก่อการร้าย เว้นแต่ผู้ครอบครองจะสามารถพิสูจน์ให้เห็นได้ว่าตนไม่ได้ครอบครองวัตถุเพื่อการนั้น ผู้พิพากษาศาลสูงสุด Lord Hope ให้เหตุผลว่าโดยสภาพของอันตรายที่เกิดจากการก่อการร้ายนั้น สังคมย่อมมีส่วนได้เสียเป็นอย่างยิ่งในการป้องกันการกระทำที่เป็นการก่อการร้าย ทั้งนี้ เพื่อรักษาไว้ซึ่งชีวิตของผู้บริสุทธิ์ และหลีกเลี่ยงความเสียหายร้ายแรงรวมถึงผลกระทบต่อวิถีชีวิตอันจะเกิดจากการกระทำดังกล่าว (แต่ในที่สุดแล้ว ศาลสูงสุดก็ได้ชี้ขาดว่าบทบัญญัติดังกล่าวขัดต่อหลักการสันนิษฐานว่าบุคคลทุกคน

⁶³ *ibid*, p.155.

เป็นผู้บริสุทธิ์หรือไม่ เนื่องจากในขณะที่พิจารณาคดีนั้น HRA ยังไม่มีผลใช้บังคับ) หรือในคดี *Lynch v. DPP* (2002) ผู้พิพากษา Pill LJ ให้เหตุผลว่าการห้ามพกพาวัตถุมีคมไปในที่สาธารณะ โดยปราศจากเหตุอันควรนั้นเกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะเป็นอย่างยิ่ง การกำหนดให้จำเลย มีหน้าที่พิสูจน์ว่าตนมีเหตุอันควรในการพกพาวัตถุมีคมไปในที่สาธารณะจึงไม่เป็นการขัดต่อหลักการ สันนิษฐานว่าบุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์แต่อย่างใด ในคดีที่ยกมานี้แม้ศาลจะมีได้กล่าวไว้โดยชัดเจน แต่ก็เป็นการวินิจฉัยคดีโดยใช้หลักแห่งความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบโดยเปรียบเทียบ ความเสียหายที่จะเกิดแก่ปัจเจกชนกับประโยชน์ที่มหาชนจะพึงได้รับ และหนึ่งในคำวินิจฉัยที่กล่าวถึง การชั่งน้ำหนักระหว่างผลประโยชน์ของสังคมกับการคุ้มครองสิทธิของจำเลยเอาไว้อย่างชัดเจนที่สุด คือ คำวินิจฉัยของ Lord Clyde ในคดี *R v. Lambert* (2002) ในส่วนที่ว่า “. . . เราอาจยกเหตุผลขึ้น สนับสนุนการผลักภาระพิสูจน์ให้แก่จำเลยได้ไม่ยากนัก ประการแรก การที่จำเลยไม่รู้หรือไม่มีเหตุอัน ควรรู้ว่าสิ่งที่ครอบครองอยู่คือยาที่ต้องห้ามตามกฎหมายหรือไม่ เป็นสิ่งที่อยู่ในความรับรู้ของจำเลย เท่านั้น จึงมีเหตุผลที่จะให้ภาระพิสูจน์ในเรื่องดังกล่าวตกอยู่กับจำเลย ประการที่สอง การพิสูจน์ข้อเท็จจริงดังกล่าวไม่เป็นการยากลำบากแก่จำเลย ประการที่สาม สังคมจะได้รับประโยชน์ จากการยับยั้งปราบปรามการจำหน่ายยาต้องห้ามโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งเป็นการกระทำที่ถือว่าเป็นภัย ต่อสังคมอย่างยิ่ง. . . แต่อย่างไรก็ดี แม้จะมีเหตุผลรองรับการผลักภาระพิสูจน์มากเพียงใด แต่เมื่อคำนึงถึงความเสียหายของจำเลย (ที่จะถูกลงโทษสูงสุดถึงจำคุกตลอดชีวิตด้วยคำพิพากษา ที่ผิดพลาด) กับผลประโยชน์ที่สังคมจะได้รับ (จากการบังคับใช้กฎหมาย) ในคดีนี้แล้ว ข้าพเจ้าไม่เห็น ว่าการผลักภาระพิสูจน์ในกรณีเช่นนี้จะชอบด้วยกฎหมายแต่อย่างใด . . .”

3.2 ข้อสันนิษฐานคดีอาญาในประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีหลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน ที่คู่ความมีสถานะที่เท่าเทียมกันและเป็นผู้มีบทบาทในการเสนอพยานหลักฐานเข้าสู่กระบวนการ พิจารณาคดี และในส่วนของ การรับฟังพยานหลักฐาน ได้มีการนำเอาข้อสันนิษฐานทางกฎหมาย เข้าไปปรับใช้ในระบบกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาด้วยเช่นกัน โดยประเทศสหรัฐอเมริกาได้ให้อำนาจฝ่ายนิติบัญญัติในการร่างกฎหมายที่กำหนดข้อสันนิษฐานได้ แต่ทั้งนี้ ในการจะกำหนดข้อสันนิษฐานได้นั้น ศาลฎีกาของประเทศสหรัฐอเมริกาเองก็ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ โดยไม่ใช่ทุกกรณี ที่ฝ่ายนิติบัญญัติจะกำหนดข้อสันนิษฐานได้ เนื่องจากฝ่ายนิติบัญญัติถูกจำกัดอำนาจในการกำหนดข้อสันนิษฐานไว้ โดยจะสามารถกำหนดข้อสันนิษฐานได้ ต่อเมื่อข้อสันนิษฐานตามกฎหมายนั้น มีความเกี่ยวเนื่องกันอย่างเป็นเหตุเป็นผล (rational connection) ระหว่างข้อเท็จจริงที่เป็นเงื่อนไข

หรือที่ได้รับการพิสูจน์ (basic fact) กับข้อสันนิษฐานตามกฎหมาย (presump fact)⁶⁴ ซึ่งข้อสันนิษฐานตามกฎหมายใดจะถือว่ามี rational connection หรือไม่นั้น จะต้องพิจารณาว่าเมื่อมีข้อเท็จจริงที่เป็นเงื่อนไขแห่งการสันนิษฐานเกิดขึ้นแล้ว ความเป็นไปได้มากกว่าที่จะเป็นไปได้ว่า ข้อเท็จจริงที่ได้รับการสันนิษฐานจะเกิดขึ้น หากข้อเท็จจริงที่เป็นเงื่อนไขกับข้อเท็จจริงที่เป็นข้อสันนิษฐานไม่มีความสัมพันธ์ในลักษณะดังกล่าว ศาลจะถือว่าข้อสันนิษฐานนั้นตกเป็นโมฆะเนื่องจากขัดต่อหลักนิติธรรม (due process of law)⁶⁵

นอกจากหลัก rational connection แล้ว ศาลสูงสุดของประเทศสหรัฐอเมริกายังได้มีการนำหลัก comparative convenience test มาใช้อธิบายความชอบธรรมในการกำหนดข้อสันนิษฐาน โดยศาลมองว่าในกรณีที่พยานหลักฐานนั้นอยู่ในความครอบครองของจำเลยคงจะเป็นการยากที่จะให้โจทก์นำสืบพยานหลักฐาน ดังนั้นศาลจึงเป็นการง่ายกว่าที่จะให้จำเลยพิสูจน์พยานหลักฐานในกรณีดังกล่าวศาลจึงได้อ้างหลัก comparative convenience test มาปรับใช้⁶⁶ แต่ทั้งนี้ หลัก comparative convenience test เป็นหลักที่ใช้ประกอบกับหลัก rational connection ในการอธิบายถึงความชอบธรรมของฝ่ายนิติบัญญัติในการกำหนดข้อสันนิษฐานตามกฎหมาย การจะพิจารณาว่าข้อสันนิษฐานตามกฎหมายขัดกับหลัก due process law อันรับรองโดยรัฐธรรมนูญหรือไม่ ก็ยังคงพิจารณาจากหลัก rational connection เป็นสำคัญ

ดังนั้น สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกา การจะพิจารณาว่าข้อสันนิษฐานตามกฎหมายขัดกับรัฐธรรมนูญหรือไม่ จะต้องพิจารณาว่าข้อสันนิษฐานนั้นสอดคล้องกับหลัก rational connection หรือหลักความเกี่ยวเนื่องกันอย่างเป็นเหตุเป็นผล คือมีความเป็นไปได้มากกว่าว่าเมื่อมีข้อเท็จจริงที่เป็นเงื่อนไขเกิดขึ้น แล้วผลจะเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดข้อสันนิษฐาน

3.3 ข้อสันนิษฐานคดีอาญาในศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป (The European Courte of Human Rights : ECtHR)

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหภาพยุโรป เป็นอนุสัญญาที่มีขึ้นเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพของประชาชนในสหภาพยุโรปทั้ง 47 ประเทศ และเพื่อให้อนุสัญญานี้มีผลใช้บังคับจึงได้มีการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งสหภาพยุโรปขึ้น (European Court of Human

⁶⁴ TOT V. United State United State V. DELIA, Nos. 569, 636 (Supreme Court 1943).

⁶⁵ Turner V. United State, 396 U.S. 368 (Supreme Court 1970).

⁶⁶ TOT V. United State United State V. DELIA, *supra* note 8.

Rights - ECtHR) โดยรัฐคู่กรณีจะต้องผูกพันตามคำพิพากษาของศาลนี้ และคำพิพากษาของศาลจะใช้เป็นแนวทางการพิจารณาคดี (case law) โดยคำพิพากษาที่ออกภายหลังจะยึดถือตามคำพิพากษาที่ได้พิพากษาไปแล้วเป็นหลัก

ใน article 6 para 2⁶⁷ ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหภาพยุโรป ได้บัญญัติว่า “บุคคลทุกคนซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาจะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะได้พิสูจน์ความผิดตามกฎหมาย” ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าอนุสัญญาฯ ได้รับรองหลัก presumption of innocence ไว้ ดังนั้น ประเทศสมาชิกมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามหลักกฎหมายดังกล่าว โดยประเทศสมาชิกจะต้องปราศจากอคติในการดำเนินคดีอาญาต่อผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด นอกจากนี้จากหลัก presumption of innocence ยังส่งผลให้โจทก์เป็นผู้มีภาระในการพิสูจน์หรือหน้าที่ในการนำสืบข้อเท็จจริงตามที่ได้กล่าวหาว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด และหากโจทก์ไม่สามารถพิสูจน์ข้อกล่าวหาได้จนสิ้นสงสัยตามสมควรจะต้องยกประโยชน์แห่งข้อสงสัยให้แก่จำเลย⁶⁸

การที่โจทก์มีหน้าที่ในการนำสืบข้อเท็จจริงตามที่ตนกล่าวอ้าง ทำให้โจทก์มีหน้าที่ในการแจ้งให้จำเลยทราบด้วยว่าจำเลยถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเช่นใด เพื่อที่จำเลยจะได้เตรียมโต้แย้งข้อกล่าวหา หากปรากฏว่ามีการผลักภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีอาญาจากโจทก์ไปสู่จำเลยจะส่งผลเป็นการละเมิดต่อหลัก presumption of innocence แต่ทั้งนี้ สิทธิของบุคคลซึ่งถูกกล่าวหาที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์และหน้าที่ของโจทก์ในการที่จะต้องพิสูจน์ข้อกล่าวหาตามที่ตนกล่าวอ้างนั้นไม่ได้เป็นสิทธิเด็ดขาด โดยศาลสิทธิมนุษยชนแห่งสหภาพยุโรปได้ยอมรับว่าอนุสัญญาฯ ไม่ได้กำหนดห้ามไม่ให้มีข้อสันนิษฐานตามข้อเท็จจริงและข้อสันนิษฐานตามกฎหมาย ดังที่ศาลสิทธิมนุษยชนแห่งสหภาพยุโรปได้วินิจฉัยไว้ใน คดี Salabiaku V. France⁶⁹

คดีนี้ได้ถูกส่งมายังศาลสิทธิมนุษยชนแห่งสหภาพยุโรปโดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหภาพยุโรป (European Commission of Human Rights) ซึ่งเป็นคดีที่ผู้ร้องได้โต้แย้งว่า

⁶⁷ ดู European Convention of Human Right, Article 6 para 2.

“Everyone charged with a criminal offence shall be presumed innocent until proved guilty according to law.”

⁶⁸ Council of Europe, “European Court of Human Right: GUIDE ON ARTICLE 6 RIGHT TO A FAIR TRIAL,” Access November 26,2015,http://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_criminal_ENG.pdf.

⁶⁹ Salabiaku v. France, 7 October 1988, ECtHR ,Application no. 10519/83.

พระราชบัญญัติศาลการแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส article 392 para 1 ในส่วนที่กำหนดว่า “บุคคลซึ่งครอบครองสินค้าที่ผิดกฎหมายจะถือว่าต้องรับผิดชอบสำหรับความผิดดังกล่าว” ขัดต่อ article 6 para 2 ของ ECHR ซึ่งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหภาพยุโรปได้วินิจฉัยไว้ว่าบทบัญญัติดังกล่าวไม่ได้เป็นบทบัญญัติที่กำหนดข้อสันนิษฐานเด็ดขาดของความผิด (irrebuttable presumption) แต่เป็นการกำหนดข้อสันนิษฐานที่ไม่เด็ดขาด (rebuttable presumption) ของความจริงหรือความรับผิดชอบ และบทบัญญัติดังกล่าวเป็นเพียงการแบ่งเบา (sharing) ภาระการพิสูจน์ ไม่ใช่การพลิก (reversal) ภาระการพิสูจน์

นอกจากนี้ ในคำวินิจฉัยคดีดังกล่าวศาลสิทธิมนุษยชนแห่งสหภาพยุโรปยังได้ขยายความถึงการนำข้อสันนิษฐานมาใช้ในคดีอาญาไว้ด้วยว่า article 6 para 2 ของ ECHR เรียกร้องให้รัฐภาคีปรับใช้ข้อสันนิษฐานตามกฎหมายและข้อสันนิษฐานตามข้อเท็จจริงภายในขอบเขตที่สมเหตุสมผล โดยพิจารณาจากความสำคัญของผลประโยชน์ที่จะได้รับจากข้อสันนิษฐานและความสำคัญของสิทธิของจำเลย

ทั้งนี้ นอกจากคำวินิจฉัยใน คดี Salabiaku V. France แล้ว ศาลสิทธิมนุษยชนแห่งสหภาพยุโรปยังได้วินิจฉัยเกี่ยวกับการกำหนดข้อสันนิษฐานตามกฎหมายในคดีอาญาไว้ในอีกหลายคดี ดังนี้

Capeau v. Belgium Judgment⁷⁰ คดีนี้ผู้ร้องได้โต้แย้งคำวินิจฉัยของคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์การกักขังก่อนพิจารณาคดีโดยไม่มีหมาย โดยข้อเท็จจริงในคดีนี้ปรากฏว่าผู้ร้องได้ร้องต่อคณะกรรมการดังกล่าวว่า ในขั้นก่อนการพิจารณาคดีของศาล ผู้ร้องได้ถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐกักขังโดยไม่มีหมายของศาล และขอให้จ่ายค่าชดเชยสำหรับความเสียหายจากการกระทำดังกล่าว คณะกรรมการฯ ได้ปฏิเสธคำร้องดังกล่าว โดยให้เหตุผลว่าผู้ร้องไม่สามารถที่จะนำพยานหลักฐานมา พิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองเพื่อสนับสนุนคำร้องขอค่าชดเชยความเสียหายตามที่ Section 28 (1)(b) of the Law of 13 March 1973 บัญญัติว่า “คำร้องขอค่าชดเชยสามารถถูกยื่นโดยบุคคลซึ่งถูกกักขังในขั้นก่อนพิจารณาคดีเป็นเวลามากกว่า 8 วัน โดยมีเงื่อนไขว่าการกักขังหรือการขยายระยะเวลาการกักขังไม่ได้เกิดจากการช่วยเหลือของบุคคลนั้น ถ้าภายหลังจากที่ถูกปล่อยตัวเนื่องจากคำสั่งหรือคำพิพากษาให้ยุติการกักขัง บุคคลนั้นพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองโดยอ้างอิงพยานข้อเท็จจริงหรือโดยเสนอข้อโต้แย้งทางกฎหมาย” ศาลสิทธิมนุษยชนมองว่า การวินิจฉัยดังกล่าวเป็นการผลักภาระในการพิสูจน์ความบริสุทธิ์มายังผู้ถูกกล่าวอ้างเป็นการละเมิดต่อหลัก presumption of innocence

⁷⁰ Capeau v. Belgium Judgment, Council of Europe, 13 January 2005, Application no. 42914/98.

Janosevic v. Sweden and Västberga Taxi Aktiebolag and Vulic v. Sweden⁷¹
คดีทั้งสองเรื่องนี้ เป็นคดีเกี่ยวกับการยื่นชำระภาษีของรัฐ โดย Janosevic นั้นเป็นเจ้าของบริษัท taxi ส่วน Västberga Taxi Aktiebolag เป็นบริษัท taxi ซึ่งมี Vulic เป็นกรรมการผู้จัดการ โดยคดีทั้ง 2 เรื่องนั้น เป็นเรื่องของกรณีที่หน่วยงานจัดเก็บภาษีแห่งเมืองสต็อกโฮล์มได้ดำเนินการตรวจสอบบริษัท แท็กซี่ 2 บริษัท และพบว่าบริษัททั้ง 2 ได้ยื่นเสียภาษีไม่ถูกต้อง หน่วยงานจัดเก็บภาษีจึงได้แก้ไขภาษีที่จะต้องชำระให้ถูกต้องโดยการแก้ไขข้อมูลประกอบให้สูงขึ้นและแก้ไขโดยเพิ่มมูลค่าภาษีที่ต้องชำระเป็นจำนวนที่แน่นอน นอกจากนี้ทั้ง 2 บริษัทยังถูกพบว่าได้มีการแจ้งข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง จึงถูกสั่งให้ชำระค่าปรับภาษีเป็นเงิน 160,000 SEK (Janosevic) 35,000 SEK (Västberga Taxi Aktiebolag) และจากการที่บริษัท Västberga Taxi Aktiebolag ถูกประเมินภาษีใหม่ จึงทำให้ภาษีเงินได้ของ Vulic ซึ่งเป็นกรรมการผู้จัดการของบริษัท มีจำนวนเพิ่มขึ้น และถูกสั่งให้ชำระค่าปรับเป็นเงินเกือบ SEK 58,000 ด้วยเหตุผลเดียวกับบริษัท โดยจะต้องชำระสำหรับเดือน สิงหาคม ตุลาคม และธันวาคม 1995

คดีนี้ ผู้ร้องได้เรียกร้องต่อศาลสิทธิมนุษยชนแห่งสหภาพยุโรปว่า สิทธิของพวกเขาที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ถูกละเมิดบางส่วน เพราะว่ามันเป็นภาระการพิสูจน์ที่เกือบจะเป็นไปไม่ได้เลยในการกล่าวอ้างว่าไม่มีค่าปรับภาษีซึ่งควรจะถูกกำหนด ซึ่งศาลสิทธิมนุษยชนได้วินิจฉัยในประเด็นนี้ว่า ศาลเห็นว่าการถูกสันนิษฐานว่าการยื่นชำระภาษีไม่ถูกมาจากการกระทำของผู้มีรายได้ มันมีเหตุผลชัดเจนในการกำหนดค่าปรับภาษี แม้ว่าข้อสันนิษฐานดังกล่าวจะเป็นการยากในการโต้แย้ง ผู้ร้องก็ไม่ได้ปราศจากหนทางในการป้องกันตนเอง ผู้ร้องสามารถเสนอแนะข้อมูลสำหรับการปรับลดหรือยกโทษสำหรับโทษปรับและอภัยพยานหลักฐานในการสนับสนุน อีกทั้งจากการซึ่งน้ำหนักเกี่ยวกับผลประโยชน์ของการจัดเก็บภาษี ศาลยังได้คำนึงถึงผลประโยชน์ของรัฐในทางเศรษฐกิจ และศาลเห็นว่าระบบการจัดเก็บภาษีมีพื้นฐานที่สำคัญคือข้อมูลที่ได้รับจากผู้ชำระภาษี ซึ่งระบบการจัดเก็บภาษีจะไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเหมาะสมหากปราศจากการกำหนดบทลงโทษที่เหมาะสมสำหรับการให้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องหรือไม่ครบถ้วน และการชำระภาษีในแต่ละปีก็มีความสัมพันธ์ต่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของรัฐเพราะเป็นรายได้ที่อาจคาดหมายได้ การกำหนดโทษก็เพื่อต้องการให้ผู้ชำระภาษีทำให้เป็นไปตามกฎหมายมาตรฐาน ศาลพิจารณาแล้วเห็นว่า การสันนิษฐานที่กฎหมายสวีเดนกำหนดสำหรับค่าปรับเป็นการกำหนดในขอบเขตที่เป็นเหตุผลอันสมควร

⁷¹ Janosevic v. Sweden, Council of Europe, Application no.34619/97 and Västberga Taxi Aktiebolag and Vulic v. Sweden, Council of Europe, Application no.36985/97.

Falk v. The Netherlands.⁷² คดีนี้ผู้ร้องได้กล่าวอ้างต่อศาลสิทธิมนุษยชนแห่งสหภาพยุโรปว่า Article 5 of The Respect for Traffic Regulation ซึ่งบัญญัติว่า “หากปรากฏว่าความผิดเล็กน้อยเกี่ยวกับการจราจร (ความผิดที่ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อบุคคลหรือไม่ทำให้สิ่งของได้รับความเสียหาย) เกิดจากยานพาหนะซึ่งได้จดทะเบียนไว้และไม่สามารถระบุตัวผู้ขับขี่ในขณะที่ความผิดเกิดต่อบุคคลซึ่งจดทะเบียนเป็นเจ้าของยานพาหนะจะต้องรับผิดชอบชำระค่าปรับ” เป็นบทบัญญัติที่ขัดต่อหลัก presumption of innocence ตามที่ได้บัญญัติไว้ใน Article 6 para 2 of ECHR

ซึ่งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งสหภาพยุโรปได้วินิจฉัยไว้ในคดีนี้ว่า สิทธิของบุคคลในคดีอาญาที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์และที่จะเรียกร้องให้โจทก์มีหน้าที่พิสูจน์ข้อเท็จจริงตามที่ได้กล่าวหานั้น มีใช้สิทธิเด็ดขาด ดังจะเห็นได้จากการบังคับใช้ของข้อสันนิษฐานตามข้อเท็จจริงและข้อสันนิษฐานตามกฎหมายในทุกระบบกฎหมายอาญา และโดยหลักแล้ว ECHR ก็ได้ห้ามรัฐภาคีในการกำหนดข้อสันนิษฐานตามข้อเท็จจริงและข้อสันนิษฐานตามกฎหมาย ตรีบาติที่รัฐภาคียังคงกระทำภายใต้ขอบเขตของความสมเหตุสมผล การกำหนดข้อสันนิษฐานตามข้อเท็จจริงและข้อสันนิษฐานตามกฎหมายจึงสามารถที่จะกระทำได้ ทั้งนี้โดยคำนึงถึงความสำคัญของผลประโยชน์ที่รัฐจะได้รับและสิทธิของจำเลยที่จะต้องได้รับความคุ้มครอง ดังนั้น ในการกำหนดข้อสันนิษฐานตามกฎหมายในคดีอาญา รัฐภาคีจึงถูกเรียกร้องให้กระทำให้เกิดสมดุลระหว่างความสำคัญของผลประโยชน์ที่รัฐจะได้รับและสิทธิของจำเลย หรืออาจจะกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า การกำหนดข้อสันนิษฐานตามกฎหมายอาญาจะต้องเป็นส่วนอย่างสมเหตุสมผลเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมาย

จากที่ได้พิเคราะห์แล้ว ในคดีนี้ได้ปรากฏให้เห็นถึงหลักความได้สัดส่วนแล้ว โดยศาลสิทธิมนุษยชนแห่งสหภาพยุโรปเข้าใจว่าหลักความรับผิดชอบตามที่ถูกกล่าวหาได้ถูกกำหนดขึ้นเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยทางถนนโดยการแน่ใจได้ว่าความผิดเกี่ยวกับการจราจร (ซึ่งถูกสืบทราบโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์หรือวิธีอื่นและการกระทำความผิดดังกล่าวไม่สามารถระบุตัวผู้ขับขี่ยานพาหนะในขณะที่กระทำความผิดได้) จะได้รับการลงโทษและในขณะเดียวกันการดำเนินคดีหรือการลงโทษในความผิดดังกล่าวจะต้องไม่ก่อให้เกิดภาระเกินสมควรแก่ศาลยุติธรรมที่ทำหน้าที่ในการตัดสินคดี นอกจากนี้ ค่าปรับซึ่งบุคคลถูกเรียกให้ชำระตาม Article 5 of The Respect for Traffic Regulation ยังสามารถที่จะโต้แย้งค่าปรับดังกล่าวได้ ก่อนที่ศาลยุติธรรมจะวินิจฉัยในเนื้อหาแห่งคดีหรือในเวลาใดๆ ระหว่างการพิจารณา โดยบุคคลที่เกี่ยวข้องสามารถยก Article 8 of The Respect for Traffic Regulation ซึ่งกำหนดว่า “เว้นแต่บุคคลซึ่งจดทะเบียนเป็นเจ้าของยานพาหนะจะแสดง

⁷² Falk v.Netherlands, Council of Europe, 19 October 2004, Application no.66273/01.

ให้เห็นว่ายานพาหนะของตนได้ถูกใช้โดยบุคคลอื่นโดยฝ่าฝืนความประสงค์ของตนและตนไม่สามารถที่จะป้องกันการใช้ยานพาหนะดังกล่าวได้ หรือได้ถูกยืมไปในการประกอบธุรกิจให้ยืมยานพาหนะเป็นระยะเวลาไม่เกิน 3 เดือน หรือในขณะการกระทำความผิดได้เกิดขึ้น ตนได้ขายยานพาหนะให้แก่บุคคลอื่นซึ่งรับประกันเป็นลายลักษณ์อักษรต่อความรับผิดชอบที่จะเกิดขึ้น” หรือ ข้อกล่าวหาว่า ในขณะที่การกระทำความผิดเกิดขึ้นเจ้าหน้าที่ตำรวจมีเหตุอันสมควรที่จะหยุดรถและให้ทราบถึงตัวผู้ขับขี่ เป็นข้อต่อสู้ได้ จากที่กล่าวมาทั้งหมด ศาลสิทธิมนุษยชนแห่งสหภาพยุโรปได้วินิจฉัยว่า Article 5 of The Respect for Traffic Regulation (การบังคับให้ผู้จดทะเบียนเป็นเจ้าของยานพาหนะต้องรับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนในการอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้ยานพาหนะของตน) สอดคล้องกับ Article 6 para 2 of ECHR และไม่ขัดต่อหลัก presumption of innocence.

จากคำวินิจฉัยของศาลสิทธิมนุษยชนเกี่ยวกับการกำหนดข้อสันนิษฐานตามกฎหมายในคดีอาญาในคดีต่าง ๆ ที่ยกมานั้น จะเห็นได้ว่าศาลสิทธิมนุษยชนแห่งสหภาพยุโรปได้วินิจฉัยไว้อย่างชัดเจนแล้วว่า ข้อสันนิษฐานตามข้อเท็จจริงและข้อสันนิษฐานตามกฎหมายมีอยู่ในทุกระบบกฎหมายเป็นที่ชัดเจนแล้วว่า ECHR ไม่ได้กำหนดห้ามรัฐภาคีในการนำข้อสันนิษฐานมาใช้ แต่อย่างไรก็ตาม ECHR ก็เรียกร้องให้รัฐภาคีนำข้อสันนิษฐานมาใช้ในกฎหมายอาญาภายในขอบเขตอย่างสมเหตุสมผล โดยในการจะพิจารณาว่าข้อสันนิษฐานนั้นสอดคล้องกับหลัก presumption of innocence ตาม article 6 para 2 ของ ECHR หรือไม่นั้น จะต้องพิจารณาใน 3 ประการ คือ

1. ข้อสันนิษฐานตามกฎหมายเป็นการผลักภาระการพิสูจน์หรือไม่ หากข้อสันนิษฐานเป็นการผลักภาระการพิสูจน์ข้อกล่าวหาทั้งหมดจากโจทก์ไปยังจำเลย ข้อสันนิษฐานตามกฎหมายจะเป็นการขัดต่อหลัก presumption of innocence

2. ข้อสันนิษฐานตามกฎหมายนั้นจะต้องเป็นข้อสันนิษฐานที่สามารถโต้แย้งได้ (rebuttable presumption of law)

3. ข้อสันนิษฐานตามกฎหมายมีการกำหนดอย่างมีขอบเขตสมเหตุสมผล กล่าวคือ แม้ว่าข้อสันนิษฐานดังกล่าวจะไม่เป็นการผลักภาระการพิสูจน์ข้อกล่าวหาทั้งหมดไปยังจำเลย แต่การกำหนดข้อสันนิษฐานตามกฎหมายจะต้องกำหนดภายในขอบเขตที่สมเหตุสมผล โดยการพิจารณาจากความสำคัญของผลประโยชน์ที่จะได้รับ และสิทธิของจำเลยที่ถูกละเมิด อีกทั้งหากพิจารณาจากคำวินิจฉัยที่ปรากฏในคดี Falk v. The Netherland ข้อสันนิษฐานที่จะถือว่าอยู่ในขอบเขตที่สมเหตุสมผลนั้น ควรจะเป็นข้อสันนิษฐานที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมาย

3.4 ข้อสันนิษฐานคดีอาญาใน UN Human Rights Committee

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง หรือ ICCPR นี้ เป็นสนธิสัญญาที่กำหนดเกี่ยวกับสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของบุคคล อันประกอบด้วย สิทธิในชีวิต เสรีภาพในศาสนา เสรีภาพในการพูด เสรีภาพในการชุมนุม ซึ่งรวมถึงสิทธิเลือกตั้ง และสิทธิในการได้รับการพิจารณาความอย่างยุติธรรม ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีของสนธิสัญญาฉบับนี้ โดยมีผลใช้บังคับกับประเทศไทยเมื่อวันที่ 29 มกราคม 2540 ดังนั้น ในฐานะรัฐภาคีประเทศไทย จึงต้องผูกพันและเคารพสิทธิตามที่ได้กำหนดไว้ในสนธิสัญญาดังกล่าว นอกจากนี้ เพื่อให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามที่ ICCPR ได้กำหนดไว้ องค์การสหประชาชาติจึงได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนขึ้น (UN Human Rights Committee) เพื่อตรวจสอบการปฏิบัติตามสนธิสัญญาดังกล่าว

หลัก presumption of innocence เป็นหลักกฎหมายที่ได้ถูกรับรองไว้ใน article 14 para 2 ของ ICCPR ซึ่งบัญญัติว่า บุคคลซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาจะต้องได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ากระทำความผิดตามกฎหมาย⁷³ รัฐภาคีจะต้องงดการกระทำใด ๆ ซึ่งเป็นการแสดงว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดก่อนที่จะมีคำพิพากษาของศาล ในการดำเนินคดีอาญารัฐภาคีจะต้องให้ความเคารพต่อสิทธิดังกล่าวของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลย ไม่ว่าจะเป็นสิทธิในการจะได้รับประโยชน์จากข้อสงสัยตามสมควรในการพิสูจน์ข้อกล่าวหาอันโจทก์มีหน้าที่ต้องพิสูจน์ โดยทั่วไปจำเลยจะต้องไม่ถูกจำคุกหรือไม่ถูกใส่เครื่องพันธนาการ สื่อต่าง ๆ จะต้องงดเว้นการนำเสนอข่าวอันเป็นการละเมิดหลัก presumption of innocence

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่าง article 14 para 2 กับข้อสันนิษฐานตามกฎหมายนั้น Human Rights Committee ได้เคยวินิจฉัยเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวไว้ในคดี J.O v. France⁷⁴ โดยในคดีนี้รัฐคู่กรณีได้กล่าวหาผู้ร้องว่าได้กระทำการฉ้อโกงหรือแฉงข้อมูลอันเป็นเท็จเพื่อขอรับเงินช่วยเหลือกรณีว่างงาน ซึ่งเป็นข้อหาที่เป็นความผิดตามมาตรา L365-1 แห่งประมวลกฎหมายแรงงานฝรั่งเศส เนื่องจากผู้ร้องได้กรอกคำตอบว่า “ไม่” ลงในเอกสารคำขอรับเงินช่วยเหลือของ ASSEDIC ในข้อที่ถามว่า “ขณะนี้ท่านได้เป็นผู้แทนของบริษัท หรือกลุ่ม หรือสมาคมใด ๆ หรือไม่” ซึ่งตามมาตรา L351 แห่งประมวลกฎหมายแรงงานฝรั่งเศสนั้น การที่จะขอรับเงินช่วยเหลือ

⁷³ see International Covenant on Civil and Political Right, Article 14 para 2

“Everyone charged with a criminal offence shall have the right to be presumed innocent until proved guilty according to law.”

⁷⁴ J.O v. France, 30 March 2011, UNHRC, 1620/2007.

กรณีว่างงาน จะต้องเป็นกรณีที่ผู้ยื่นคำขอมีสถานะเป็นบุคคลว่างงานและเข้ารับการให้หาตำแหน่งงานที่เป็นงานประจำ เมื่อผู้ร้องยังมีได้นำสืบพิสูจน์ว่าผู้ร้องสามารถทำการหาตำแหน่งงานที่เป็นงานประจำได้ในระหว่างที่ผู้ร้องดำรงตำแหน่งผู้จัดการของ Riviera Communication ผู้ร้องจึงต้องรับผิดชอบตามมาตรา L365-1 ดังกล่าว ซึ่งผู้ร้องได้โต้แย้งต่อ Human Rights Committee ว่ากรณีดังกล่าวเป็นหน้าที่ของ ASSEDIC ที่จะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งผู้จัดการของ Riviera Communication ส่งผลให้ผู้ร้องไม่สามารถทำการหาตำแหน่งงานที่เป็นงานประจำได้ และการที่ศาลอาญาผลักการพิสูจน์ในประเด็นดังกล่าวไปยังผู้ร้องย่อมเป็นการขัดต่อหลัก presumption of innocence

จากข้อเท็จจริงดังกล่าว Human Rights Committee ได้วินิจฉัยว่า ศาลอาญาเพียงวินิจฉัยว่าผู้ร้องไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้กระทำความผิดตามมาตรา L351 แห่งประมวลกฎหมายแรงงานฝรั่งเศส โดยมีได้ยกพยานหลักฐานใด ๆ ประกอบการกล่าวหา คณะกรรมการฯ เห็นว่าศาลของรัฐคู่กรณีได้กำหนดภาระการพิสูจน์ที่ไม่ได้สัดส่วนให้กับผู้ร้อง และได้มีการพิสูจน์จนสิ้นความสงสัยตามสมควรว่าผู้ร้องกระทำความผิดตามที่เขาถูกกล่าวหา Human Rights Committee จึงมีความเห็นว่ารัฐคู่กรณีได้กระทำการอันฝ่าฝืนต่อ article 14 para 2 ของ ICCPR

จากคำวินิจฉัยดังกล่าว แม้ Human Rights Committee จะไม่ได้วินิจฉัยที่ชัดเจนเกี่ยวกับการข้อสันนิษฐานตามกฎหมาย แต่จากคำวินิจฉัยก็แสดงให้เห็นว่า ICCPR ยอมรับที่เรื่องของการแบ่งเบาภาระการพิสูจน์ กล่าวคือ การผลักการพิสูจน์ทั้งหมดไปยังฝ่ายจำเลยไม่สามารถทำได้ แต่หากเป็นการผลักการพิสูจน์บางส่วนไปยังจำเลยสามารถทำได้ แต่ทั้งนี้ การผลักการพิสูจน์ดังกล่าวจะต้องกระทำโดยได้สัดส่วน

3.5 หลักเกณฑ์ในการทดสอบวัดระดับแอลกอฮอล์ตาม Road Traffic Act 1988 ประเทศอังกฤษ

ในประเทศอังกฤษได้มีการกำหนดเกี่ยวกับการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์สำหรับผู้ขับขี่ยานพาหนะไว้ใน Road Traffic Act 1988 ซึ่งตามกฎหมายฉบับดังกล่าวได้กำหนดความผิดเกี่ยวกับการขับขี่ยานพาหนะขณะมีเมามาไว้ 2 ลักษณะด้วยกัน คือ ความผิดเกี่ยวกับการขับขี่ยานพาหนะในขณะที่อยู่ในสภาวะไม่เหมาะสม และความผิดเกี่ยวกับการขับขี่ยานพาหนะในขณะที่มีอัตราส่วนแอลกอฮอล์เกินกว่าที่กฎหมายกำหนด ดังนี้

มาตรา 4 ขับขี่หรือควบคุมเมื่ออยู่ภายใต้ภาวะมีเมามาหรือเมายาเสพติด⁷⁵

(1) บุคคลใดขณะขับขี่หรือกำลังพยายามที่จะขับขี่ยานพาหนะอันขับเคลื่อนด้วยเครื่องจักรกล อยู่ในสภาวะไม่เหมาะสมที่จะขับขี่เนื่องจากเมาสุราหรือเมายาเสพติด ผู้นั้นกระทำความผิด

(2) โดยไม่เป็นการกระทบต่ออนุมาตรา (1) ข้างต้น บุคคลใดควบคุมดูแลยานพาหนะอันขับเคลื่อนด้วยเครื่องจักรกลซึ่งอยู่บนท้องถนนหรือสถานที่สาธารณะ อยู่ในสภาวะที่ไม่เหมาะสมที่จะขับขี่เนื่องจากเมาสุราหรือเมายาเสพติด ผู้นั้นกระทำความผิด

ซึ่งการกระทำความผิดตามมาตรา 4(1) นั้น ได้มีการกำหนดบทลงโทษเอาไว้ใน Road Traffic Offenders Act 1988 ตารางที่ 2 ส่วนที่ 1 ความผิดภายใต้พระราชบัญญัติจราจร โดยกำหนดโทษสำหรับมาตราดังกล่าว คือ จำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 5,000 ปอนด์ หรือทั้งจำทั้งปรับ และการกระทำความผิดตามมาตรา 4(2) นั้น ได้กำหนดโทษสำหรับมาตราดังกล่าวคือจำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกิน 2,500 ปอนด์

มาตรา 5 ขณะขับขี่หรือควบคุมดูแลพาหนะอันเดินด้วยเครื่องยนต์ในขณะที่ปริมาณแอลกอฮอล์เกินกว่าที่กฎหมายกำหนด

(1) ถ้าบุคคลใด

(a) ขับขี่หรือพยายามขับขี่ยานพาหนะอันเดินด้วยเครื่องยนต์บนถนนหรือสถานที่สาธารณะ, หรือ

(b) ควบคุมดูแลพาหนะอันเดินด้วยเครื่องยนต์บนท้องถนนหรือสถานที่สาธารณะ,

⁷⁵ see Road Traffic Act 1988, Section 4 Driving, or being in charge, when under influence of drink or drugs.

“ (1) A person who, when driving or attempting to drive a mechanically propelled vehicle on a road or other public place, is unfit to drive through drink or drugs is guilty of an offence.

(2) Without prejudice to subsection (1) above, a person who, when in charge of a mechanically propelled vehicle which is on a road or other public place, is unfit to drive through drink or drugs is guilty of an offence.”

หลังจากที่บริโภคแอลกอฮอล์และมีปริมาณแอลกอฮอล์ในลมหายใจ, เลือด หรือ ปัสสาวะเกินจากที่กฎหมายกำหนด ผู้นั้นกระทำความผิด⁷⁶

สำหรับการกระทำความผิดตามมาตรา 5(1)(a) กฎหมายกำหนดโทษไว้ คือ จำคุก 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 5,000 ปอนด์ หรือทั้งจำทั้งปรับ ส่วนโทษสำหรับความผิดตามมาตรา 5(1)(b) คือ จำคุก 3 เดือน หรือปรับไม่เกิน 2,500 ปอนด์ หรือทั้งจำทั้งปรับ

นอกจากการกำหนดความผิดเกี่ยวกับการขับขี่ยานพาหนะขณะมีเมามา Road Traffic Act 1988 ยังได้กำหนดวิธีการในการทดสอบร่างกายของผู้ขับขี่ยานพาหนะว่าอยู่ภายใต้ฤทธิ์แอลกอฮอล์ หรือยาเสพติดหรือไม่ โดยตามกฎหมายดังกล่าวได้กำหนดวิธีในการทดสอบเอาไว้ใน 2 ระดับ คือ

1. การทดสอบเบื้องต้น

ในมาตรา 6 ของ Road Traffic Act 1988⁷⁷ ได้กำหนดให้ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจ มีเหตุสงสัยตามสมควรว่าบุคคลใดขณะขับขี่ยานพาหนะ หรือขณะพยายามขับขี่ยานพาหนะบนท้อง

⁷⁶ see Road Traffic Act 1988, Section 5.

“Driving or being in charge of a motor vehicle with alcohol concentration above prescribed limit.

(1) If a person—

(a) drives or attempts to drive a motor vehicle on a road or other public place, or

(b) is in charge of a motor vehicle on a road or other public place, after consuming so much alcohol that the proportion of it in his breath, blood or urine exceeds the prescribed limit he is guilty of an offence.

⁷⁷ see Road Traffic Act 1988, Section 6 Power to administer preliminary tests

(1) If any of subsections (2) to (5) applies a constable may require a person to co-operate with any one or more preliminary tests administered to the person by that constable or another constable.

(2) This subsection applies if a constable reasonably suspects that the person—

(a) is driving, is attempting to drive or is in charge of a motor vehicle on a road or other public place, and

(b) has alcohol or a drug in his body or is under the influence of a drug.

(3) This subsection applies if a constable reasonably suspects that the person—

ถนนหรือสถานที่สาธารณะ มีแอลกอฮอล์หรือยาเสพติดอยู่ในร่างกาย หรืออยู่ภายใต้ฤทธิ์แอลกอฮอล์หรือยาเสพติด เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถเรียกให้บุคคลให้ความร่วมมือในการดำเนินการทดสอบเบื้องต้น โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจที่จะเรียกให้ดำเนินการตามมาตรา 6 นี้ จะต้องเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจที่อยู่ในเครื่องแบบ นอกจากนี้กรณีที่บุคคลไม่ให้ความร่วมมือในการทดสอบเบื้องต้นโดยปราศจากเหตุอันสมควร มาตรา 6 ยังกำหนดให้การกระทำความผิดดังกล่าวเป็นความผิด ซึ่งตาม Road Traffic Offenders Act 1988 ได้กำหนดโทษสำหรับความผิดดังกล่าวคือ มีโทษปรับไม่เกิน 1,000 ปอนด์ และการไม่ให้ความร่วมมือในการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ดังกล่าวหากเจ้าหน้าที่ตำรวจเห็นว่ามีเหตุสงสัยตามสมควรว่าบุคคลมีแอลกอฮอล์หรือยาเสพติดในร่างกายหรืออยู่ภายใต้ฤทธิ์ของยาเสพติด บทบัญญัติมาตรา 6D(2) ของ Road Traffic Act 1988 ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ตำรวจจับบุคคลดังกล่าวได้โดยไม่ต้องมีหมาย⁷⁸

การทดสอบเบื้องต้นว่าบุคคลใดขับขี้นยานพาหนะในขณะที่มีนเมาจากแอลกอฮอล์หรือไม่นั้น Road Traffic Act 1988 ได้กำหนดวิธีการทดสอบ 2 วิธี วิธีแรกคือการทดสอบลมหายใจเบื้องต้น (preliminary breath test) ตามที่กำหนดในมาตรา 6A อันเป็นการทดสอบโดยใช้เครื่องมือทดสอบ

(a) has been driving, attempting to drive or in charge of a motor vehicle on a road or other public place while having alcohol or a drug in his body or while unfit to drive because of a drug, and

(b) still has alcohol or a drug in his body or is still under the influence of a drug.

(6) A person commits an offence if without reasonable excuse he fails to co-operate with a preliminary test in pursuance of a requirement imposed under this section.

(7) A constable may administer a preliminary test by virtue of any of subsections (2) to (4) only if he is in uniform.”

⁷⁸ see Road Traffic Act 1988, Section 6D Arrest.

“(2) A constable may arrest a person without warrant if—

(a) the person fails to co-operate with a preliminary test in pursuance of a requirement imposed under section 6, and

(b) the constable reasonably suspects that the person has alcohol or a drug in his body or is under the influence of a drug.”

ลมหายใจ ส่วนอีกวิธีหนึ่งเป็นการทดสอบสมรรถภาพเบื้องต้น (preliminary impairment test) ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 6B โดยเป็นการทดสอบทางกายภาพ ว่าบุคคลนั้นมีสภาพที่เหมาะสมต่อการขับขี่ยานพาหนะหรือไม่ ยกตัวอย่างเช่น ให้บุคคลเดินให้ตรงเส้นตามที่เจ้าหน้าที่กำหนด โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจจะเลือกใช้วิธีใดในการดำเนินการนั้นก็ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและสถานการณ์

ในการดำเนินการตรวจวัดลมหายใจเบื้องต้น (preliminary breath test) หากผลการตรวจทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเชื่อว่าบุคคลนั้นมีปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือดหรือลมหายใจเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด เจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจในการจับกุมบุคคลดังกล่าวได้โดยไม่ต้องมีหมาย⁷⁹

2. การตรวจหาระดับแอลกอฮอล์โดยการเก็บตัวอย่างทดสอบ Road Traffic Act 1988⁸⁰ ได้กำหนดให้การสอบสวนเกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานขับขี่ยานพาหนะขณะที่มีเมมา

⁷⁹ see Road Traffic Act 1988, Section 6D Arrest.

“(1) A constable may arrest a person without warrant if as a result of a preliminary breath test the constable reasonably suspects that the proportion of alcohol in the person’s breath or blood exceeds the prescribed limit”

⁸⁰ see Road Traffic Act 1988, Section 7 Provision of specimens for analysis.

“(1) In the course of an investigation into whether a person has committed an offence under section 3A, 4 or 5 of this Act a constable may, subject to the following provisions of this section and section 9 of this Act, require him—

(a) to provide two specimens of breath for analysis by means of a device of a type approved by the Secretary of State, or

(b) to provide a specimen of blood or urine for a laboratory test.

(2) A requirement under this section to provide specimens of breath can only be made—

(a) at a police station,

(b) at a hospital, or

(c) at or near a place where a relevant breath test has been administered to the person concerned or would have been so administered but for his failure to cooperate with it.

(2A) For the purposes of this section “a relevant breath test” is a procedure involving the provision by the person concerned of a specimen of breath to be used

for the purpose of obtaining an indication whether the proportion of alcohol in his breath or blood is likely to exceed the prescribed limit.

(2B) A requirement under this section to provide specimens of breath may not be made at or near a place mentioned in subsection (2)(c) above unless the constable making it—

(a) is in uniform, or

(b) has imposed a requirement on the person concerned to co-operate with a relevant breath test in circumstances in which section 6(5) of this Act applies.

(2C) Where a constable has imposed a requirement on the person concerned to co-operate with a relevant breath test at any place, he is entitled to remain at or near that place in order to impose on him there a requirement under this section.

(2D) If a requirement under subsection (1)(a) above has been made at a place other than at a police station, such a requirement may subsequently be made at a police station if (but only if)—

(a) a device or a reliable device of the type mentioned in subsection (1)(a) above was not available at that place or it was for any other reason not practicable to use such a device there, or

(b) the constable who made the previous requirement has reasonable cause to believe that the device used there has not produced a reliable indication of the proportion of alcohol in the breath of the person concerned.

(3) A requirement under this section to provide a specimen of blood or urine can only be made at a police station or at a hospital; and it cannot be made at a police station unless—

(a) the constable making the requirement has reasonable cause to believe that for medical reasons a specimen of breath cannot be provided or should not be required, or

(b) specimens of breath have not been provided elsewhere and at the time the requirement is made a device or a reliable device of the type mentioned in

subsection (1)(a) above is not available at the police station or it is then for any other reason not practicable to use such a device there, or

(bb) a device of the type mentioned in subsection (1)(a) above has been used (at the police station or elsewhere)] but the constable who required the specimens of breath has reasonable cause to believe that the device has not produced a reliable indication of the proportion of alcohol in the breath of the person concerned, or

(bc) as a result of the administration of a preliminary drug test, the constable making the requirement has reasonable cause to believe that the person required to provide a specimen of blood or urine has a drug in his body, or

(c) the suspected offence is one under section 3A or 4 of this Act and the constable making the requirement has been advised by a medical practitioner that the condition of the person required to provide the specimen might be due to some drug; but may then be made notwithstanding that the person required to provide the specimen has already provided or been required to provide two specimens of breath.

(4) If the provision of a specimen other than a specimen of breath may be required in pursuance of this section the question whether it is to be a specimen of blood or a specimen of urine and, in the case of a specimen of blood, the question who is to be asked to take it shall be decided (subject to subsection (4A)) by the constable making the requirement.

(4A) Where a constable decides for the purposes of subsection (4) to require the provision of a specimen of blood, there shall be no requirement to provide such a specimen if—

(a) the medical practitioner who is asked to take the specimen is of the opinion that, for medical reasons, it cannot or should not be taken; or

(b) the registered health care professional who is asked to take it is of that opinion and there is no contrary opinion from a medical practitioner; and, where by virtue of this subsection there can be no requirement to provide a specimen of blood, the constable may require a specimen of urine instead.

เจ้าหน้าที่สามารถเรียกให้บุคคลให้ตัวอย่างสิ่งตรวจเพื่อนำไปทดสอบวัดระดับแอลกอฮอล์ ซึ่งสามารถกระทำได้โดยการให้ตัวอย่างลมหายใจ ปัสสาวะ และเลือด เพื่อทำการทดสอบ และในกรณีนี้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีหน้าที่ต้องแจ้งให้บุคคลซึ่งถูกสั่งให้เก็บตัวอย่างทดสอบทราบว่า หากบุคคลนั้นไม่ให้ความร่วมมือหรือปฏิเสธที่จะให้เก็บตัวอย่างอาจจะถูกดำเนินคดีทางกฎหมายได้ นอกจากนี้การไม่ให้ความร่วมมือหรือปฏิเสธไม่ให้เก็บตัวอย่างทดสอบโดยปราศจากเหตุตามสมควรยังเป็นความผิดตามกฎหมายโดยกฎหมายได้กำหนดโทษสำหรับความผิดดังกล่าวไว้⁸¹ คือ

(a) กรณีการไม่ให้ความร่วมมือหรือปฏิเสธการเก็บตัวอย่างทดสอบ หากเป็นการสั่งให้เก็บตัวอย่างทดสอบเพื่อพิสูจน์ความสามารถในการขับขี่หรือเพื่อหาปริมาณแอลกอฮอล์ขณะที่กำลังขับขี่หรือกำลังพยายามขับขี่ยานพาหนะ การละเลยหรือปฏิเสธดังกล่าวมีโทษจำคุก 6 เดือนหรือปรับไม่เกิน 5,000 ปอนด์ หรือทั้งจำทั้งปรับ

(b) กรณีการไม่ให้ความร่วมมือหรือปฏิเสธการเก็บตัวอย่างทดสอบในกรณีอื่นนอกจาก (a) มีโทษจำคุก 3 เดือน หรือปรับไม่เกิน 1,000 ปอนด์ หรือทั้งจำทั้งปรับ

ในกรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจเรียกให้บุคคลให้ให้ตัวอย่างทดสอบโดยลมหายใจ การเก็บตัวอย่างลมหายใจจะต้องดำเนินการเก็บตัวอย่าง จำนวน 2 ครั้ง โดยใช้เครื่องมือที่ได้รับการอนุมัติจากรัฐมนตรีและจะต้องดำเนินการ ณ สถานีตำรวจ, โรงพยาบาล, หรือที่สถานที่ซึ่งบุคคลที่เกี่ยวข้องถูกดำเนินการเกี่ยวกับการทดสอบลมหายใจ หรือจะถูกดำเนินการแต่บุคคลดังกล่าวไม่ให้ความร่วมมือ

ส่วนการทดสอบโดยเก็บตัวอย่างจากปัสสาวะหรือเลือดนั้น โดยหลักจะต้องดำเนินการที่โรงพยาบาล เว้นแต่ในบางกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถให้ดำเนินการเก็บตัวอย่างที่สถานีตำรวจได้

จะเห็นได้ว่าตาม Road Traffic Act 1988 ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถเรียกให้ผู้ขับขี่ยานพาหนะดำเนินการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ได้ โดยในการดำเนินการเก็บตัวอย่าง

(5) A specimen of urine shall be provided within one hour of the requirement for its provision being made and after the provision of a previous specimen of urine.

(6) A person who, without reasonable excuse, fails to provide a specimen when required to do so in pursuance of this section is guilty of an offence.

(7) A constable must, on requiring any person to provide a specimen in pursuance of this section, warn him that a failure to provide it may render him liable to prosecution.”

⁸¹ see Road traffic Offenders Act 1988, SCHEDULE 2 PROSECUTION AND PUNISHMENT OF OFFENCES PART I OFFENCES UNDER THE TRAFFIC ACT, RTA Section 7.

สิ่งส่งตรวจเพื่อนำไปตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้ขับขี่ เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สามารถบังคับเอาตัวอย่างสิ่งส่งตรวจจากผู้ขับขี่ยานพาหนะได้ ไม่ว่าจะการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์นั้นจะดำเนินการโดยการทดสอบเบื้องต้น หรือการทดสอบโดยตรวจจากลมหายใจ ปัสสาวะ หรือเลือด แต่ทั้งนี้ ในกรณีที่ผู้ขับขี่ยานพาหนะปฏิเสธไม่ให้ความร่วมมือในการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์หรือไม่ให้ความยินยอมในการเก็บตัวอย่างสิ่งส่งตรวจ Road Traffic Act 1988 ได้กำหนดมาตรการลงโทษไว้โดยให้ผู้ขับขี่ยานพาหนะต้องรับโทษในทางอาญา

3.6 หลักเกณฑ์การทดสอบวัดระดับแอลกอฮอล์ตาม Vehicle Code of California ประเทศสหรัฐอเมริกา

ในสหรัฐอเมริกาการขับขี่ยานพาหนะขณะมีเมามาไม่ว่าจะด้วยฤทธิ์ของแอลกอฮอล์หรือยาเสพติดถูกกำหนดให้เป็นความผิดในทุกมลรัฐ โดยการขับขี่ยานพาหนะในขณะมีเมมาเป็นที่ยู้งักกันโดยทั่วไปในฐานะความผิด Driving Under the Influence หรือ (DUI) หรือในบางมลรัฐกำหนดว่า Driving While Intoxicated (DWI) หรือ Operating While Impaired (OWI) หรือ Operating a Vehicle Under the Influence (OVI) การกระทำความผิดฐานขับขี่ยานพาหนะนี้ในแต่ละมลรัฐก็จะมีกำหนดระดับแอลกอฮอล์ในเลือดแตกต่างกัน โดยผู้ขับขี่ที่มีปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือดเกินปริมาณที่กฎหมายกำหนดก็จะต้องรับโทษสำหรับความผิดดังกล่าว โดยการจะพิสูจน์ว่าผู้ขับขี่มีปริมาณแอลกอฮอล์ในปริมาณที่เกินกว่าที่กฎหมายกำหนดหรือไม่นั้น ในแต่ละมลรัฐก็จะมีวิธีในการดำเนินการที่แตกต่างกันออกไป

สำหรับรัฐแคลิฟอร์เนียได้มีการกำหนดความผิดเกี่ยวกับการขับขี่ยานพาหนะในขณะมีเมมาและวิธีการขั้นตอนในการพิสูจน์เอาไว้ใน Vehicle Code of California โดยในมาตรา 23152⁸²

⁸² see Vehicle Code of California, Section 23152.

“(a) It is unlawful for a person who is under the influence of any alcoholic beverage to drive a vehicle.

(b) It is unlawful for a person who has 0.08 percent or more, by weight, of alcohol in his or her blood to drive a vehicle.

For purposes of this article and Section 34501.16, percent, by weight, of alcohol in a person’s blood is based upon grams of alcohol per 100 milliliters of blood or grams of alcohol per 210 liters of breath.

ได้กำหนดให้ บุคคลซึ่งขับขี่ยานพาหนะขณะอยู่ภายใต้ฤทธิ์แอลกอฮอล์เป็นการกระทำความผิด ทั้งนี้ มาตราดังกล่าวได้กำหนดให้ผู้ขับซึ่งจะต้องมีระดับความเข้มข้นของแอลกอฮอล์ในเลือดขณะขับขี่ยานพาหนะไม่เกิน 0.08% โดยน้ำหนัก ต่อเลือด 100 มิลลิลิตร หรือ ต่อลมหายใจ 210 ลิตร และหากมีการฝ่าฝืนบทบัญญัติมาตรา 23152 ครั้งแรก บุคคลจะต้องระวางโทษ⁸³ คือ จำคุกไม่น้อยกว่า 96 ชม. แต่ไม่เกิน 6 เดือน โดยต้องจำคุกติดต่อกันอย่างน้อย 48 ชม. และปรับไม่น้อยกว่า 390 ดอลลาร์ แต่ไม่เกิน 1,000 ดอลลาร์

การจะพิสูจน์ว่าบุคคลผู้ขับขี่ยานพาหนะมีปริมาณแอลกอฮอล์เกินกว่าที่กฎหมายกำหนดหรือไม่นั้น ในรัฐแคลิฟอร์เนียได้มีการกำหนดการทดสอบระดับแอลกอฮอล์เป็น 2 ขั้นตอน กล่าวคือ ขั้นตอนการทดสอบปริมาณแอลกอฮอล์ก่อนที่จะมีการจับกุม อันเป็นการทดสอบแอลกอฮอล์เบื้องต้นเพื่อพิสูจน์ว่าบุคคลน่าเชื่อว่าขับขี่ยานพาหนะในขณะที่มีเมาน์เป็นเหตุให้จับกุมได้หรือไม่ การทดสอบนี้จะเรียกว่า preliminary alcohol screening (PAS) test ส่วนการทดสอบปริมาณแอลกอฮอล์อีกขั้นตอนคือการทดสอบปริมาณแอลกอฮอล์ภายหลังจากที่มีการจับกุมแล้ว โดยการทดสอบนี้เรียกว่า chemical test การทดสอบ chemical test นั้น อาจกระทำได้ด้วย การทดสอบทางลมหายใจ เลือด หรือ ปัสสาวะ

1. preliminary alcohol screening test ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจเรียกให้ผู้ขับขี่ยานพาหนะหยุดรถเนื่องจากเชื่อว่าบุคคลดังกล่าวขับขี่ยานพาหนะในขณะที่มีเมาน์ เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถให้บุคคลดังกล่าวทำการทดสอบในเบื้องต้น เพื่อพิสูจน์หาปริมาณแอลกอฮอล์โดยการทดสอบโดยวัดระดับแอลกอฮอล์โดยลมหายใจ การทดสอบแอลกอฮอล์โดยเบื้องต้นนั้น ถือเป็นส่วนหนึ่งของ

In any prosecution under this subdivision, it is a rebuttable presumption that the person had 0.08 percent or more, by weight, of alcohol in his or her blood at the time of driving the vehicle if the person had 0.08 percent or more, by weight, of alcohol in his or her blood at the time of the performance of a chemical test within three hours after the driving. ใ

⁸³ see Vehicle Code of California, Section 23536.

“(a) If a person is convicted of a first violation of Section 23152, that person shall be punished by imprisonment in the county jail for not less than 96 hours, at least 48 hours of which shall be continuous, nor more than six months, and by a fine of not less than three hundred ninety dollars (\$390), nor more than one thousand dollars (\$1,000).”

field sobriety tests (FSB) หรือการทดสอบสมรรถภาพเบื้องต้น เช่นเดียวกับการทดสอบการเดินให้ตรงเส้น หรือการนำนิ้วมือไปวางที่จมูก แต่ทั้งนี้ หากบุคคลดังกล่าวไม่ได้เป็นผู้ขับขี่ยานพาหนะที่มีอายุน้อยกว่า 21 ปี หรือเป็นผู้ที่อยู่ระหว่างภาคทัณฑ์เนื่องจากกระทำความผิดฐานขับขี่ยานพาหนะขณะมีเมามา บุคคลนั้นสามารถที่จะปฏิเสธการทดสอบเบื้องต้นนี้ได้ การปฏิเสธการทดสอบเบื้องต้นอาจจะทำให้บุคคลไม่ต้องรับโทษฐานปฏิเสธการทดสอบ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าบุคคลหลุดพ้นจากการทดสอบหาปริมาณแอลกอฮอล์ เนื่องจากหากเจ้าหน้าที่ตำรวจมีเหตุเชื่อว่าคุณคนขับขี่รถภายใต้ฤทธิ์แอลกอฮอล์ โดยมีพยานหลักฐานอื่นเช่นการทดสอบสมรรถภาพ (FBS) บุคคลอาจจะจับถูกจับกุม และภายหลังการจับกุมแล้วบุคคลอาจจะถูกสั่งให้มีการทดสอบทางเคมี (chemical testing)

2. chemical testing เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจมีเหตุอันควรเชื่อว่าคุณคนใดขับขี่ยานพาหนะขณะมีเมามาอันเป็นการกระทำความผิดตามมาตรา 23152 ของ Vehicle Code of California เจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจจับบุคคลดังกล่าวโดยชอบด้วยกฎหมาย และเมื่อบุคคลถูกจับโดยชอบด้วยกฎหมาย มาตรา 23612 ของ Vehicle Code of California⁸⁴ บุคคลดังกล่าวจะถือว่าได้ให้ความยินยอมโดยปริยายในการทำการทดสอบทางเคมีเพื่อหาปริมาณแอลกอฮอล์ในร่างกายว่าเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ ทั้งนี้ ในการทดสอบทางเคมีจะต้องดำเนินการในเวลาที่คุณคนนั้นถูกจับ และบุคคลสามารถเลือกได้ว่าจะให้ทำการทดสอบทางเคมีโดยเก็บตัวอย่างลมหายใจหรือเลือด ในรัฐแคลิฟอร์เนีย การทดสอบทางเคมีเพื่อหาปริมาณแอลกอฮอล์โดยการเก็บตัวอย่างจากปัสสาวะนั้น จะดำเนินการได้ต่อเมื่อการตรวจทดสอบโดยเลือดหรือลมหายใจไม่สามารถดำเนินการได้

การปฏิเสธการทดสอบทางเคมี หรือ chemical testing นั้น ส่งผลให้คุณคนอาจจะได้รับโทษโดยการถูกระงับใบขับขี่เป็นระยะเวลา 1 ปี⁸⁵ สำหรับกรณีที่เป็นการปฏิเสธครั้งแรก

⁸⁴ see Vehicle Code of California, Section 23612.

“(a) (1) (A) A person who drives a motor vehicle is deemed to have given his or her consent to chemical testing of his or her blood or breath for the purpose of determining the alcoholic content of his or her blood, if lawfully arrested for an offense allegedly committed in violation of Section 23140, 23152, or 23153. If a blood or breath test, or both, are unavailable, then paragraph (2) of subdivision (d) applies.”

⁸⁵ Vehicle Code of California, Section 13353.

“(a) If a person refuses the officer’s request to submit to, or fails to complete, a chemical test or tests pursuant to Section 23612, upon receipt of the officer’s sworn statement that the officer had reasonable cause to believe the person had been

นอกจากนี้ การปฏิเสธที่จะทดสอบทางเคมีในรัฐแคลิฟอร์เนียไม่ได้หมายความว่าบุคคลนั้นจะหลุดพ้นจากการตัดสินลงโทษว่ากระทำความผิดฐานขับชี่ยานพาหนะขณะมีเมามาตามมาตรา 23152 เนื่องจากการปฏิเสธ chemical testing เพียงส่งผลให้รัฐไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าบุคคลดังกล่าวมีปริมาณแอลกอฮอล์เกินกว่า 0.08% แต่ในทางการดำเนินคดีทางศาล ผู้ฟ้องคดีสามารถยกเหตุแห่งการปฏิเสธ chemical testing มาเป็นข้อโต้แย้งได้ว่า การปฏิเสธการทดสอบดังกล่าวเนื่องจากบุคคลดังกล่าวทราบดีอยู่แล้วว่าตนเองอยู่ในสภาวะมีเมามา และกระทำความผิดฐานขับชี่ยานพาหนะขณะมีเมามา ซึ่งหากบุคคลดังกล่าวถูกศาลลงโทษฐานขับชี่ยานพาหนะขณะมีเมามา นอกจากบุคคลจะต้องรับโทษตามมาตรา 23536 แล้ว ยังจะต้องรับโทษฐานที่ปฏิเสธการทดสอบทางเคมีหรือ chemical test ควบคู่กันไปอีกด้วย

3.7 หลักเกณฑ์การทดสอบวัดระดับแอลกอฮอล์ตาม Code de la route ประเทศฝรั่งเศส

สำหรับประเทศฝรั่งเศสนั้น ได้กำหนดความผิดเกี่ยวกับการขับชี่ยานพาหนะในขณะมีเมามาเอาไว้ใน Code de la route โดยในหมวดเกี่ยวกับผู้ขับชี่ กฎหมายดังกล่าวได้กำหนดเกี่ยวกับเรื่องพฤติกรรมของผู้ขับชี่ไว้ โดยได้กำหนดให้การขับชี่ภายใต้ฤทธิ์แอลกอฮอล์เป็นความผิด ดังนี้
มาตรา L234-1⁸⁶

driving a motor vehicle in violation of Section 23140, 23152, or 23153, and that the person had refused to submit to, or did not complete, the test or tests after being requested by the officer, the department shall do one of the following:

(1) Suspend the person’s privilege to operate a motor vehicle for a period of one year.”

⁸⁶ see Code de la route, Article L234-1.

“I.-Despite not having signs of manifest intoxication, the act of driving a vehicle with a blood alcohol concentration equal to or greater than 0.08 gram per liter, or with a breath alcohol concentration equal to or greater than 0.04 gram per liter is punished by two years’ imprisonment and a fine of €4,500.

II.-The same penalties also apply to the act of driving while manifestly intoxicated.

1. แม้ในกรณีที่ไม่ปรากฏอาการมีเมามากอย่างชัดเจน การขับขี่ยานพาหนะขณะมีแอลกอฮอล์ในร่างกายด้วยความเข้มข้นของแอลกอฮอล์ในเลือด 0.08 กรัมต่อลิตรขึ้นไป หรือด้วยความเข้มข้นของแอลกอฮอล์ในลมหายใจออก 0.04 มิลลิกรัมต่อลิตรขึ้นไป ต้องโทษจำคุก 2 ปี และปรับ 4500 ยูโร

2. การขับขี่ยานพาหนะในสภาพมีเมามากอย่างชัดเจน ต้องโทษอย่างเดียวกัน (จำคุก 2 ปี และปรับ 4500 ยูโร)

3. ในกรณีตามข้อ 1 และ 2 ของมาตรานี้ อาจมีการกำหนดให้ห้ามเคลื่อนที่ยานพาหนะตามเงื่อนไขที่กำหนดในมาตรา L325-1 ถึง L325-3

4. ความผิดนี้อาจทำให้ถูกตัดคะแนนใบอนุญาตขับขีลงได้สูงสุดครึ่งหนึ่ง

5. บทบัญญัติในมาตรานี้ใช้บังคับกับผู้นั่งมาที่ผู้ฝึกขับรถด้วย

สำหรับประเทศฝรั่งเศสนั้น ได้กำหนดอย่างชัดเจนว่าผู้ที่ขับขี่ยานพาหนะไม่ว่าจะมีการแสดงอาการอย่างชัดเจนหรือไม่ หากมีปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือดเกินกว่า 0.08 กรัม/ลิตรขึ้นไป หรือปริมาณแอลกอฮอล์ในลมหายใจเกินกว่า 0.04 มิลลิกรัม/ลิตร ถือว่าได้กระทำความผิดฐานจะต้องระวางโทษจำคุก 2 ปี และปรับ 4,500 ยูโร นอกจากนี้อาจจะได้รับโทษอื่นอีก เช่น รั้งหรือเพิกถอนใบขับขี่ ทำงานเพื่อสังคม เป็นต้น⁸⁷

III.-In cases of paragraph I and II of this article, the immobilization of the vehicle may be imposed pursuant to the conditions set out under articles L325-1 to L325-3.

IV.-Such offences may give rise to the deduction of the driving license points by half, at the maximum.

V.-The provisions of this article shall also apply to accompanying driving instructors.”

⁸⁷ see Code de la route Article L234-2 .

I-Any person convicted of violating article L234-1 may incur the following additional penalties:

1°suspension of the driving license for a maximum period of three years; this suspension may be limited to driving otherwise than in the exercise of a professional activity;

2°cancellation of the driving license, together with the prohibition, for a maximum period of three years, to apply for the issue of a new one;

ทั้งนี้ ตามมาตรา L234-1 อนุมาตรา 1 ในกรณีที่ผู้ขับขี่ไม่แสดงอาการปรากฏชัดเจนว่ามีเมามาแอลกอฮอล์ การที่เจ้าหน้าที่จะรู้ได้ว่าผู้ขับขี่มีแอลกอฮอล์เกินกว่าที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ นั้น จะทำได้โดยการตรวจวัดปริมาณแอลกอฮอล์เบื้องต้น โดย Code de la route ได้ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในการตรวจหาปริมาณแอลกอฮอล์ในเบื้องต้นได้ ดังนี้

มาตรา L234-3⁸⁸

3° obligation to perform community service in accordance with the measures set out under articles 131-22 to 131-24 of the Penal Code and article 20-5 of Ordinance No. 45-174 of 2 February 1945 on juvenile delinquency;

4° a day-fine pursuant to the conditions set out under articles 131-5 and 131-25 of the Penal Code;

5° prohibition to drive certain land vehicles, including those land vehicles for which the driving license is not required, for a maximum period of five years;

6° obligation to complete the road safety awareness course at his own expense;

7° prohibition to drive vehicles for which the conduct licensed professional is not required, or requirement of alcohol detection breathalyzer equipped with the vehicle for a maximum period of five years; such prohibition shall be in effect when the suspension or the cancellation of driving license sentence is executed by the court.”

⁸⁸ see Code de la route, Article L234-3 .

“A judicial police officer or a judicial police agent of the gendarmerie or of the national police territorially competent, or an assistant judicial police agent, acting under the order and responsibility of a judicial police officer, may carry out a breath alcohol concentration test of the person presumed to be convicted of any offence under this Code and therefore punished by additional penalty of suspension of the driving license; or of the driver; or of the accompanying driving instructor involved in an accident which causes bodily injury without their consent.

The aforementioned officers may also carry out the breath alcohol concentration test of the person presumed to be convicted of the offences relating to speed limit of the vehicle violation or violation of helmet and seatbelt violation; or of

เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายคดีของกองกำลังรักษาความปลอดภัยแห่งชาติหรือสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่มีเขตอำนาจ และผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายคดีซึ่งปฏิบัติตามคำสั่งและอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีดังกล่าว อาจบังคับผู้ถูกสันนิษฐานว่าเป็นผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ที่ต้องโทษเสริมในการถูกพักใบอนุญาตขับขี่ หรือผู้ขับขี่ หรือผู้นั่งมากับผู้ฝึกขับรถที่เกี่ยวข้องในอุบัติเหตุทางจราจรที่ส่งผลให้มีการบาดเจ็บทางร่างกาย ให้ยอมรับการตรวจคัดกรองการมีแอลกอฮอล์ในร่างกายจากลมหายใจออก

เจ้าหน้าที่ดังกล่าวข้างต้นสามารถบังคับผู้ขับขี่หรือผู้นั่งมากับผู้ฝึกขับรถที่เกี่ยวข้องในอุบัติเหตุใด ๆ บนท้องถนน หรือผู้ถูกสันนิษฐานว่าเป็นผู้กระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัตินี้ในส่วนที่เกี่ยวกับความเร็วของยานพาหนะและการคาดเข็มขัดหรือสวมใส่หมวกนิรภัย ให้ยอมรับการตรวจเช่นเดียวกัน

มาตรา L234-9⁸⁹

เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีของกองกำลังรักษาความปลอดภัยแห่งชาติหรือของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่มีเขตอำนาจ โดยคำสั่งของอัยการ หรือโดยเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีดังกล่าวริเริ่มเอง และการกระทำภายใต้คำสั่งและความรับผิดชอบของบุคคลเหล่านี้ เจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายคดีและผู้ช่วย สามารถบังคับผู้ขับขี่ยานพาหนะหรือผู้นั่งมากับผู้ฝึกขับรถให้เข้ารับการตรวจคัดกรองการมีแอลกอฮอล์ในร่างกายจากลมหายใจออกได้ แม้จะยังไม่มีการกระทำผิดหรืออุบัติเหตุเกิดขึ้นก็ตาม

the driver; or of the accompanying driving instructor involved in an accident without their consent.”

⁸⁹ see Code de la route, Article L234-9 .

“ A territorially competent judicial police officer of gendarmerie or of the national police and an assistant judicial police officer, either with or without the order of the public prosecutor, may carry out a breath alcohol concentration test of the driver or of the accompanying driving instructor even if no offence or accident has occurred.

If the existence of alcohol can be presumed from the result of the screening test, the judicial police officer or the judicial police agent shall carry out an alcohol concentration test by the use of approved apparatus capable of analyzing breath alcohol concentration according to the provisions under articles L234-4 to 234-5.”

เมื่อผลการตรวจคัดกรองเป็นที่สันนิษฐานได้ถึงการมีอยู่ของแอลกอฮอล์แล้ว เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายคดีต้องกระทำการตรวจสอบเพื่อหาปริมาณแอลกอฮอล์โดยวิธีการใช้อุปกรณ์ที่สามารถระบุความเข้มข้นของแอลกอฮอล์โดยการวิเคราะห์ลมหายใจออก ตามมาตรา L234-4 และ L234-5 และตามเงื่อนไขที่ระบุในมาตราดังกล่าว

จะเห็นได้ว่ากฎหมายได้ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่รัฐในการบังคับให้ผู้ขับขี่ยานพาหนะตรวจทดสอบเบื้องต้นได้ โดยแบ่งเป็น 2 กรณี คือ

1. กรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถบังคับให้ทำการตรวจทดสอบเบื้องต้น จะกระทำได้อต่อเมื่อ

(1) ผู้กระทำความผิดถูกสันนิษฐานว่ากระทำผิดตามที่กำหนดใน Code de la route และต้องโทษเสริมถูกพักใบอนุญาต หรือ

(2) ผู้ขับขี่ที่เกี่ยวข้องในอุบัติเหตุทางจราจรที่ส่งผลให้มีการบาดเจ็บทางร่างกาย หรือเกี่ยวข้องกับอุบัติเหตุใด ๆ บนท้องถนน หรือ

(3) ผู้ถูกสันนิษฐานว่าเป็นผู้กระทำความผิดตามที่กำหนด Code de la route ในส่วนที่เกี่ยวกับความเร็วของยานพาหนะและการคาดเข็มขัดหรือสวมใส่หมวกนิรภัย

2. กรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจบังคับให้มีการตรวจทดสอบเบื้องต้น โดยคำสั่งของพนักงานอัยการ หรือเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีของกองกำลังรักษาความปลอดภัยแห่งชาติหรือของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่มีเขตอำนาจริเริ่มให้มีการบังคับทดสอบเบื้องต้นเอง สามารถทำได้โดยไม่ต้องมีการกระทำความผิดหรืออุบัติเหตุเกิดขึ้น

การตรวจทดสอบเบื้องต้นนั้นใช้ในกรณีที่ผู้ขับขี่ยานพาหนะไม่ปรากฏอาการมีเมมาอย่างชัดเจน แต่เจ้าหน้าที่สงสัยว่าผู้ขับขี่จะกระทำความผิดตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา L234-1 อนุมาตรา 1 จึงได้มีการบังคับให้มีการตรวจทดสอบเบื้องต้นขึ้น โดยการทดสอบเบื้องต้นนั้นใช้การตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์โดยลมหายใจ โดยหากผลการทดสอบเบื้องต้นมีเหตุให้สันนิษฐานว่าผู้ขับขี่ยานพาหนะมีแอลกอฮอล์อยู่ในร่างกาย เจ้าหน้าที่สามารถสั่งให้มีการทดสอบหาระดับแอลกอฮอล์ในร่างกายผู้ขับขี่ได้ ดังที่ระบุไว้ในมาตรา L234-4 (กรณีที่สันนิษฐานว่ามีแอลกอฮอล์ในร่างกายจากการตรวจทดสอบในเบื้องต้นตามมาตรา L234-3) หรือมาตรา L234-9 (กรณีที่สันนิษฐานว่ามีแอลกอฮอล์ในร่างกายจากการตรวจทดสอบในเบื้องต้นตามมาตรา L234-9) แล้วแต่กรณี

สำหรับกรณีที่เจ้าหน้าที่เห็นว่าผู้ขับขี่ยานพาหนะมีอาการมีเมมาอย่างชัดเจน อันเป็นการกระทำความผิดตามมาตรา L234-1 อนุมาตรา 2 Code de la route ได้ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถสั่งให้ผู้ขับขี่ยานพาหนะดังกล่าวตรวจหาปริมาณแอลกอฮอล์ได้ โดยไม่ต้องมีการตรวจทดสอบเบื้องต้น ดังนี้

มาตรา L234-6⁹⁰ ผู้ถูกสันนิษฐานว่าเป็นผู้กระทำความผิดฐานขับซึ้ขณะมีนเมาอย่างชัดเจน หรือผู้นั่งมากับผู้ฝึกขับรถในลักษณะมีนเมาอย่างชัดเจน อาจถูกส่งตัวเพื่อรับการตรวจสอบหาปริมาณแอลกอฮอล์โดยตรง

โดยการตรวจทดสอบเพื่อหาปริมาณแอลกอฮอล์นั้น Code de la route ได้กำหนดให้ทำได้โดยวิธีการวิเคราะห์และการทดสอบทางการแพทย์ คลินิกและชีววิทยา หรือวิธีการใช้อุปกรณ์ที่ได้รับการรับรองที่สามารถระบุความเข้มข้นของแอลกอฮอล์โดยการวิเคราะห์ลมหายใจออก⁹¹

และในกรณีที่มีการปฏิเสธการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา L234-4, มาตรา L234-6 หรือมาตรา L234-9 ผู้ขับซึ้ยานพาหนะจะต้องได้รับโทษตามที่กำหนดไว้ในมาตรา L234-8⁹² ดังนี้

⁹⁰ see Code de la route, Article L234-6 .

“A person presumed to be convicted of driving while manifestly intoxicated, or a driving instructor accompanying a manifestly intoxicated driver may be taken for the alcohol concentration test.”

⁹¹ see Code de la route, Article L234-4 .

“Alcohol concentration test may be carried out by means of medical, clinical and biological analyses or by the use of approved apparatus capable of analyzing breath alcohol concentration”.

⁹² see Code de la route, Article L234-8 .”

“I.-Refusal to take an alcohol concentration test according to articles L234-4 to L234-6 or refusal to take an alcohol concentration test according to article L234-9 is punished by two years’ imprisonment and a fine of €4,500.

II.-Any person convicted of violating the aforementioned articles may incur the following additional penalties :

1° suspension of the driving license for a maximum period of three years; this suspension may be limited to driving otherwise than in the exercise of a professional activity;

2° cancellation of the driving license, together with the prohibition, for a maximum period of three years, to apply for the issue of a new one;

1. การปฏิเสธการตรวจสอบเพื่อหาปริมาณแอลกอฮอล์ตามมาตรา L234-4 ถึง L234-6 หรือการตรวจสอบตามมาตรา L234-9 ต้องระวางโทษจำคุก 2 ปี และปรับ 4,500 ยูโร
2. ผู้กระทำความผิดนี้อาจได้รับโทษเสริมดังต่อไปนี้
 - (1) การพักใบอนุญาตขับขี่เป็นเวลาสูงสุด 3 ปี การพักใบอนุญาตขับขี่ดังกล่าว ไม่ได้จำกัดห้ามการพักใบอนุญาตเฉพาะการขับขี่ยานพาหนะที่มีไซอันเนื่องมาจากการประกอบอาชีพ
 - (2) การยกเลิกใบอนุญาตขับขี่ และห้ามร้องขอออกใบอนุญาตใหม่ภายในกำหนดเวลาสูงสุด 3 ปี
 - (3) โทษการทำงานบริการสาธารณะตามวิธีการที่ระบุไว้ในมาตรา 131-8 และตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ในมาตรา 131-22 ถึง 131-24 ของประมวลกฎหมายอาญา และมาตรา 20-5 ของรัฐกำหนดหมายเลข 45-174 วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 1945 ที่ว่าด้วยเด็กที่กระทำความผิด
 - (4) โทษปรับรายวันตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในมาตรา 131-5 และ 131-25 ประมวลกฎหมายอาญา
 - (5) การห้ามขับขี่ยานยนต์ทางบกบางประเภท รวมทั้งยานยนต์ทางบกที่ไม่ต้องมีใบอนุญาตขับขี่ภายในเวลาสูงสุด 5 ปี
 - (6) หน้าที่ที่จะต้องเข้ารับการอบรมเพื่อการตระหนักถึงความปลอดภัยบนท้องถนนด้วยค่าใช้จ่ายของตัวเอง
3. ความผิดนี้อาจทำให้ถูกตัดคะแนนใบอนุญาตขับขี่ลงได้สูงสุดครึ่งหนึ่ง

3° obligation to perform community service in accordance with the measures set out under article 131-22 to 131-24 of the Penal Code and article 20-5 of Ordinance No. 45-174 of 2 February 1945 on juvenile delinquency;

4° a day-fine pursuant to the conditions set out under articles 131-5 and 131-25 of the Penal Code;

5° prohibition to drive certain land vehicles, including those land vehicles for which the driving license is not required, for a maximum period of five years;

6° obligation to complete the road safety awareness course at his own expense.

III.-Such offences may give rise to the deduction of the driving license points by half, at the maximum.

IV.-The suspension of the driving license under this article may not be suspended, even partially.”

4. การพักใบอนุญาตขับขี่ตามมาตรานี้ ไม่สามารถรอลงอาญาหรือลงโทษเพียงบางส่วนได้ จะเห็นได้ว่าในประเทศฝรั่งเศสนั้น การปฏิเสธการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์มีโทษเท่ากับโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดฐานขับขี่ยานพาหนะในขณะมีเมามา นอกจากนี้ในประเทศฝรั่งเศส ยังได้มีการเพิ่มมาตรการในการป้องกันการขับขี่ยานพาหนะในขณะมีเมามา โดยการกำหนดให้ผู้ขับขี่จะต้องมีเครื่องตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์โดยลมหายใจ (breath analyzer test) และได้มีการกำหนดโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนไว้อีกด้วย

บทที่ 4

วิเคราะห์และเปรียบเทียบการทดสอบวัดระดับแอลกอฮอล์

4.1 ปัญหาการปฏิเสธตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์

ตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ.2522 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 142 วรรคสอง และวรรคห้า (เดิม) ได้ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการทดสอบผู้ขับขี่ยานพาหนะ ดังนี้

“ในกรณีที่มีพฤติการณ์อันควรเชื่อว่าผู้ขับขี่ฝ่าฝืนมาตรา 43(1) หรือ (2) ให้เจ้าพนักงานจราจร พนักงานสอบสวน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่สั่งให้มีการทดสอบผู้ขับขี่ดังกล่าวว่าหย่อนความสามารถในอันที่จะขับหรือเมาสุราหรือของเมาอย่างอื่นหรือไม่”

“การทดสอบตามมาตรานี้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง มาตรา 43(2)”

กล่าวคือ เมื่อเจ้าหน้าที่เห็นว่าผู้ขับขี่ยานพาหนะมีพฤติการณ์น่าเชื่อว่าขับขณะมีเมมาเจ้าหน้าที่สามารถสั่งให้ผู้ขับขี่ทำการทดสอบความสามารถในการขับขี่ได้ โดยได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการทดสอบความสามารถของผู้ขับขี่ไว้ในกฎกระทรวง ฉบับที่ 16 (พ.ศ. 2537) ออกตามความในพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 ซึ่งได้กำหนดให้การทดสอบว่าผู้ขับขี่เมาสุราหรือไม่ ทำโดยการตรวจวัดปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือด โดยสามารถดำเนินการได้ 3 วิธี และต้องดำเนินการตามลำดับ ดังนี้⁹³

(1) ตรวจวัดลมหายใจด้วยเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการตรวจหรือทดสอบให้ใช้เครื่องตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ในเลือด โดยวิธีเป่าลมหายใจ (breath analyzer test) และ อ่านค่าของแอลกอฮอล์ในเลือดเป็นมิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์

(2) ตรวจวัดจากปัสสาวะ

(3) ตรวจวัดจากเลือด

โดยการตรวจวัดตาม (2) หรือ (3) ให้ใช้ในกรณีที่ไม่สามารถทดสอบตาม (1) ได้เท่านั้น

⁹³ ดู กฎกระทรวงมหาดไทย ฉบับที่ 16 (พ.ศ.2537) ออกตามความในพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522.

ข้อ 2 กรณีที่ต้องทดสอบโดยวิธีตรวจวัดจากเลือดตามข้อ 1(3) ให้ส่งตัวผู้ขับขี่ไปยังโรงพยาบาลที่ใกล้ที่สุด และทำการเจาะเลือดภายใต้การกำกับดูแลของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพเวชกรรม

จากพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 และกฎกระทรวง ฉบับที่ 16 (พ.ศ. 2537) การทดสอบผู้ขับขี่ยานพาหนะว่าอยู่ในสภาวะมีเมาน์หรือไม่ จึงทำได้โดยการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ โดยตรวจวัดจากลมหายใจ ปัสสาวะ หรือเลือด อันเป็นการแสวงหาพยานหลักฐานจากส่วนในร่างกายของบุคคล ซึ่งกระทบกระเทือนต่อสิทธิในร่างกายของบุคคลที่ได้รับการรับรองตามมาตรา 4 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2557 ที่บัญญัติวางหลักไว้ว่า “ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค บรรดาที่ชนชาวไทยเคยได้รับการคุ้มครองตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยมีอยู่แล้ว ย่อมได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญนี้”

ซึ่งประเทศไทยมีพันธกรณีระหว่างประเทศและประเพณีการปกครองที่จะต้องคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคล การกระทำใด ๆ อันจะเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวจะไม่สามารถกระทำได้ เว้นแต่มีกฎหมายกำหนดให้อำนาจไว้⁹⁴

⁹⁴ ประเพณีการปกครองประเทศไทยได้บัญญัติรับรองสิทธิในชีวิตและร่างกายดังที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 32 ประกอบกับประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ดังนั้น ประเทศไทยจึงมีหน้าที่ต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับพันธกรณีที่กำหนดใน ICCPR.

Article 6, ICCPR

1. Every human being has the inherent right to life. This right shall be protected by law. No one shall be arbitrarily deprived of his life.

2. In countries which have not abolished the death penalty, sentence of death may be imposed only for the most serious crimes in accordance with the law in force at the time of the commission of the crime and not contrary to the provisions of the present Covenant and to the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide. This penalty can only be carried out pursuant to a final judgement rendered by a competent court.

ดังนั้น การแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายของผู้ซบซึ้งอันเป็นการกระทบกระเทือนต่อสิทธิในร่างกายสามารถกระทำได้เมื่อมีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้ โดยกฎหมายที่บัญญัติให้อำนาจจะต้องเป็นกฎหมายที่ออกโดยฝ่ายนิติบัญญัติซึ่งก็คือ พระราชบัญญัติจรรยาบรรณ พ.ศ. 2522 ด้วยเหตุนี้ การทดสอบวัดระดับแอลกอฮอล์ในผู้ซบซึ้งจึงสามารถกระทำได้โดยชอบด้วยกฎหมาย

แต่ทั้งนี้ ได้มีความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ 977/2547 ได้วินิจฉัยเกี่ยวกับการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ในเลือดโดยวิธีการตรวจวัดจากเลือดว่า การทดสอบ

3. When deprivation of life constitutes the crime of genocide, it is understood that nothing in this article shall authorize any State Party to the present Covenant to derogate in any way from any obligation assumed under the provisions of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide.

4. Anyone sentenced to death shall have the right to seek pardon or commutation of the sentence. Amnesty, pardon or commutation of the sentence of death may be granted in all cases.

5. Sentence of death shall not be imposed for crimes committed by persons below eighteen years of age and shall not be carried out on pregnant women.

6. Nothing in this article shall be invoked to delay or to prevent the abolition of capital punishment by any State Party to the present Covenant.

มาตรา 32, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

“บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้ แต่การลงโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือตามที่กฎหมายบัญญัติไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมตามความในวรรคนี้

การจับและการคุมขังบุคคล จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในกรณีที่มีการกระทำซึ่งกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหาย พนักงานอัยการ หรือบุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้เสียหาย มีสิทธิร้องต่อศาลเพื่อให้สั่งระงับหรือเพิกถอนการกระทำ เช่นว่านั้น รวมทั้งจะกำหนดวิธีการตามสมควรหรือการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วยก็ได้”

โดยวิธีตรวจวัดจากเลือดตามกฎกระทรวงนี้มี 2 ขั้นตอน คือ การเจาะเลือดและการตรวจเลือด ทั้งนี้ การเจาะเลือดนั้นเป็นวิธีการเพื่อให้ได้เลือดมา ส่วนการตรวจเลือดเป็นการนำเลือดไปตรวจวิเคราะห์ในห้องทดลองเพื่อให้ทราบระดับแอลกอฮอล์ในเลือดของผู้ขับขี่ และแม้ว่ากฎหมายจะกำหนดให้การดำเนินการต้องกระทำภายใต้การกำกับดูแลของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมก็ตาม แต่การกระทำดังกล่าวต้องกระทำต่อร่างกายของบุคคลซึ่งกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคลตามมาตรา 31 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่ให้การรับรองไว้ และในหลักทั่วไปของการประกอบวิชาชีพ การกระทำต่อร่างกายของผู้ป่วยต้องได้รับความยินยอมจากผู้ป่วยเว้นแต่เพื่อประโยชน์ในการช่วยชีวิตของผู้ป่วยในกรณีฉุกเฉิน ดังนั้น การเจาะเลือดที่กระทำต่อร่างกายของผู้ขับขี่ก็ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ขับขี่ด้วย กรณีตามข้อหาหรือ มาตรา 142 วรรคสอง มิได้กล่าวถึงการเจาะเลือดไว้ ดังนั้น กฎกระทรวง ฉบับที่ 16 (พ.ศ. 2537) ออกตามความในพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 ที่กำหนดให้ การทดสอบว่าผู้ขับขี่เมาสุราหรือไม่ โดยให้ตรวจวัดปริมาณแอลกอฮอล์ของผู้ขับขี่โดยวิธีการตรวจวัดจากเลือด และให้ทำการเจาะเลือดภายใต้การกำกับดูแลของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมนั้น หากผู้ถูกเจาะเลือดไม่ยินยอมแม้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ก็เป็นการเกินอำนาจที่บัญญัติไว้

ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติของกฎหมายประกอบกับความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาแล้ว จะเห็นได้ว่าในการดำเนินการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ในร่างกายของผู้ขับขี่เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจสามารถที่จะดำเนินการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ในเลือดได้โดยการตรวจจากลมหายใจ ปัสสาวะ และเลือด โดยเป็นการแสวงหาพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์จากส่วนในร่างกายผู้ขับขี่อันมีกฎหมายให้อำนาจไว้ แต่เนื่องจากเป็นการกระทำต่อร่างกายของบุคคลจึงต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลซึ่งถูกทดสอบ ซึ่งหากพิเคราะห์แล้ว ไม่เฉพาะต่อการทดสอบโดยการตรวจวัดเลือดเท่านั้นที่จะต้องมีการเก็บตัวอย่างส่งตรวจจากร่างกาย การทดสอบโดยวิธีตรวจวัดลมหายใจ และปัสสาวะต่างก็ต้องมีการเก็บตัวอย่างจากร่างกายของผู้ขับขี่อันเป็นกระทบกระเทือนต่อสิทธิในร่างกายของผู้ขับขี่ ซึ่งจะต้องได้รับความยินยอมในการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์

ด้วยเหตุนี้ เมื่อผู้ขับขี่ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่จึงไม่สามารถที่จะบังคับให้ผู้ขับขี่ยานพาหนะทำการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ได้ โดยก่อนที่จะมีการตราพระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2557 พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 เดิมได้กำหนดให้การฝ่าฝืนคำสั่งของเจ้าหน้าที่ที่สั่งให้มีการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ตามมาตรา 142 วรรคสอง

มีความผิดตามมาตรา 154(3) ต้องระวางโทษปรับครั้งละไม่เกิน 1,000 บาท⁹⁵ หากเทียบกับความผิดฐาน ขับขี่รถขณะมีนเมาตามมาตรา 43(2) ซึ่งมาตรา 160 ตรี⁹⁶ กำหนดให้ต้องรับโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปีหรือปรับตั้งแต่ 5,000 บาทถึง 20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แล้วจะพบว่าอัตราโทษของความผิดทั้ง 2 มีลักษณะที่แตกต่างกันมาก ทำให้สภาพบังคับสำหรับความผิดกรณีผู้ขับขี่ฝ่าฝืนไม่ตรวจวัดระดับ แอลกอฮอล์ไม่บรรลุผล เนื่องจากในกรณีผู้ขับขี่ปฏิเสธที่จะทำการทดสอบไม่ว่าด้วยวิธีใดก็ตาม เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สามารถที่จะบังคับให้ผู้ขับขี่ทำการตรวจทดสอบได้ เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องทำการจับกุมบุคคลนั้น ฐานฝ่าฝืนคำสั่งเจ้าหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ใน มาตรา 154(3) อันเป็นความผิดซึ่งหน้า และทำการสอบสวนบุคคลนั้นเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงต่อไป ซึ่งในหลาย ๆ กรณี เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สามารถแสวงหาพยานหลักฐานอื่นเพื่อมาพิสูจน์ได้ว่าผู้นั้นขับขี่ยานพาหนะขณะมีนเมาตามมาตรา 43(2) ได้ ผู้ขับขี่จึงรับโทษเพียงปรับไม่เกิน 1,000 บาท และไม่ต้องรับผิดฐานขับขี่รถขณะมีนเมา ทำให้ผู้ขับขี่ยานพาหนะขณะมีนเมาและปฏิเสธการทดสอบปริมาณแอลกอฮอล์รับโทษน้อยกว่าที่ควรจะได้รับสำหรับความผิดที่แท้จริง

เพื่อแก้ปัญหาการแสวงหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดฐานขับขี่รถขณะมีนเมาสุรา หรือเมาอย่างอื่น ในกรณีผู้ขับขี่ปฏิเสธที่จะทำการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ พระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2557 จึงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 142 วรรคสี่ โดยบัญญัติให้ผู้ขับขี่ยานพาหนะที่ปฏิเสธการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์โดยไม่มีเหตุอันสมควร กฎหมายให้สันนิษฐานว่าเป็นผู้ขับขี่ยานพาหนะในขณะมีนเมาสุราหรือเมาอย่างอื่น ดังนั้น ในกรณีที่ผู้ขับขี่ยานพาหนะปฏิเสธการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ ผู้ขับขี่ยานพาหนะจะต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 1,000 บาท ตามมาตรา 154 และได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้ขับขี่ยานพาหนะในขณะมีนเมา

⁹⁵ ดู พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522, มาตรา 154.

“ผู้ใด

(3) ฝ่าฝืนคำสั่งเจ้าพนักงานจราจร พนักงานสอบสวน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 142 วรรคสอง หรือ

ถ้าไม่เป็นความผิดที่กำหนดโทษไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท”

⁹⁶ ดู พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 160 ตรี วรรคหนึ่ง

“ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 43 (2) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับตั้งแต่ห้าพันบาทถึงสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งพักใช้ใบอนุญาตขับขี่ของผู้ผู้นั้นมีกำหนดไม่น้อยกว่าหกเดือน หรือเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่”

สำหรับในต่างประเทศนั้น ได้มีการกำหนดให้การขับขี่ยานพาหนะในขณะมีเมามาเป็นความผิด และเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิด กฎหมายจึงได้มีการกำหนดวิธีการในการแสวงหาพยานหลักฐานโดยวิธีการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ในร่างกายและสภาพบังคับในกรณีที่ผู้ขับขี่ยานพาหนะไม่ให้ความร่วมมือหรือปฏิเสธการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ในร่างกาย ดังนี้

1. ประเทศอังกฤษ

นอกจากจะกำหนดให้อำนาจเจ้าหน้าที่ตำรวจในการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ในร่างกายโดยตรวจวัดจากลมหายใจ ปัสสาวะ และเลือด เพื่อพิสูจน์ว่าบุคคลกระทำความผิดตามมาตราดังต่อไปนี้

มาตรา 4. ขับขี่หรือควบคุมเมื่ออยู่ภายใต้ภาวะมีเมามาหรือเมามาเสพติด

(1) บุคคลใดขณะขับขี่หรือกำลังพยายามที่จะขับขี่ยานพาหนะอันขับเคลื่อนด้วยเครื่องจักรกล อยู่ในสภาวะไม่เหมาะสมที่จะขับขี่เนื่องจากเมามาสุราหรือเมามาเสพติด ผู้นั้นกระทำความผิด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 5,000 ปอนด์ หรือทั้งจำทั้งปรับ

(2) โดยไม่เป็นการกระทบต่ออนุมาตรา (1) ข้างต้น บุคคลใดควบคุมดูแลยานพาหนะอันขับเคลื่อนด้วยเครื่องจักรกลซึ่งอยู่บนท้องถนนหรือสถานที่สาธารณะ อยู่ในสภาวะที่ไม่เหมาะสมที่จะขับขี่เนื่องจากเมามาสุราหรือเมามาเสพติด ผู้นั้นกระทำความผิด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกิน 2,500 ปอนด์

มาตรา 5 ขณะขับขี่หรือควบคุมดูแลพาหนะอันเดินด้วยเครื่องยนต์ในขณะที่มีปริมาณแอลกอฮอล์เกินกว่าที่กฎหมายกำหนด

(1) บุคคลใดหลังจากที่บริโภคแอลกอฮอล์และมีปริมาณแอลกอฮอล์ในลมหายใจ, เลือด หรือปัสสาวะเกินจากที่กฎหมายกำหนด

(a) ขับขี่หรือพยายามขับขี่พาหนะอันเดินด้วยเครื่องยนต์บนถนนหรือสถานที่สาธารณะผู้นั้นกระทำความผิด ต้องระวางโทษจำคุก 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 5,000 ปอนด์ หรือทั้งจำทั้งปรับ

(b) ควบคุมดูแลพาหนะอันเดินด้วยเครื่องยนต์บนท้องถนนหรือสถานที่สาธารณะผู้นั้นกระทำความผิด ต้องระวางโทษจำคุก 3 เดือน หรือปรับไม่เกิน 2,500 ปอนด์ หรือทั้งจำทั้งปรับ

บทบัญญัติมาตรา 7(6) ของ Road Traffic Act 1988 ยังกำหนดให้การละเลยหรือปฏิเสธไม่ให้เก็บตัวอย่างทดสอบโดยปราศจากเหตุตามสมควรเป็นความผิดตามกฎหมายซึ่งโทษสำหรับความผิดดังกล่าวได้กำหนดไว้⁹⁷ ดังนี้

(a) กรณีการไม่ให้ความร่วมมือหรือปฏิเสธการเก็บตัวอย่างทดสอบ หากเป็นการสั่งให้เก็บตัวอย่างทดสอบเพื่อพิสูจน์ความสามารถในการขับขี่หรือเพื่อหาปริมาณแอลกอฮอล์ขณะที่กำลังขับขี่หรือกำลังพยายามขับขี่ยานพาหนะ การละเลยหรือปฏิเสธดังกล่าวมีโทษจำคุก 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 5,000 ปอนด์ หรือทั้งจำทั้งปรับ

(b) กรณีการไม่ให้ความร่วมมือหรือปฏิเสธการเก็บตัวอย่างทดสอบในกรณีอื่นนอกจาก (a) มีโทษจำคุก 3 เดือน หรือปรับไม่เกิน 1,000 ปอนด์ หรือทั้งจำทั้งปรับ

จะเห็นได้ว่า ความผิดฐานละเลยหรือปฏิเสธการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ในร่างกายในประเทศอังกฤษได้กำหนดอัตราโทษเทียบเท่ากับความผิดที่ผลการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์นั้นใช้พิสูจน์ความผิด กล่าวคือ หากเป็นความผิดฐานขับขี่ยานพาหนะหรือพยายามขับขี่ยานพาหนะในขณะที่มีเมาน้ำซึ่งกฎหมายระวางโทษจำคุก 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 5,000 ปอนด์ หรือทั้งจำทั้งปรับ การละเลยหรือปฏิเสธการทดสอบเพื่อพิสูจน์สำหรับความผิดดังกล่าวก็มีอัตราโทษเช่นกัน และสำหรับความผิดฐานควบคุมยานพาหนะขณะมีเมาน้ำซึ่งกฎหมายระวางโทษจำคุก 3 เดือน หรือปรับไม่เกิน 1,000 ปอนด์ หรือทั้งจำทั้งปรับ การละเลยหรือปฏิเสธการทดสอบเพื่อพิสูจน์สำหรับความผิดดังกล่าวก็มีอัตราโทษเช่นกัน

2. รัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา

สำหรับรัฐแคลิฟอร์เนีย การปฏิเสธการทดสอบทางเคมี หรือ chemical testing ส่งผลให้บุคคลอาจจะได้รับโทษโดยการถูกระงับใบขับขี่เป็นระยะเวลา 1 ปี⁹⁸ สำหรับกรณีที่เป็น

⁹⁷ see Road traffic Act 1988 Article 7(6) ประกอบกับ Road traffic Offenders Act 1988, SCHEDULE 2 PROSECUTION AND PUNISHMENT OF OFFENCES PART I OFFENCES UNDER THE TRAFFIC ACT, RTA Section 7.

⁹⁸ Vehicle Code of California, Section 13353.

(a) If a person refuses the officer's request to submit to, or fails to complete, a chemical test or tests pursuant to Section 23612, upon receipt of the officer's sworn statement that the officer had reasonable cause to believe the person had been driving a motor vehicle in violation of Section 23140, 23152, or 23153, and that the

ปฏิเสธครั้งแรก นอกจากนี้ การปฏิเสธที่จะทดสอบทางเคมีในรัฐแคลิฟอร์เนียไม่ได้หมายความว่าบุคคลนั้นจะหลุดพ้นจากการตัดสินลงโทษว่ากระทำความผิดฐานขับขี่ยานพาหนะขณะมีเมามาตามตรา 23152 เนื่องจากว่าการปฏิเสธ chemical testing เพียงส่งผลให้รัฐไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าบุคคลดังกล่าวมีปริมาณแอลกอฮอล์เกินกว่า 0.08% แต่ในทางการดำเนินคดีทางศาล ผู้ฟ้องคดีสามารถยกเหตุแห่งการปฏิเสธ chemical testing มาเป็นข้อโต้แย้งได้ว่า การปฏิเสธการทดสอบดังกล่าวเนื่องจากบุคคลดังกล่าวทราบดีอยู่แล้วว่าตนเองอยู่ในสภาวะมีเมมา และกระทำความผิดฐานขับขี่ยานพาหนะขณะมีเมมา ซึ่งหากบุคคลดังกล่าวถูกศาลลงโทษจำคุกไม่น้อยกว่า 96 ชม. แต่ไม่เกิน 6 เดือน โดยต้องจำคุกติดต่อกันอย่างน้อย 48 ชม. และปรับไม่น้อยกว่า 390 ดอลลาร์ แต่ไม่เกิน 1,000 ดอลลาร์ ฐานขับขี่ยานพาหนะขณะมีเมมาตามตรา 23152 แล้ว⁹⁹ ยังจะต้องรับโทษฐานที่ปฏิเสธการทดสอบทางเคมีหรือ chemical test ควบคู่กันไปอีกด้วย

3. ประเทศฝรั่งเศส

ในบทบัญญัติมาตรา L234-8 ได้กำหนดให้การปฏิเสธการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา L234-4, มาตรา L234-6 หรือมาตรา L234-9 ผู้ขับขี่ยานพาหนะจะต้องได้รับโทษ ดังนี้

1) การปฏิเสธการตรวจสอบเพื่อหาปริมาณแอลกอฮอล์ตามมาตรา L234-4 ถึง L234-6 หรือการตรวจสอบตามมาตรา L234-9 ต้องระวางโทษจำคุก 2 ปี และปรับ 4,500 ยูโร

2) ผู้กระทำความผิดนี้อาจได้รับโทษเสริมดังต่อไปนี้

(1) การพักใบอนุญาตขับขี่เป็นเวลาสูงสุด 3 ปี การพักใบอนุญาตขับขี่ดังกล่าวไม่ได้จำกัดห้ามการพักใบอนุญาตเฉพาะการขับขี่ยานพาหนะที่มีใช้อันเนื่องมาจากการประกอบอาชีพ

person had refused to submit to, or did not complete, the test or tests after being requested by the officer, the department shall do one of the following:

(1) Suspend the person's privilege to operate a motor vehicle for a period of one year.

⁹⁹ Vehicle Code of California, Section 23536

(a) If a person is convicted of a first violation of Section 23152, that person shall be punished by imprisonment in the county jail for not less than 96 hours, at least 48 hours of which shall be continuous, nor more than six months, and by a fine of not less than three hundred ninety dollars (\$390), nor more than one thousand dollars (\$1,000).

(2) การยกเลิกใบอนุญาตขับขี่ และห้ามร้องขอออกใบอนุญาตใหม่ภายในกำหนดเวลาสูงสุด 3 ปี

(3) โทษการทำงานบริการสาธารณะตามวิธีการที่ระบุไว้ในมาตรา 131-8 และตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ในมาตรา 131-22 ถึง 131-24 ของประมวลกฎหมายอาญา และมาตรา 20-5 ของรัฐกำหนดหมายเลข 45-174 วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 1945 ที่ว่าด้วยเด็กที่กระทำความผิด

(4) โทษปรับรายวันตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในมาตรา 131-5 และ 131-25 ประมวลกฎหมายอาญา

(5) การห้ามขับขี่ยานยนต์ทางบกบางประเภท รวมทั้งยานยนต์ทางบกที่ไม่ต้องมีใบอนุญาตขับขี่ภายในเวลาสูงสุด 5 ปี

(6) หน้าที่ที่จะต้องเข้ารับการอบรมเพื่อการตระหนักถึงความปลอดภัยบนท้องถนน ด้วยค่าใช้จ่ายของตัวเอง

3) ความผิดนี้อาจทำให้ถูกตัดคะแนนใบอนุญาตขับขี่ลงได้สูงสุดครั้งหนึ่ง

4) การพักใบอนุญาตขับขี่ตามมาตรานี้ ไม่สามารถรอลงอาญาหรือลงโทษเพียงบางส่วนได้

ซึ่งอัตราโทษดังกล่าวเท่ากับอัตราโทษสำหรับความผิดฐานขับขี่ยานพาหนะในขณะมีเมามาตามที่กำหนดไว้ในมาตรา L234-1 ทั้งในส่วนของโทษหลักคือ จำคุก 2 ปี และปรับ 4500 ยูโร และในส่วนของโทษเสริม

จากที่ได้ศึกษาสภาพบังคับทางกฎหมายในกรณีของผู้ขับขี่ยานพาหนะปฏิเสธที่จะตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ในร่างกาย เพื่อแสวงหาพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์สำหรับพิสูจน์ความผิดฐานขับขี่ยานพาหนะภายใต้ฤทธิ์แอลกอฮอล์หรือขณะมีเมามาของประเทศอังกฤษ รัฐแคลิฟอร์เนีย (ประเทศสหรัฐอเมริกา) ประเทศฝรั่งเศส และประเทศไทยแล้ว สรุปได้ว่า สภาพบังคับทางกฎหมายสำหรับกรณีดังกล่าว แบ่งได้เป็น 2 รูปแบบ คือ

1. กำหนดให้การปฏิเสธการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์เป็นความผิดอีกฐานหนึ่งที่มีโทษทางอาญา หรือโทษอื่น ดังที่ปรากฏในประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส รัฐแคลิฟอร์เนีย และมาตรา 154 ของพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 ของไทย

2. กำหนดเป็นข้อสันนิษฐานว่าผู้ขับขี่นั้นขับขี่ยานพาหนะในขณะมีเมามา ดังที่ปรากฏในมาตรา 142 วรรคสี่ ของพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 ของไทย

สำหรับประเทศไทยนั้น จะเห็นได้ว่าได้นำสภาพบังคับทั้ง 2 รูปแบบมาปรับใช้โดยตามที่ปรากฏในมาตรา 142 วรรคสี่ ที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2557 นั้น เป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดข้อสันนิษฐานตามกฎหมายแบบไม่เด็ดขาด

สำหรับกรณีที่มีการปฏิเสธการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ กล่าวคือโจทก์ไม่ต้องนำสืบข้อเท็จจริงว่าจำเลยขับขี่ยานพาหนะขณะเมาสุราหรือเมาอย่างอื่น เพียงแต่พิสูจน์ข้อเท็จจริงอันเป็นเงื่อนไขและหากจำเลยประสงค์ที่จะโต้แย้ง จำเลยก็สามารถที่จะนำเอาข้อเท็จจริงมาโต้แย้งข้อสันนิษฐานได้

ทั้งนี้ จากที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 2 ว่าในการดำเนินคดีอาญาหลักสำคัญของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คือหลักที่จำเลยได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าจำเลยกระทำความผิด อันเป็นหลักกฎหมายสำคัญที่ได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ¹⁰⁰ ดังนั้น เมื่อจำเลยได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ โจทก์ซึ่งเป็นผู้ที่กล่าวอ้างว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจึงมีภาระในการพิสูจน์ความผิดของจำเลยตามที่ตนกล่าวอ้าง โดยในการพิสูจน์ความผิดของจำเลย โจทก์จะต้องนำเสนอพยานหลักฐานอันเกี่ยวข้องกับประเด็นแห่งความผิดตามที่ตนได้กล่าวอ้าง โดยโจทก์มีหน้าที่ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงจนปราศจากข้อสงสัยตามสมควร (proof beyond reasonable doubt) ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 227 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา¹⁰¹

แต่เมื่อสังคมมีการพัฒนามากยิ่งขึ้น ความผิดบางประเภทก็เป็นการยากที่โจทก์จะสามารถแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงแห่งคดีให้ศาลเห็นจนปราศจากข้อสงสัยตามสมควร เช่น ความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้นักกฎหมายจึงได้มีการกำหนดข้อสันนิษฐานในทางกฎหมายขึ้นมา เพื่อช่วยโจทก์ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริง โดยกำหนดให้โจทก์เพียงพิสูจน์ข้อเท็จจริงอันเป็นเงื่อนไข ศาลก็จะรับฟังว่ามีข้อเท็จจริงตามที่กฎหมายสันนิษฐานเกิดขึ้น อาจกล่าวได้ว่า การกำหนดข้อสันนิษฐานตามกฎหมายนั้น เป็นการยกเว้นหลัก presumption of innocence เพราะโดยหลักแล้วกฎหมายกำหนดให้โจทก์จะต้องนำข้อเท็จจริงมาพิสูจน์ประเด็นแห่งคดี โดยจะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นในระดับปราศจากข้อสงสัยตามสมควร การกำหนดข้อสันนิษฐาน

¹⁰⁰ ดู รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550, มาตรา 39 วรรค 2 และ 3.

“ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด

ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้”

¹⁰¹ ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 227

“ให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยชี้ว่าพยานหลักฐานทั้งปวง อย่าพิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำความผิดจริงและจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น

เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลย”

ตามกฎหมาย โจทก์เพียงแค่นำพยานหลักฐานเข้าพิสูจน์ประเด็นแวดล้อมก็จะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐาน ทำให้จำเลยต้องนำข้อเท็จจริงมาโต้แย้งข้อเท็จจริงตามที่ได้รับการสันนิษฐานนั้น ดังนั้น เมื่อการกำหนดข้อสันนิษฐานตามกฎหมายเป็นการยกเว้นหลัก presumption of innocence การกำหนดข้อสันนิษฐานตามกฎหมายนั้นต้องกระทำด้วยความเหมาะสมเพียงพอที่จำเป็น และสมเหตุสมผล มิฉะนั้นแล้ว ข้อสันนิษฐานตามกฎหมายดังกล่าวอาจจะเป็นการขัดต่อหลัก presumption of innocence ที่ได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญได้

ในการจะพิจารณาว่าข้อสันนิษฐานตามกฎหมาย ขัดต่อหลัก presumption of innocence หรือไม่ ตามแนวคำวินิจฉัยของไทย¹⁰² ได้พิจารณาโดยมองจากภาระการพิสูจน์ก่อน กล่าวคือ หากข้อสันนิษฐานตามกฎหมายไม่ได้เป็นการผลักภาระการพิสูจน์ก่อนไปให้แก่จำเลย โดยโจทก์ยังมีหน้าที่ที่จะต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงเพื่อที่จะรับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานตามกฎหมาย แนวคำวินิจฉัยของศาลไทยมองว่า บทบัญญัติของกฎหมายนั้นไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ดังจะเห็นได้จาก บทบัญญัติมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478

“ผู้ใดอยู่ในวงการเล่นอันขัดต่อบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ หรือขัดต่อข้อความในกฎกระทรวง หรือใบอนุญาตซึ่งออกตามพระราชบัญญัตินี้ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นเล่นด้วยเงินแต่ผู้ซึ่งเพียงแต่ดูการเล่นในงานรื่นเริงสาธารณะ หรือในงานนักขัตฤกษ์ หรือในที่สาธารณะสถาน”

ซึ่งได้มีคำวินิจฉัยตุลาการรัฐธรรมนูญที่ ต.2/2494 วินิจฉัยไว้ว่าบทบัญญัติดังกล่าวไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญเนื่องจากโจทก์ยังมีภาระในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงก่อน トラบไต่ที่ยังไม่มีการพิสูจน์ข้อเท็จจริงจากโจทก์ จำเลยก็ยังไม่ถูกสันนิษฐานว่าเป็นผู้กระทำความผิด พนักงานอัยการหรือโจทก์ยังมีหน้าที่หรือภาระที่จะต้องพิสูจน์ก่อนว่า จำเลยเป็นผู้อยู่ในวงเล่นการพนันอันผิดกฎหมาย หากโจทก์สามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงได้ตามกฎหมายกำหนด โจทก์ก็จะได้รับประโยชน์จากบทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดข้อสันนิษฐานไว้ โดยโจทก์ไม่ต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นถึงว่าจำเลยเป็นผู้เล่นการพนัน เพียงพิสูจน์ว่าจำเลยอยู่ในวงการเล่นพนัน ศาลก็จะรับฟังข้อเท็จจริงว่าจำเลยเป็นผู้เล่นการพนัน และเป็นหน้าที่ของจำเลยที่จะนำข้อเท็จจริงมาพิสูจน์โต้แย้งข้อสันนิษฐานตามกฎหมาย

ประกอบกับคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12/2555 ซึ่งได้วินิจฉัยว่า บทบัญญัติมาตรา 54 พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ซึ่งบัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดซึ่งต้องรับโทษตามพระราชบัญญัตินี้เป็นนิติบุคคล ให้กรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น ต้องรับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ ด้วย เว้นแต่

¹⁰² ดู คำวินิจฉัยตุลาการรัฐธรรมนูญที่ ต.2/2494, คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 11/2544, คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12/2555.

จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนในการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น ” ขัดต่อหลัก presumption of innocence ในรัฐธรรมนูญ เพราะบทบัญญัติดังกล่าวเป็นการผลักภาระการพิสูจน์ให้แก่โจทก์ เนื่องจากการกำหนดข้อสันนิษฐานตามกฎหมายที่มีผลเป็นการสันนิษฐานความผิดของจำเลย โดยโจทก์ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงการกระทำหรือเจตนาอย่างใดอย่างหนึ่งของจำเลยก่อน จึงเป็นการนำการกระทำความผิดของบุคคลอื่นมาเป็นเงื่อนไขของการสันนิษฐานให้จำเลยมีความผิดและต้องรับโทษทางอาญา

ดังนั้น หากจะพิจารณาบทบัญญัติมาตรา 142 วรรคสี่ ที่กำหนดข้อสันนิษฐานตามกฎหมายในกรณีที่ผู้ขับขี่ยานพาหนะปฏิเสธการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ โดยดูจากแนวคำวินิจฉัยของตุลาการรัฐธรรมนูญและศาลรัฐธรรมนูญในเรื่องข้อสันนิษฐานตามกฎหมายในคดีอาญา แล้วนั้น จะเห็นได้ว่า เมื่อบทบัญญัติมาตรา 142 วรรคสี่ แห่งพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 ซึ่งกำหนดว่า “ในกรณีที่มีพฤติการณ์อันควรเชื่อว่าผู้ขับขี่ขับรถในขณะเมาสุราหรือของเมาอย่างอื่น หากผู้นั้นยังไม่ยอมให้ทดสอบตามวรรคสามโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นฝ่าฝืน มาตรา 42(2)” โจทก์หรือพนักงานอัยการมีหน้าที่ที่จะต้องนำเสนอข้อเท็จจริงว่าจำเลยได้มีการปฏิเสธหรือไม่ให้ความร่วมมือในการทดสอบการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์โดยไม่มีเหตุอันสมควร ซึ่งเมื่อโจทก์พิสูจน์ข้อเท็จจริงตามเงื่อนไขได้ตามที่กฎหมายกำหนด จำเลยก็จะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้ที่ขับขี่ยานพาหนะขณะเมาสุราหรือเมาอย่างอื่น ข้อสันนิษฐานดังกล่าวไม่ได้เป็นการสันนิษฐานความผิดของจำเลยโดยที่โจทก์ไม่ต้องนำเสนอข้อเท็จจริงใดก่อน ภาระในการนำเสนอข้อเท็จจริงก่อนยังคงอยู่กับโจทก์ โดยโจทก์ยังมีหน้าที่ต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงการกระทำหรือเจตนาของผู้ขับขี่ในการปฏิเสธไม่ทดสอบวัดระดับแอลกอฮอล์ โจทก์จึงจะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐาน ไม่ได้มีการผลักภาระการพิสูจน์ก่อนไปยังจำเลยแต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้ จากแนวคำวินิจฉัยของตุลาการรัฐธรรมนูญหรือศาลรัฐธรรมนูญ บทบัญญัติมาตรา 142 วรรคสี่ จึงไม่เป็นการขัดต่อหลัก presumption of innocence ตามมาตรา 39 วรรคสอง ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

แต่นอกจากแนวคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญของประเทศไทยแล้ว ในต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา UN Human Right Committee หรือศาลสิทธิมนุษยชนแห่งสหภาพยุโรป ก็ได้มีการวินิจฉัยเกี่ยวกับความชอบด้วยกฎหมายของข้อสันนิษฐานตามกฎหมายในคดีอาญากับหลัก presumption of innocence ไว้เช่นเดียวกัน โดยต่างก็ยอมรับว่าข้อสันนิษฐานตามกฎหมายในคดีอาญานั้นสามารถที่จะมีได้ เพียงแต่ในการนำมาปรับใช้จะต้องกระทำภายในขอบเขตเพื่อไม่ให้ขัดต่อหลัก presumption of innocence

โดยสำหรับประเทศสหรัฐอเมริกานั้น ศาลสูงสุดแห่งสหรัฐอเมริกาได้วางแนวบรรทัดฐานไว้ว่า การจะกำหนดข้อสันนิษฐานตามกฎหมาย ข้อสันนิษฐานจะต้องมีความเกี่ยวพันอย่าง

สมเหตุสมผล (rational connection) กล่าวคือ เมื่อมีข้อเท็จจริงตามที่กฎหมายกำหนดเป็นเงื่อนไขเกิดขึ้น ย่อมมีความเป็นไปได้มากกว่าเป็นไปได้ว่าจะมีข้อเท็จจริงตามที่กฎหมายกำหนดเป็นข้อสันนิษฐานเกิดขึ้น ดังนั้น หลัก rational connection เป็นหลักในการชั่งน้ำหนักความได้สัดส่วนระหว่างข้อสันนิษฐานตามกฎหมายกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ว่ามีความสมเหตุสมผลกันหรือไม่ นอกจากนี้แล้วในบางคดีศาลก็ได้นำหลักอื่นมาปรับใช้ประกอบกับหลัก rational connection เช่น หลัก the greater include the lesser¹⁰³ ซึ่งพิจารณาว่า หากข้อเท็จจริงตามที่ได้รับการสันนิษฐานตามกฎหมาย รัฐมีอำนาจที่จะกำหนดเป็นความผิดได้อยู่แล้ว แม้จะไม่มี การพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่สันนิษฐาน บทสันนิษฐานนั้นก็ใช้ได้ หรือหลัก comparative convenience test¹⁰⁴ ซึ่งได้นำเรื่องของ การแสวงหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ข้อเท็จจริงมาใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณา โดยมองว่า หากพยานหลักฐานอยู่ในมือของจำเลย ก็จะเป็นการชอบด้วยกฎหมายที่ฝ่ายนิติบัญญัติจะกำหนดข้อสันนิษฐานให้จำเลยพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามที่ตนเองมีพยานหลักฐานอยู่ในมือ และโจทก์แทบจะไม่สามารถเป็นฝ่ายที่พิสูจน์ข้อเท็จจริงได้เลย

สำหรับประเทศอังกฤษมีการยอมรับข้อสันนิษฐานตามกฎหมายมาใช้ในคดีอาญาเช่นกัน โดยตามแนวคำพิพากษาของศาลหากพิเคราะห์แล้วจะเห็นได้ว่าศาลได้นำเอาหลักความได้สัดส่วน¹⁰⁵ มาปรับใช้ ในการพิจารณาว่าข้อสันนิษฐานตามกฎหมายขัดหรือแย้งกับหลัก presumption of innocence หรือไม่ โดยมีการนำหลักความจำเป็นมาใช้พิจารณาเปรียบเทียบว่าการกำหนดข้อสันนิษฐานที่มีผลเป็นการก่อกำหนดให้จำเลยมีหน้าที่นำสืบนั้น เป็นการกระทบสิทธิของจำเลยมากกว่าให้โจทก์มีหน้าที่พิสูจน์และกฎหมายสามารถที่จะกำหนดบทบัญญัติในทางที่ให้โจทก์มีหน้าที่นำสืบได้

และมีการนำหลักความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบมาพิจารณาโดยการเปรียบเทียบผลกระทบ

¹⁰³ Ferry V. Ramsay, 277 U.S 88 (1928).

¹⁰⁴ Morrison V. California, 291 U.S. 82 (1934).

¹⁰⁵ หลักความได้สัดส่วน ประกอบด้วย 1.หลักความเหมาะสม (Principle of Suitability) 2. หลักความจำเป็น (Principle of Necessity) และ 3.หลักความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบ (Principle of Proportionality in the Narrow Sense) รายละเอียดโปรดดู รศ.ดร. วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, ข้อความคิดและหลักการพื้นฐานในกฎหมายมหาชน รวมบทความเรื่องเกี่ยวกับกฎหมายปกครองและกฎหมายรัฐธรรมนูญ, พิมพ์ครั้งแรก (นิติธรรม:กรุงเทพมหานคร, 2540),น.102-107.

¹⁰⁶ R v. Keogh 2007.

ต่อสังคมสำหรับความผิดที่มีการกำหนดข้อสันนิษฐาน กับประโยชน์ที่มหาชนพึงจะได้รับและโทษที่จำเลยจะได้รับ¹⁰⁷ เป็นต้น

นอกจากแนวคำวินิจฉัยของประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกาแล้ว ในองค์การระหว่างประเทศไม่ว่าจะเป็นองค์การสหประชาชาติหรือสหภาพยุโรปก็ได้มีการวินิจฉัยเกี่ยวกับข้อสันนิษฐานตามกฎหมายในคดีอาญากับหลัก presumption of innocence ไว้

โดย UN Human Rights Committee ได้วินิจฉัยเกี่ยวกับเรื่องภาระการพิสูจน์กับหลัก presumption of innocence ตามที่กำหนดไว้ใน article 14 para 2 ของ ICCPR ไว้ ในคดี J.O v. France ซึ่งคณะกรรมการฯ ได้ยอมรับว่ารัฐสามารถผลักภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามที่มีการกล่าวหาไปให้แก่จำเลยได้ แต่การผลักภาระการพิสูจน์จะต้องเป็นการผลักภาระเพียงบางส่วน และจะต้องกระทำโดยได้สัดส่วน ซึ่งจากคำวินิจฉัยในคดีนี้ ทำให้พิเคราะห์ได้ว่า การกำหนดข้อสันนิษฐานที่เป็นการผลักภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริงเพียงบางส่วนไปให้แก่จำเลยสามารถทำได้แต่ต้องกระทำภายใต้หลักความได้สัดส่วน

ส่วนศาลสิทธิมนุษยชนแห่งสหภาพยุโรป หรือ ECtHR ได้วินิจฉัยยอมรับอย่างชัดเจนไว้ในหลาย ๆ คดี เช่น Salabiaku V. France, Capeau v. Belgium Judgment, Janosevic v. Sweden and Västberga Taxi Aktiebolag และ Vulic v. Sweden ว่ารัฐมีความชอบธรรมในการกำหนดข้อสันนิษฐานตามกฎหมายโดยอนุสัญญาแห่งสหภาพยุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ECHR) ไม่ได้กำหนดห้ามไว้ แต่การกำหนดข้อสันนิษฐานจะต้องทำโดยคำนึงถึงสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ของจำเลย โดยรัฐจะต้องกำหนดข้อสันนิษฐานตามกฎหมายภายในขอบเขตที่สมเหตุสมผล โดยพิจารณาจากความสำคัญของผลประโยชน์ที่จะได้รับจากข้อสันนิษฐานและความสำคัญของสิทธิของจำเลย ข้อสันนิษฐานตามกฎหมายจึงไม่ขัดต่อหลัก presumption of innocence นอกจากนี้ ในคดี Falk v. The Netherlands ซึ่งเป็นคดีเกี่ยวกับการกำหนดข้อสันนิษฐานตามกฎหมายไว้ในกฎหมายเกี่ยวกับการจราจรของประเทศเนเธอร์แลนด์ ได้วินิจฉัยโดยแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นที่รัฐจะต้องกำหนดข้อสันนิษฐาน เนื่องจากว่ารัฐไม่สามารถที่จะแสวงหาข้อเท็จจริงอื่นใดเพื่อมาใช้ในการพิสูจน์การกระทำผิดที่เกิดขึ้น และรัฐมีความจำเป็นที่จะต้องคุ้มครองความปลอดภัยทางถนนแก่ประชาชน จากคำวินิจฉัยดังกล่าวจึงเห็นได้ว่า ศาลสิทธิมนุษยชนได้ขยายความหลักขอบเขตของความสมเหตุสมผลว่า ข้อสันนิษฐานตามกฎหมายดังกล่าวจะต้องเป็นวิธีการที่ทำให้รัฐบรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมาย ซึ่งจากคำวินิจฉัยของ

¹⁰⁷ Lynch v. DPP 2002.

ศาลสิทธิมนุษยชนแห่งสหภาพยุโรป ผู้เขียนสามารถสกัดหลักเกณฑ์ในการกำหนดข้อสันนิษฐานตามกฎหมายได้ดังนี้

1. ข้อสันนิษฐานตามกฎหมายเป็นการผลักภาระการพิสูจน์หรือไม่ หากข้อสันนิษฐานเป็นการผลักภาระการพิสูจน์ข้อกล่าวหาทั้งหมดจากโจทก์ไปยังจำเลย ข้อสันนิษฐานตามกฎหมายจะเป็นการขัดต่อหลัก presumption of innocence

2. ข้อสันนิษฐานตามกฎหมายนั้นจะต้องเป็นข้อสันนิษฐานที่สามารถโต้แย้งได้ (rebuttable presumption of law)

3. ข้อสันนิษฐานตามกฎหมายมีการกำหนดภายในขอบเขตของความสมเหตุสมผล โดยการพิจารณาจากความสำคัญของผลประโยชน์ที่รัฐได้รับจากข้อสันนิษฐานและความสำคัญของสิทธิของจำเลยที่ควรได้รับความคุ้มครอง

จากแนวคำวินิจฉัยของต่างประเทศและขององค์การระหว่างประเทศ จะเห็นได้ว่าการพิจารณาถึงความชอบด้วยหลัก presumption of innocence นอกจากจะพิจารณาว่าข้อสันนิษฐานตามกฎหมายเป็นการผลักภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริงแห่งคดีทั้งหมดไปให้แก่โจทก์หรือไม่แล้ว ยังต้องพิจารณาถึงข้อสันนิษฐานตามกฎหมายดังกล่าวด้วยว่าเป็นข้อสันนิษฐานที่สามารถโต้แย้งได้หรือไม่ และข้อสันนิษฐานนั้นมีความสมเหตุสมผลหรือไม่ ซึ่งตามแนววินิจฉัยของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้นำเรื่องหลักความเกี่ยวพันอย่างสมเหตุสมผล (rational connection) มาใช้ในการวิเคราะห์ความสมเหตุสมผลของข้อสันนิษฐานตามกฎหมาย ส่วนแนวคำวินิจฉัยของประเทศอังกฤษ UN Human Rights Committee และ ECtHR นั้น ได้กำหนดให้มีการนำหลักความได้สัดส่วนมาใช้ในการวินิจฉัย โดยในการวินิจฉัยว่าข้อสันนิษฐานตามกฎหมายมีความชอบด้วยหลัก presumption of innocence หรือไม่ จะต้องพิจารณาจากความได้สัดส่วนกันระหว่างผลที่ได้จากการกำหนดข้อสันนิษฐานกับสิทธิของจำเลยที่ถูกละเมิด และข้อสันนิษฐานนั้นควรจะต้องทำให้รัฐบรรลุวัตถุประสงค์ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

ดังนั้น หากพิจารณาตามแนวของต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศแล้ว การจะพิจารณาความชอบด้วยกฎหมายตามหลัก presumption of innocence ของข้อสันนิษฐานตามกฎหมายที่ได้กำหนดไว้ในบทบัญญัติมาตรา 142 วรรคสี่ ประเทศไทยควรจะต้องพิจารณาในแง่ของหลักความสมเหตุสมผลของข้อสันนิษฐานดังกล่าว โดยการชั่งน้ำหนักระหว่างผลประโยชน์ที่รัฐจะได้รับกับสิทธิของจำเลย ว่าบทบัญญัติมาตรา 142 วรรคสี่ นั้นสอดคล้องกับหลักความสมเหตุสมผลหรือไม่ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าเมื่อพิจารณาในแง่ของผลประโยชน์ที่รัฐจะได้รับนั้น ย่อมเป็นการประจักษ์แล้วว่าการกำหนดข้อสันนิษฐานนั้นย่อมทำให้ผู้ขับขี่มีภาระหน้าที่ในการโต้แย้งข้อสันนิษฐานซึ่งในการโต้แย้งว่าตนไม่ได้ขับขี่ยานพาหนะด้วยความมีนเมากระทำได้อย่างเว้นเสียแต่จะนำ

พยานหลักฐานในการตรวจพิสูจน์ปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือดมายืนยัน หรือการจะได้แย้งถึงเหตุอันสมควรในการปฏิเสธการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ก็จะต้องมีเหตุผลเพียงพอ เช่น เหตุผลทางการแพทย์ ซึ่งก็ได้แย้งได้ยากเช่นกัน ดังนั้นเมื่อการโต้แย้งข้อสันนิษฐานตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 142 วรรคสี่ กระทำได้ยาก และส่งผลไม่แตกต่างจากกรณีการยอมทดสอบวัดระดับแอลกอฮอล์และรับผิดฐานขับขี่ยานพาหนะขณะมีเมามา ซึ่งอาจจะส่งผลดีกว่า เนื่องจากไม่ต้องรับผิดในความผิดฐานขัดคำสั่งเจ้าพนักงานตาม ม.154 จึงส่งผลให้ผู้ขับขี้อย่างจะปฏิเสธการทดสอบวัดระดับแอลกอฮอล์ และเมื่อหลีกเลี่ยงการทดสอบวัดระดับแอลกอฮอล์ไม่ได้ ก็ย่อมไม่อยากจะขับขี่ยานพาหนะในขณะมีเมามา อันเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของรัฐในการคุ้มครองความปลอดภัยบนท้องถนน

แต่อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่า เมื่อสภาพบังคับสำหรับกรณีที่มีการปฏิเสธการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์สามารถกระทำได้หลายรูปแบบตามที่ปรากฏในประเทศไทย และต่างประเทศ รัฐควรจะเลือกรูปแบบของสภาพบังคับอันกระทบกระเทือนต่อสิทธิของจำเลยที่ควรได้รับความคุ้มครองให้น้อยที่สุด ซึ่งในกรณีของการกำหนดให้การปฏิเสธการทดสอบวัดระดับแอลกอฮอล์เป็นความผิดอีกฐานหนึ่งนั้น เป็นกรณีที่รัฐสามารถลงโทษบุคคลจากการกระทำของบุคคลนั้นตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏ โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยข้อสันนิษฐานตามกฎหมาย และไม่เป็นการกระทบต่อหลัก presumption of innocence ของผู้ถูกกล่าวหา อีกทั้ง ก็เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีอาญา คือ การค้นหาความจริง และลงโทษบุคคลตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ดังนั้น เมื่อมีวิธีการที่รัฐสามารถหลีกเลี่ยงการกระทบกระเทือนต่อสิทธิของจำเลย อีกทั้งยังสามารถทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการคุ้มครองความปลอดภัยบนท้องถนนได้เช่นกัน รัฐก็ควรที่จะเลือกวิธีการดังกล่าว

ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงเห็นว่าประเทศไทยควรจะนำสภาพบังคับที่กำหนดให้การปฏิเสธการทดสอบวัดระดับแอลกอฮอล์เป็นความผิดอีกฐานความผิดหนึ่งต่างหากจากความผิดฐานขับขี่ยานพาหนะขณะมีเมามา ดังเช่นที่ปรากฏในประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส และมาตรา 154 ของพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 ของประเทศไทย มาใช้บังคับเพียงอย่างเดียว โดยไม่ต้องกำหนดข้อสันนิษฐานตามกฎหมายในมาตรา 142 วรรคสี่ ของพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 10) แต่ทั้งนี้ เนื่องจากโทษที่กำหนดไว้ในมาตรา 154 ของพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 เมื่อเทียบกับโทษสำหรับความผิดฐานขับขี่ยานพาหนะในขณะมีเมามาซึ่งมาตรา 160 ตรี ได้กำหนดโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับตั้งแต่ 5,000 บาท ถึง 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ มีสัดส่วนของโทษที่แตกต่างกัน โดยโทษสำหรับความผิดฐานปฏิเสธการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์นั้นต่ำกว่าโทษฐานขับขี่ยานพาหนะในขณะมีเมามาก ซึ่งจะต่างของประเทศอังกฤษ และประเทศฝรั่งเศสที่มีการกำหนดโทษของความผิดฐานปฏิเสธการทดสอบวัดระดับแอลกอฮอล์และโทษสำหรับความผิดฐานขับขี่ยานพาหนะในขณะมีเมามาไว้เท่ากัน

ทำให้การตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์สามารถบังคับใช้ได้ จึงเห็นควรให้มีการเพิ่มโทษฐานปฏิเสธการทดสอบวัดระดับแอลกอฮอล์ตามมาตรา 154(2) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้เท่ากับโทษในฐานขับชียานพาหนะในขณะมีนเมา

4.2 ปัญหาการไม่ได้กำหนดเกี่ยวกับการคัดกรองผู้ขับชียานพาหนะเบื้องต้น

นอกจากการกำหนดสภาพบังคับของการปฏิเสธการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ โดยกำหนดเป็นข้อสันนิษฐานตามกฎหมายแล้ว ในการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 ยังได้กำหนดเงื่อนไขการใช้อำนาจในการทดสอบวัดระดับแอลกอฮอล์ไว้ โดยมาตรา 142 วรรคสอง ได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจสั่งให้ผู้ขับชียานพาหนะตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ได้เมื่อเห็นว่าผู้ขับชียานพาหนะมีพฤติการณ์อันควรเชื่อว่าขับชียานพาหนะในขณะมีนเมา หากไม่ปรากฏพฤติการณ์ดังกล่าว เจ้าหน้าที่ที่ไม่มีอำนาจในการสั่งให้ทดสอบวัดระดับแอลกอฮอล์ได้ ซึ่งคำว่า “พฤติการณ์อันควรเชื่อว่าขับชียานพาหนะในขณะมีนเมานั้น” หากนำมาพิเคราะห์แล้ว จะเห็นได้ว่า พฤติการณ์ที่จะทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจในการสั่งให้ผู้ขับชียานพาหนะตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์นั้น จะต้องมีความชัดเจนถึงขนาดทำให้เชื่อได้ว่าขับชียานพาหนะในขณะมีนเมา ซึ่งจะแตกต่างจากถ้อยคำทั่วไปที่ปรากฏในประมวลกฎหมายอาญา ที่มักจะใช้คำว่า “มีเหตุอันควรสงสัย” อันแสดงให้เห็นว่าเจตนารมณ์ของผู้ร่างกฎหมายนี้ ต้องการให้เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้อำนาจในการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์อย่างมีขอบเขตโดยจะดำเนินการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์แก่ผู้ขับชียานพาหนะใด ก็ต่อเมื่อปรากฏพฤติการณ์ที่ชัดเจนจริง ๆ ว่าผู้ขับชียานพาหนะนั้นอาจขับชียานพาหนะในขณะมีนเมา ดังที่ปรากฏในตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1411/2553

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1411/2553 พนักงานอัยการได้ฟ้องจำเลยขับรถในขณะมีนเมาสุรา จำเลยให้การรับสารภาพ ศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษจำเลยไปแล้ว การที่จำเลยขับรถในขณะมีนเมาสุรา อันเป็นความผิดตาม พ.ร.บ.จราจรทางบก พ.ศ.2522 มาตรา 43(2), 160 วรรคสาม (เดิม) กับการที่จำเลยซึ่งมีอากรมีนเมาสุราขับรถในลักษณะสายไปมาบนท้องถนนและขับล้ำเข้าไปในช่องเดินรถที่เล่นสวนมาเป็นเหตุให้เฉี่ยวชนกับรถยนต์ที่มีผู้เสียหายที่ 1 ขับ และมีผู้เสียหายที่ 2 นั่งไปด้วยได้รับความเสียหาย และผู้เสียหายที่ 2 ได้รับอันตรายสาหัส อันเป็นความผิดตาม ป.อ. มาตรา 300 และ พ.ร.บ.จราจรทางบก พ.ศ.2522 มาตรา 43(4), 157 นั้น เป็นการกระทำที่เกี่ยวข้องและเป็นผลโดยตรงที่ทำให้ผู้เสียหายที่ 2 ได้รับอันตรายสาหัส จึงเป็นการกระทำอันเป็นกรรมเดียวเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบท หากใช้หลายกรรมต่างกันไม่ เมื่อคดีก่อนศาลมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดลงโทษ

จำเลยในความผิดฐานขับรถในขณะเมาสุราแล้วสัทธิที่โจทก์จะนำคดีมาฟ้องจำเลยในการกระทำเดียวกันนั้นเป็นคดีนี้ย่อมระงับไปตาม ป.วิ.อ. มาตรา 39(4)

จากคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว แม้ว่าจะไม่ได้วินิจฉัยเกี่ยวกับพฤติการณ์อันควรเชื่อว่าบุคคลขับขี่ยานพาหนะในขณะเมาสุรา แต่จากคำพิพากษาที่ได้วินิจฉัยว่า “จำเลยซึ่งมีอาการมีนเมาสุราขับรถในลักษณะสายไปมาบนท้องถนนและขับล้ำเข้าไปในช่องเดินรถที่เล่นสวนมา” ก็พิเคราะห์ได้ว่า พฤติการณ์ของผู้ขับขี่ยานพาหนะในขณะเมาสุราย่อมแสดงโดยพฤติการณ์ว่าไม่สามารถควบคุมยานพาหนะได้ เป็นต้น ดังนั้น กรณีใดที่จะถือว่าเป็นกรณีที่มีพฤติการณ์อันควรเชื่อว่าขับขี่ยานพาหนะในขณะมีเมานั้น ก็เป็นดุลพินิจของเจ้าหน้าที่อันจะต้องพิเคราะห์กับพฤติการณ์เป็นการเฉพาะกรณีไป

แต่ทั้งนี้ ในบางกรณีแม้ว่าผู้ขับขี่ยานพาหนะจะมีระดับแอลกอฮอล์ที่เกินกว่าที่กฎหมายกำหนดแต่ยังพอมีความสามารถในการควบคุมรถได้ เช่น มีลักษณะที่แสดงออกทางสีหน้า แววตา ซึ่งเป็นกรณีที่มีเพียงเหตุอันควรสงสัยว่าผู้ขับขี่ยานพาหนะขับขี่ยานพาหนะในขณะมีเมานั้น เจ้าหน้าที่จะไม่สามารถทราบได้อย่างชัดเจน ในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่จึงอาจจะสั่งให้บุคคลทำการทดสอบลมหายใจเบื้องต้น โดยหากผลการทดสอบออกมาปรากฏว่าผู้ขับขี่ยานพาหนะมีแอลกอฮอล์ในเลือดเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด ก็ถือได้ว่าเป็นพฤติการณ์ที่ทำให้เจ้าหน้าที่เชื่อได้ว่าผู้ขับขี่ยานพาหนะในขณะเมาสุรา ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 142 วรรคสี่ แต่สำหรับการทดสอบลมหายใจเบื้องต้น เนื่องจากไม่มีกฎหมายกำหนดให้อำนาจในการทดสอบลมหายใจเบื้องต้นและไม่มีกำหนดสภาพบังคับสำหรับกรณีที่ผู้ขับขี่ยานพาหนะไม่ทดสอบลมหายใจเบื้องต้น ทำให้เมื่อผู้ขับขี่ยานพาหนะไม่ทดสอบลมหายใจเบื้องต้น ผลในทางกฎหมายจึงไม่มีความแน่นอน โดยอาจมีผลเป็นเพียงพฤติการณ์ประกอบการวินิจฉัยของเจ้าหน้าที่ว่าบุคคลมีพฤติการณ์อันควรเชื่อว่าขับขี่ยานพาหนะในขณะเมาสุรา

สำหรับในต่างประเทศได้มีการกำหนดให้มีการทดสอบเบื้องต้นไว้ในกฎหมายเกี่ยวกับการจราจร เพื่อเป็นการคัดกรองว่าผู้ขับขี่ยานพาหนะมีแนวโน้มว่าจะขับขี่ยานพาหนะในขณะมีเมานหรือไม่ โดยการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์เบื้องต้นอาจจะกระทำด้วยเครื่องวัดระดับแอลกอฮอล์ในลมหายใจ (breath analyzer test) หรือการทดสอบสมรรถภาพทางกายภาพของผู้ขับขี่ยานพาหนะ เช่น การให้ผู้ขับขี่ยานพาหนะเดินบนเส้นตรง เป็นต้น ซึ่งแต่ละประเทศก็ได้กำหนดวิธีการและขั้นตอนในการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์เบื้องต้นที่แตกต่างกัน ดังนี้

สำหรับประเทศอังกฤษนั้น การทดสอบเบื้องต้นจะต้องกระทำโดยเจ้าหน้าที่ซึ่งอยู่ในเครื่องแบบ ในกรณี ดังนี้

1) มีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้ขับขี่ยานพาหนะหรือควบคุมยานพาหนะในขณะที่มีแอลกอฮอล์หรือยาเสพติดอยู่ในร่างกาย หรืออยู่ภายใต้ฤทธิ์ยาเสพติด

2) ทดสอบผู้ขับขี่ยานพาหนะหรือควบคุมยานพาหนะ ที่กระทำความผิดตามที่กำหนดไว้ใน Road Traffic Act 1988

โดยกระทำได้ 2 วิธี ดังนี้

1) การตรวจสอบลมหายใจเบื้องต้น (preliminary breath test) เป็นการทดสอบว่าบุคคลมีปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือดหรือลมหายใจเกินกว่าที่กำหนดหรือไม่ โดยการใช้เครื่องมือที่ได้รับการอนุมัติจากรัฐมนตรีเพื่อเก็บตัวอย่างลมหายใจ

2) การตรวจสอบผู้ขับขี่ว่ามีความบกพร่องหรืออยู่ในสภาพที่ไม่พร้อมขับขี่ (preliminary impairment test) วิธีนี้สามารถดำเนินการโดยการสังเกตอาการ และปฏิบัติการตอบสนองทางร่างกายของผู้ขับขี่¹⁰⁸ โดยวิธีการขั้นตอนในการทดสอบจะมีการกำหนดเป็นแนวทางการปฏิบัติโดยรัฐมนตรี

เมื่อทดสอบเบื้องต้นแล้วเจ้าหน้าที่มีอำนาจที่จะจับบุคคลนั้นได้โดยไม่ต้องมีหมายหากปรากฏข้อเท็จจริงดังนี้

1.) บุคคลมีปริมาณแอลกอฮอล์เกินกว่าที่กฎหมายกำหนด หรือ

2) ในกรณีที่ผู้ขับขี่ไม่ให้ความร่วมมือในการทดสอบเบื้องต้น หากเจ้าหน้าที่เห็นว่ามิเหตุอันควรเชื่อว่าบุคคลมีแอลกอฮอล์อยู่ในร่างกาย

นอกจากนี้ หากบุคคลไม่ให้ความร่วมมือในการทดสอบเบื้องต้น การกระทำดังกล่าวเป็นความผิดซึ่งระวางโทษปรับไม่เกิน 1,000 ปอนด์

ส่วนรัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา การทดสอบเบื้องต้น หรือ preliminary alcohol screening test เป็นการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์เบื้องต้นโดยลมหายใจ และถือเป็นส่วนหนึ่งของ field sobriety tests (FSB) หรือการทดสอบสมรรถภาพเบื้องต้น¹⁰⁹ เช่นเดียวกับการทดสอบการเดิน

¹⁰⁸ ไวกิจน์ กุลาชัย, รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการการบังคับใช้กฎหมายกรณีเมาแล้วขับในประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา เกาหลีใต้ เวียดนาม สิงคโปร์และไทย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2555), น.21.

¹⁰⁹ Vehicle Code of California, Section 23612(h)

“ A preliminary alcohol screening test that indicates the presence or concentration of alcohol based on a breath sample in order to establish reasonable cause to believe the person was driving a vehicle in violation of Section 23140, 23152, or 23153 is a field sobriety test and may be used by an officer as a further investigative tool.”

ให้ตรงเส้น หรือการนำนิ้วมือไปวางที่จมูก โดยเมื่อเจ้าหน้าที่ตัดสินใจที่จะทดสอบแอลกอฮอล์เบื้องต้น เจ้าหน้าที่จะต้องแจ้งให้ผู้ขับขี่ทราบว่า การทดสอบนี้เพื่อประกอบการพิจารณาของเจ้าหน้าที่และ หากการทดสอบปรากฏว่าผู้ขับขี่อยู่ภายใต้ฤทธิ์แอลกอฮอล์ ผู้ขับขี่จะถูกสั่งให้ทดสอบวัดระดับแอลกอฮอล์ และผู้ขับขี่มีสิทธิ์ที่จะปฏิเสธการทดสอบเบื้องต้นนี้ได้ แต่ทั้งนี้ การปฏิเสธการทดสอบเบื้องต้นอาจทำให้บุคคลไม่ต้องรับโทษฐานปฏิเสธการทดสอบ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าบุคคลหลุดพ้นจากการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ เนื่องจากหากเจ้าหน้าที่ตำรวจมีเหตุเชื่อว่าบุคคลขับขี่รถภายใต้ฤทธิ์แอลกอฮอล์ โดยมีพยานหลักฐานอื่นเช่นการทดสอบสมรรถภาพ (FBS) บุคคลอาจจะจับถูกจับกุม และภายหลังการจับกุมแล้วบุคคลอาจจะถูกสั่งให้มีการทดสอบทางเคมี (chemical testing) ซึ่งสำหรับการทดสอบเบื้องต้นของรัฐแคลิฟอร์เนียมีลักษณะเช่นเดียวกับประเทศไทย คือไม่ได้มีการกำหนดมาตรการบังคับสำหรับกรณีที่มีการปฏิเสธการทดสอบเบื้องต้นไว้

ประเทศฝรั่งเศส ได้กำหนดให้มีการทดสอบลมหายใจเบื้องต้นไว้เช่นเดียวกัน โดยเจ้าหน้าที่มีอำนาจในการบังคับให้มีการทดสอบลมหายใจเบื้องต้นได้ โดยแบ่งได้เป็น 2 กรณี คือ

1. กรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจโดยคำสั่งของพนักงานอัยการ หรือกรณีที่เจ้าหน้าที่ระดับเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีเป็นผู้ริเริ่มให้บังคับผู้ขับขี่ยานพาหนะทดสอบลมหายใจเบื้องต้น กรณีนี้สามารถดำเนินการได้ในทุกกรณี

2. กรณีเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดี หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายคดี และผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายคดีซึ่งปฏิบัติตามคำสั่งและอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดี จะบังคับให้ผู้ขับขี่ยานพาหนะทดสอบลมหายใจเบื้องต้นได้ ก็ต่อเมื่อผู้ขับขี่ยานพาหนะเป็นผู้กระทำความผิดตามกฎหมาย code de la route และต้องโทษเสริมในการถูกพักใบอนุญาตขับขี่หรือเกี่ยวข้องในอุบัติเหตุทางจราจรที่ส่งผลให้มีการบาดเจ็บทางร่างกาย หรือเกี่ยวข้องในอุบัติเหตุใด ๆ บนท้องถนน หรือกระทำความผิดต่อบทบัญญัติเรื่องความเร็วของยานพาหนะและการคาดเข็มขัดหรือสวมใส่หมวกนิรภัย

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า วิธีการในการคัดกรองเบื้องต้นนั้น โดยทั่วไปสามารถกระทำได้ 2 วิธี ด้วยกัน คือ

1. การตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์เบื้องต้นด้วยเครื่องวัดระดับแอลกอฮอล์ในลมหายใจ (breath analyzer test)

2. การทดสอบสมรรถภาพทางกายภาพของผู้ขับขี่

โดยในแต่ละประเทศก็ได้กำหนดวิธีการในการทดสอบเบื้องต้นแตกต่างกันไป อย่างประเทศอังกฤษ และรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกาได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่สามารถเลือกที่จะนำวิธีการทดสอบด้วยเครื่องวัดระดับแอลกอฮอล์ในลมหายใจ (breath analyzer test) เบื้องต้น

หรือทดสอบสมรรถภาพทางกายภาพ แต่สำหรับประเทศฝรั่งเศสกำหนดให้เจ้าหน้าที่ใช้วิธีการทดสอบลมหายใจเบื้องต้นด้วยเครื่อง breath analyzer test เป็นการคัดกรองเบื้องต้น โดยเจ้าหน้าที่สามารถบังคับให้ผู้ขับขี่ทดสอบลมหายใจเบื้องต้นได้

สำหรับในกรณีของการทดสอบผู้ขับขี่ยานพาหนะเบื้องต้นนั้น ผู้เขียนเห็นว่า ประเทศไทยควรจะมีการกำหนดให้มีการทดสอบเบื้องต้นเพื่อคัดกรองว่าบุคคลใดมีเหตุอันควรเชื่อว่าขับขี่ยานพาหนะในขณะที่มึนเมาหรือไม่ ทั้งนี้ วิธีการที่จะนำมาใช้ในการทดสอบเบื้องต้นนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับหลักความได้สัดส่วน ซึ่งเป็นหลักกฎหมายที่เรียกร้องให้รัฐเลือกใช้มาตรการอันกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างเหมาะสมและสมเหตุสมผล เมื่อการทดสอบเบื้องต้นสามารถกระทำได้ 2 วิธี คือ การทดสอบลมหายใจเบื้องต้นโดยเครื่อง breath analyzer test และการทดสอบทางกายภาพ ซึ่งทั้ง 2 วิธี ต่างเป็นวิธีการที่ทำให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการคัดกรองผู้ขับขี่ยานพาหนะว่ามีเหตุอันควรเชื่อว่าได้ขับขี่ยานพาหนะในขณะที่มึนเมาหรือไม่ ดังนั้น เจ้าหน้าที่ควรจะใช้วิธีการที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิของประชาชน หรือผู้ขับขี่ยานพาหนะให้น้อยที่สุด

ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า หากเป็นการทดสอบลมหายใจเบื้องต้น เจ้าหน้าที่จะต้องมีการกระทำต่อร่างกายของผู้ขับขี่โดยตรงโดยการให้เป่าลมหายใจใส่เครื่อง breath analyzer test อันจะเป็นการกระทบกระเทือนต่อสิทธิในร่างกายของผู้ขับขี่ มากกว่าการที่ให้ผู้ขับขี่ทดสอบสมรรถภาพทางกายภาพ เช่น การเดินให้เส้นตรง หรือการนำนิ้วชี้ไปวางที่จมูก เป็นต้น ดังนั้น จึงควรกำหนดให้เจ้าหน้าที่สามารถทำการทดสอบเบื้องต้นเพื่อคัดกรองผู้ขับขี่ยานพาหนะว่ามีเหตุอันสมควรเชื่อว่าขับขี่ยานพาหนะในขณะที่มึนเมาสุราหรือไม่ โดยกำหนดให้เจ้าหน้าที่จะต้องดำเนินการทดสอบเบื้องต้นโดยการทดสอบสมรรถภาพทางกายภาพก่อน หากผู้ขับขี่ไม่ยินยอมหรือการทดสอบสมรรถภาพทางกายภาพไม่สามารถทำได้จึงจะดำเนินการทดสอบโดยการทดสอบลมหายใจเบื้องต้นโดยเครื่อง breath analyzer test และทั้งนี้เพื่อให้การทดสอบเบื้องต้นมีผลบังคับใช้ได้ควรกำหนดให้การปฏิเสธการทดสอบเบื้องต้นให้ถือเป็นกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อว่าบุคคลได้ขับขี่ยานพาหนะในขณะที่มึนเมาสุรา และทำให้เจ้าหน้าที่มีอำนาจในการทดสอบวัดระดับแอลกอฮอล์บุคคลนั้นเพื่อแสวงหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ข้อเท็จจริงว่าบุคคลขับขี่ยานพาหนะขณะมึนเมาต่อไป

4.3 ปัญหาการไม่ได้กำหนดกรณีที่ผู้ขับขี่ยานพาหนะไม่สามารถให้ความยินยอมในการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์

ในส่วนของการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ของผู้ขับขี่ยานพาหนะ จากที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นว่า การตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์เป็นการแสวงหาพยานหลักฐานจากส่วนของร่างกาย

อันเป็นการกระทบกระเทือนสิทธิในร่างกายของบุคคล ซึ่งจะกระทำได้เมื่อมีกฎหมายให้อำนาจ และได้รับความยินยอมจากผู้ขับขี่ยานพาหนะ แต่ในบางกรณีที่ผู้ขับขี่ยานพาหนะอยู่ในสภาวะที่ไร้สติหรือไม่สามารถที่จะให้ความยินยอมได้ เช่น กรณีที่ผู้ขับขี่ยานพาหนะประสบอุบัติเหตุไม่ได้สติ กรณีนี้พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 ไม่ได้กำหนดวิธีการในการดำเนินการตรวจวัดระดับ แอลกอฮอล์ไว้ จึงมีปัญหว่าหากเจ้าหน้าที่มีเหตุเชื่อได้ว่าผู้นั้นขับขี่ยานพาหนะในขณะที่มีเมามาก แต่ว่าบุคคลดังกล่าวไม่สามารถที่จะให้ความยินยอมในการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ เจ้าหน้าที่ จะไม่สามารถดำเนินการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ได้ ซึ่งหากปล่อยให้ระยะเวลาล่วงเลยไป ระดับแอลกอฮอล์ในร่างกายก็จะลดระดับลงจนต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ปรากฏ ระดับแอลกอฮอล์ในร่างกาย และไม่สามารถที่จะดำเนินคดีแก่ผู้ขับขี่ที่กระทำความผิดได้ ตามข้อเท็จจริง นอกจากนี้ หากเจ้าหน้าที่ฝ่าฝืนทำการทดสอบโดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้ขับขี่ ยานพาหนะก็จะทำให้ผลการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ที่เกิดขึ้นเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย และมีผลให้โดยหลักแล้วไม่สามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้¹¹⁰

สำหรับในต่างประเทศจะแตกต่างจากประเทศไทย เพราะกฎหมายของประเทศอังกฤษ และรัฐแคลิฟอร์เนียได้มีการกำหนดเกี่ยวกับขั้นตอนการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ในกรณีที่บุคคล ไม่มีสติสัมปชัญญะหรือไม่สามารถให้ความยินยอมได้ ดังนี้

ในประเทศอังกฤษ ได้กำหนดเกี่ยวกับกรณีที่ผู้ขับขี่ไม่อยู่ในภาวะที่จะให้ความยินยอม ให้ตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ได้ ไว้ใน มาตรา 7a¹¹¹ ของ Road Traffic Act 1988 กำหนดให้กรณีที่ บุคคลไม่สามารถที่จะให้ความยินยอมในการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ ให้เจ้าหน้าที่มีอำนาจ ที่จะสั่งให้ผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ดำเนินการเก็บตัวอย่างเลือดเพื่อทดสอบในห้องปฏิบัติการ ทางทางการแพทย์ได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ขับขี่ โดยมีเงื่อนไข ดังนี้

¹¹⁰ ดู ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 226/1.

“ในกรณีที่ความปรากฏแก่ศาลว่า พยานหลักฐานใดเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยชอบ แต่ได้มา เนื่องจากการกระทำโดยมิชอบ หรือเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยอาศัยข้อมูลที่เกิดขึ้นหรือได้มา โดยมิชอบ ห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานนั้น เว้นแต่การรับฟังพยานหลักฐานนั้นจะเป็นประโยชน์ ต่อการอำนวยความยุติธรรมมากกว่าผลเสีย อันเกิดจากผลกระทบต่อมาตราฐานของระบบงานยุติธรรม ทางอาญา หรือสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของประชาชน”

¹¹¹ Road Traffic Act 1988, Section 7A Specimens of blood taken from person incapable of consenting.

(1) ผู้ขับขี่เป็นบุคคลซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจในการสั่งให้เก็บตัวอย่างเลือดเพื่อทดสอบในห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ตามที่กำหนดไว้ในเรื่องการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ กล่าวคือ เพื่อพิสูจน์ว่าบุคคลได้ขับขี่ยานพาหนะในขณะที่อยู่ภายใต้ฤทธิ์แอลกอฮอล์หรือขณะมีเมานั่นเป็นความผิดตามกฎหมาย และการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์โดยการตรวจวัดลมหายใจไม่สามารถดำเนินการได้

(2) ปรากฏข้อเท็จจริงต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจว่าบุคคลเกี่ยวข้องกับอุบัติเหตุหรือเหตุการณ์อื่น ๆ อันอยู่ภายใต้การสืบสวน

(3) ปรากฏข้อเท็จจริงว่าผู้ขับขี่ไม่สามารถให้ความยินยอมได้ อันเนื่องมาจากเหตุผลทางการแพทย์

โดยเมื่อเจ้าหน้าที่ดำเนินการเก็บตัวอย่างเลือดจากผู้ขับขี่ดังกล่าวแล้ว ตัวอย่างเลือดจะยังไม่สามารถนำไปทดสอบในห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ได้ จนกว่าผู้ขับขี่ซึ่งถูกเก็บตัวอย่างเลือดจะได้รับทราบข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ตำรวจว่ามีการเก็บตัวอย่างเลือด ซึ่งเจ้าหน้าที่ได้ขอให้ผู้ขับขี่อนุญาตให้มีการทดสอบตัวอย่างเลือดดังกล่าว และผู้ขับขี่ได้อนุญาตให้มีการทดสอบ

นอกจากนี้ กฎหมายยังกำหนดให้ผู้ขับขี่ที่ปฏิเสธการอนุญาตให้นำตัวอย่างเลือดไปทดสอบในห้องปฏิบัติการทางการแพทย์โดยไม่มีเหตุผลสมควรจะเป็นความผิดตามกฎหมาย และต้องรับโทษเทียบเท่าความผิดที่ผลการทดสอบปริมาณแอลกอฮอล์นั้นใช้พิสูจน์ความผิด กล่าวคือ หากเป็นความผิดฐานขับขี่ยานพาหนะหรือพยายามขับขี่ยานพาหนะในขณะที่มีเมานซึ่งกฎหมายระวางโทษจำคุก 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 5,000 ปอนด์ หรือทั้งจำทั้งปรับ และสำหรับความผิดฐานควบคุมยานพาหนะขณะมีเมานซึ่งกฎหมายระวางโทษจำคุก 3 เดือน หรือปรับไม่เกิน 1,000 ปอนด์ หรือทั้งจำทั้งปรับ

สำหรับรัฐแคลิฟอร์เนีย เนื่องจากการทดสอบวัดระดับแอลกอฮอล์นั้น กฎหมายถือว่าผู้ขับขี่ยานพาหนะที่ถูกจับโดยชอบด้วยกฎหมายจากการที่ถูกกล่าวหาว่าขับขี่ยานพาหนะขณะอยู่ภายใต้ฤทธิ์แอลกอฮอล์ได้ให้ความยินยอมโดยปริยายในการทดสอบวัดระดับแอลกอฮอล์ ดังนั้นเมื่อผู้ขับขี่ยานพาหนะไม่ได้สติหรืออยู่ในภาวะอื่นอันทำให้ไม่สามารถที่จะปฏิเสธการทดสอบได้ กฎหมายจะถือว่าบุคคลดังกล่าวไม่ได้ถอนความยินยอม ดังนั้น การทดสอบวัดระดับแอลกอฮอล์ได้กระทำไปโดยได้รับความยินยอม ไม่ขัดต่อกฎหมาย

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่าประเทศไทยควรมีการเพิ่มเติมพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 กำหนดเกี่ยวกับการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์สำหรับกรณีที่ผู้ขับขี่ยานพาหนะไม่สามารถให้ความยินยอม และไม่สามารถดำเนินการทดสอบโดยลมหายใจได้ โดยกฎหมายควรจะกำหนดให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ในการเจาะเลือดเพื่อเก็บตัวอย่างไว้ก่อน โดยนำ

แนวทางของประเทศอังกฤษมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดบทบัญญัติดังกล่าว โดยกำหนดเงื่อนไข ดังนี้

“ให้เจ้าหน้าที่มีอำนาจที่จะสั่งให้ผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ดำเนินการเก็บตัวอย่างเลือด เพื่อทดสอบในห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ขับขี่ โดยมีเงื่อนไข ดังนี้

(1) ผู้ขับขี่เป็นบุคคลซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจในการสั่งให้เก็บตัวอย่างเลือด เพื่อทดสอบในห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ตามที่กำหนดไว้ในเรื่องการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ กล่าวคือ เพื่อพิสูจน์ว่าบุคคลได้ขับขี่ยานพาหนะในขณะที่อยู่ภายใต้ฤทธิ์แอลกอฮอล์หรือขณะมีเมามา อันเป็นความผิดตามกฎหมาย และการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์โดยการตรวจวัดลมหายใจ ไม่สามารถดำเนินการได้ ทั้งนี้ การเก็บตัวอย่างเลือดดังกล่าวให้ดำเนินการที่โรงพยาบาล และดำเนินการโดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ โดยการดำเนินการเก็บตัวอย่างเลือดจะต้องได้รับอนุญาตจากแพทย์ว่าจะไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้ขับขี่

(2) ปราบกฏข้อเท็จจริงต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจว่าบุคคลเกี่ยวข้องกับอุบัติเหตุหรือเหตุการณ์อื่น ๆ อันอยู่ภายใต้การสืบสวน

(3) ปราบกฏข้อเท็จจริงว่าผู้ขับขี่ไม่สามารถให้ความยินยอมได้ อันเนื่องมาจากเหตุผลทางการแพทย์”

ทั้งนี้ เมื่อปรากฏว่าผู้ขับขี่ยานพาหนะอยู่ในสถานะที่สามารถให้ความยินยอมได้แล้ว เจ้าหน้าที่จึงขอความยินยอมในการนำตัวอย่างเลือดนั้น ไปตรวจทดสอบวัดระดับแอลกอฮอล์ต่อไป และควรมีการกำหนดสภาพบังคับในกรณีผู้ขับขี่ยานพาหนะปฏิเสธที่จะให้ความยินยอมในการนำตัวอย่างเลือดเพื่อไปตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ในห้องปฏิบัติการ โดยการกำหนดให้การปฏิเสธดังกล่าวเป็นความผิดอีกฐานความผิดหนึ่ง โดยมีโทษเท่ากับความผิดฐานขับขี่ยานพาหนะขณะมีเมามา

4.4 การคุ้มครองสิทธิของผู้ขับขี่เมื่อถูกสั่งให้ตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์

อย่างที่ได้อธิบายไว้ข้างต้นว่าการทดสอบวัดระดับแอลกอฮอล์เป็นการแสวงหา พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์จากส่วนในร่างกายของผู้ขับขี่ยานพาหนะอันเป็นการกระทำที่ กระทบกระเทือนต่อสิทธิในร่างกายของบุคคล อันเป็นสิทธิที่ได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ ซึ่งจะละเมิดไม่ได้เว้นแต่มีกฎหมายให้อำนาจไว้ ซึ่งประเทศไทยได้กำหนดเกี่ยวกับอำนาจเจ้าหน้าที่ ในการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ในผู้ขับขี่ยานพาหนะ พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 142 วรรคสอง และวรรคห้า ดังนี้

“ในกรณีที่มีพฤติการณ์อันควรเชื่อว่าผู้ขับขี่ฝ่าฝืนมาตรา 43(1) หรือ (2) ให้เจ้าพนักงานจราจร พนักงานสอบสวน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่สั่งให้มีการทดสอบผู้ขับขี่ดังกล่าวว่าหย่อนความสามารถในอันที่จะขับหรือเมาสุราหรือของเมาอย่างอื่นหรือไม่”

“การทดสอบตามมาตรานี้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวงมาตรา 43 (2)”

และกฎกระทรวง ฉบับที่ 16 (พ.ศ. 2537) ออกตามความในพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 ได้กำหนดให้การทดสอบว่าผู้ขับขี่เมาสุราหรือไม่ ทำโดยการตรวจวัดปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือด โดยสามารถดำเนินการได้ 3 วิธี และต้องดำเนินการตามลำดับดังนี้

(1) ตรวจวัดลมหายใจด้วยเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการตรวจหรือทดสอบให้ใช้เครื่องตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ในเลือด โดยวิธีเป่าลมหายใจ (breath analyzer test) และอ่านค่าของแอลกอฮอล์ในเลือดเป็นมิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์

(2) ตรวจวัดจากปัสสาวะ

(3) ตรวจวัดจากเลือด

โดยการตรวจวัดตาม (1) หรือ (2) ให้ใช้ในกรณีที่ไม่สามารถทดสอบตาม (1) ได้เท่านั้น

ข้อ 2 กรณีที่ต้องทดสอบโดยวิธีตรวจวัดจากเลือดตามข้อ 1(3) ให้ส่งตัวผู้ขับขี่ไปยังโรงพยาบาลที่ใกล้ที่สุด และทำการเจาะเลือดภายใต้การกำกับดูแลของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพเวชกรรม

บทบัญญัติมาตรา 142 วรรคสอง และวรรคห้า ประกอบกฎกระทรวง ฉบับที่ 16 (พ.ศ. 2537) ได้ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการแสวงหาพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์จากร่างกายอันเป็นกระพริบสีในร่างกายของผู้ขับขี่ เพื่อทดสอบผู้ขับขี่ยานพาหนะว่าเมาสุราหรือไม่นั้น ทำได้โดยการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ในเลือดโดยตรวจวัดลมหายใจ ปัสสาวะ และเลือด โดยเจ้าหน้าที่จะต้องกระทำการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์โดยวิธีตรวจวัดจากลมหายใจ ก่อนหากไม่สามารถตรวจวัดด้วยลมหายใจได้ จึงจะดำเนินการตรวจวัดโดยปัสสาวะ และเลือด ตามลำดับ

จากที่กล่าวไปข้างต้นจะเห็นได้ว่าประเทศไทยได้กำหนดเพียงวิธีในการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ แต่ไม่ได้กำหนดขั้นตอนในการแจ้งสิทธิหรือผลกระทบบกกรณีที่ไม่มีการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ ประกอบกับการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์เป็นการดำเนินการที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิในร่างกายของบุคคล อันจะกระทำต่อเมื่อได้รับความยินยอมจากบุคคล ซึ่งในส่วนนี้กฎหมายไทยไม่ได้กำหนดอย่างชัดเจนให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการขอความยินยอมจากผู้ขับขี่ยานพาหนะ

ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับขั้นตอนการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ในต่างประเทศซึ่งได้กำหนดขั้นตอนเอาไว้ ดังนี้

ประเทศอังกฤษการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์สามารถกระทำได้ 3 วิธี คือการตรวจวัดโดยตรวจวัดลมหายใจ ปัสสาวะ และเลือด โดยเจ้าหน้าที่จะต้องดำเนินการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์โดยการตรวจวัดลมหายใจ หากการตรวจวัดลมหายใจไม่สามารถที่จะดำเนินการได้ เจ้าหน้าที่ตำรวจจะเลือกกว่าจะให้ผู้ขับขี่ตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์โดยตรวจวัดปัสสาวะ หรือลมหายใจ

การตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์โดยลมหายใจนั้น จะต้องดำเนินการตรวจวัดด้วยลมหายใจเพื่อนำมาวิเคราะห์ โดยใช้เครื่องมือที่รับการอนุมัติจากรัฐมนตรี ณ สถานีตำรวจ, โรงพยาบาล หรือสถานที่ซึ่งบุคคลที่เกี่ยวข้องถูกดำเนินการเกี่ยวกับการตรวจวัดลมหายใจ หรือจะถูกดำเนินการแต่บุคคลดังกล่าวไม่ให้ความร่วมมือ และต้องดำเนินการตรวจวัดจำนวน 2 ครั้ง โดยนำผลการตรวจทั้ง 2 ครั้งมาเปรียบเทียบกัน และใช้ผลการตรวจวัดที่มีค่าแอลกอฮอล์น้อยกว่า¹¹²

การตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์โดยปัสสาวะหรือเลือด ต้องดำเนินการในห้องปฏิบัติการ ณ สถานีตำรวจ หรือโรงพยาบาล และการเก็บตัวอย่างดังกล่าวไม่สามารถดำเนินการที่สถานีตำรวจเว้นแต่

(1) เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการสั่งโดยมีเหตุผลทางการแพทย์อันควรให้เชื่อว่าการเก็บตัวอย่างลมหายใจไม่สามารถดำเนินการได้หรือไม่ควรดำเนินการ, หรือ

(2) การเก็บตัวอย่างลมหายใจไม่สามารถดำเนินการได้ที่อื่น และ ณ ขณะนั้นการสั่งให้ดำเนินการด้วยอุปกรณ์หรืออุปกรณ์ไม่น่าเชื่อถือทำให้ไม่สามารถดำเนินการได้ที่สถานีตำรวจหรือด้วยเหตุผลอื่นใดอันไม่สามารถใช้อุปกรณ์ได้

และสำหรับกรณีการตรวจวัดโดยปัสสาวะ ในการเก็บตัวอย่างปัสสาวะจะต้องได้รับการดำเนินการภายใน 1 ชั่วโมงนับแต่มีคำสั่ง และหลังจากที่มีการเก็บตัวอย่างปัสสาวะก่อนหน้า

เจ้าหน้าที่ตำรวจมีหน้าที่ต้องแจ้งให้บุคคลซึ่งถูกสั่งให้เก็บตัวอย่างพิสูจน์ทราบว่าการละลายไม่ให้เก็บตัวอย่างอาจจะทำให้บุคคลนั้นต้องถูกดำเนินคดี นอกจากนี้หากผู้ขับขี่ละลายที่จะให้เก็บตัวอย่างโดยปราศจากเหตุยกเว้นตามสมควร ผู้นั้นจะต้องรับโทษตามที่กฎหมายกำหนด

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าประเทศอังกฤษ ได้กำหนดการดำเนินการทดสอบวัดระดับแอลกอฮอล์ไว้โดยชัดเจน ว่าจะต้องดำเนินการทดสอบวัดระดับแอลกอฮอล์อย่างไร และต้องกระทำลงสถานที่ใด และกฎหมายยังกำหนดให้เจ้าหน้าที่ต้องขอความยินยอมจากผู้ขับขี่ยานพาหนะ

¹¹² Road Traffic Act 1988, Section 8 Choice of specimens of breath.

“Subject to subsection (2) below, of any two specimens of breath provided by any person in pursuance of section 7 of this Act that with the lower proportion of alcohol in the breath shall be used and the other shall be disregarded.”

ในการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์และเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ที่จะต้องแจ้งให้ผู้ขับขี่ทราบด้วยว่า ผลของการปฏิเสธหรือละเลยในการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์จะทำให้บุคคลจะต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย

ในส่วนของการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์นั้น รัฐแคลิฟอร์เนียได้กำหนดให้การตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์เป็นการทดสอบโดยวิธีทางเคมี (chemical test)¹¹³ อันประกอบด้วย การทดสอบโดยลมหายใจ ปัสสาวะ และเลือด ซึ่งเมื่อบุคคลถูกจับโดยชอบด้วยกฎหมาย และถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดฐานขับขี่ยานพาหนะในขณะที่อยู่ภายใต้ฤทธิ์แอลกอฮอล์ กฎหมายจะถือว่าบุคคลดังกล่าวได้ให้ความยินยอมในการทดสอบทางเคมีจากเลือด หรือลมหายใจ เพื่อตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ ทั้งนี้ กฎหมายได้กำหนดให้เป็นสิทธิของผู้ขับขี่ในการที่จะเลือกว่าจะดำเนินการทดสอบด้วยลมหายใจหรือเลือด หากไม่สามารถดำเนินการทดสอบด้วยวิธีใดวิธีหนึ่งใน 2 วิธี ผู้ขับขี่จะต้องดำเนินการทดสอบด้วยอีกวิธีหนึ่ง เว้นแต่ไม่สามารถดำเนินการทดสอบด้วยทั้ง 2 วิธี ผู้ขับขี่จะต้องดำเนินการทดสอบโดยการตรวจวัดจากปัสสาวะ สำหรับกรณีที่ผู้ขับขี่เลือกที่จะทดสอบด้วยลมหายใจ เจ้าหน้าที่จะต้องแจ้งให้ผู้ขับขี่ทราบก่อนหรือหลังการทดสอบด้วยลมหายใจว่า อุปกรณ์ที่ใช้ในการทดสอบไม่สามารถที่จะเก็บตัวอย่างลมหายใจไว้ได้และจะทำให้ไม่มีตัวอย่างลมหายใจเพื่อใช้ทดสอบในภายหลัง ดังนั้น หากบุคคลประสงค์จะทดสอบด้วยเลือดหรือปัสสาวะก็สามารถทำได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และตัวอย่างเลือดหรือปัสสาวะจะถูกนำไปใช้ทดสอบแทนลมหายใจ นอกจากนี้ ผู้ขับขี่ยังจะต้องได้รับคำแนะนำว่าตัวอย่างเลือดหรือลมหายใจอาจจะถูกนำไปทดสอบโดยบุคคลอื่นเพื่อกระบวนการพิจารณาคดี แต่หากการทดสอบของบุคคลนั้นล้มเหลว ก็จะไม่ก่อให้เกิดหน้าที่แก่ผู้ขับขี่ในการต้องทดสอบหรือส่งผลต่อการรับฟังพยานหลักฐานของศาล ทั้งนี้ หากเจ้าหน้าที่ละเลยที่จะแจ้งให้ผู้ขับขี่ทราบถึงสิทธิเหล่านี้จะส่งผลต่อการรับฟังพยานหลักฐาน ในการดำเนินการทดสอบ ผู้ขับขี่จะต้องได้ทราบด้วยว่าการปฏิเสธที่จะตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์บุคคลอาจจะได้รับโทษปรับ, โทษจำคุก และโทษเสริมอื่น ๆ ถ้าพิสูจน์ได้ว่าบุคคลนั้นกระทำความผิดฐานขับขี่ยานพาหนะในขณะที่อยู่ภายใต้ฤทธิ์แอลกอฮอล์ สำหรับกรณีที่ผู้ขับขี่ไม่ได้สติหรืออยู่ภาวะอื่นอันทำให้ไม่สามารถที่จะปฏิเสธการทดสอบได้ กฎหมายจะถือว่าบุคคลดังกล่าวไม่ได้ถอนความยินยอม ดังนั้น การทดสอบวัดระดับแอลกอฮอล์ได้กระทำไปโดยได้รับความยินยอมไม่ขัดต่อกฎหมาย

สำหรับรัฐแคลิฟอร์เนีย กฎหมายได้กำหนดมาตรการในการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์โดยคำนึงถึงสิทธิของผู้ขับขี่ โดยกฎหมายกำหนดอย่างชัดเจนในเรื่องความยินยอมว่าผู้ขับขี่ซึ่งถูกจับโดยชอบด้วยกฎหมายเนื่องจากถูกกล่าวหาว่าขับขี่ยานพาหนะในขณะที่มีเมานเมาได้ให้ความยินยอมโดยปริยายในการจะต้องตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ เจ้าหน้าที่ผู้สั่งให้มีการตรวจทดสอบจะต้องแจ้งให้

¹¹³ Vehicle Code of California, Section 23612.

ผู้ขับขี่ทราบถึงผลของการปฏิเสธการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ และเนื่องจากรัฐแคลิฟอร์เนียกำหนดให้ผู้ขับขี่เป็นผู้เลือกวิธีในการทดสอบ กฎหมายจึงได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่แจ้งให้ผู้ขับขี่ทราบด้วยว่าผลการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์โดยลมหายใจจะไม่ถูกเก็บไว้ ซึ่งแตกต่างกับการทดสอบโดยเลือดหรือปัสสาวะ ซึ่งตัวอย่างทดสอบจะถูกเก็บรักษาไว้ เพื่อตรวจวิเคราะห์ในภายหลัง

หากพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า ประเทศไทยยังไม่ได้มีการกำหนดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ขับขี่ที่ชัดเจนไว้ในพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 ดังเช่นที่ปรากฏในประเทศอังกฤษและรัฐแคลิฟอร์เนีย ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงเห็นว่า ประเทศไทยควรกำหนดกฎหมายให้เจ้าหน้าที่มีหน้าที่ต้องขอความยินยอมจากผู้ขับขี่ก่อนที่จะดำเนินการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ และเจ้าหน้าที่ควรจะต้องแจ้งให้ผู้ขับขี่ทราบถึงผลในทางกฎหมายที่จะเกิดขึ้นหากปฏิเสธที่จะตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์

4.5 ความน่าเชื่อถือของผลการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์

พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์¹¹⁴ หมายถึงพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นด้วยการวิเคราะห์หรือวิจัยในทางฟิสิกส์ (physics) เคมี (chemistry) หรือชีววิทยา (biology) โดยผ่านกระบวนการที่สามารถพิสูจน์ได้และเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป ซึ่งในทางนิติศาสตร์ถือว่าพยานหลักฐานเหล่านี้เป็นพยานหลักฐานอย่างหนึ่งที่จะนำเข้ามาสู่กระบวนการพิจารณาเพื่อประกอบการวินิจฉัยคดีของศาลว่าจำเลยมีความผิดหรือบริสุทธิ์¹¹⁵

เนื่องจากการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์เป็นการแสวงหาพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งผลการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์จึงเป็นพยานที่ศาลจะนำมาใช้ในการรับฟังเพื่อประกอบการพิจารณา ดังนั้น เพื่อให้ได้พยานหลักฐานที่มีความน่าเชื่อถือ กฎหมายจึงควรกำหนดขั้นตอนในการได้มาซึ่งพยานทางวิทยาศาสตร์ที่เหมาะสม

สำหรับประเทศไทยได้กำหนดถึงการได้มาซึ่งผลการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ไว้ในกฎกระทรวง ฉบับที่ 16 (พ.ศ. 2537) ดังนี้

¹¹⁴ สรวุฑ เบญจกุล, “หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์กับกระบวนการยุติธรรม,” วารสารศาลยุติธรรมปริทัศน์ (กันยายน), 2550, น.64 – 65.

¹¹⁵ ประมุข สุวรรณศรี, “พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์,” บทบัณฑิตย, เล่มที่ 25 ตอน 1, (มกราคม) 2551, น. 31.

1. การตรวจวัดลมหายใจทดสอบโดยใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการตรวจหรือทดสอบ ให้ใช้เครื่องตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ในเลือด โดยวิธีเป่าลมหายใจ (breath analyzer test) และ อ่านค่าของแอลกอฮอล์ในเลือดเป็นมิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์

2. การตรวจวัดโดยเลือดหรือปัสสาวะให้ส่งตัวผู้ขับขี่ไปยังโรงพยาบาลที่ใกล้ที่สุด และทำการเจาะเลือดภายใต้การกำกับดูแลของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพเวชกรรม ซึ่งการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ของไทยจะแตกต่างจากของต่างประเทศ ดังนี้

สำหรับการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์โดยตรวจวัดจากลมหายใจ นั้น ในประเทศอังกฤษ ได้กำหนดให้อุปกรณ์ที่ใช้ในการทดสอบลมหายใจจะต้องได้รับการอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการและมาตรา 8 ของ Road Traffic Act 1988 ยังกำหนดให้การทดสอบลมหายใจต้องดำเนินการทดสอบจำนวน 2 ครั้ง แล้วนำผลการทดสอบครั้งที่มีระดับแอลกอฮอล์น้อยที่สุดมาใช้เป็นพยานหลักฐาน การดำเนินการเช่นนี้เป็นการตรวจสอบผลการทดสอบลมหายใจเพราะหากผลการทดสอบลมหายใจได้ค่าที่ใกล้เคียงกันก็ช่วยยืนยันความน่าเชื่อถือของผลการทดสอบ แต่หากผลการทดสอบลมหายใจได้ค่าที่แตกต่างกันอย่างมาก อาจจะเป็นข้อสังเกตได้ว่าอุปกรณ์ที่ใช้ในการทดสอบเกิดความบกพร่อง จะเห็นได้ว่าการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์โดยลมหายใจของไทยกำหนดไว้แตกต่างจากประเทศอังกฤษ โดยไม่ได้มีการจัดทำมาตรฐานอย่างละเอียดของเครื่องตรวจวัดลมหายใจที่จะนำมาใช้ในการตรวจทดสอบ อีกทั้งไม่ได้มีการกำหนดมาตรการในการตรวจสอบผลการตรวจวัดลมหายใจ

ในส่วนของการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์โดยเลือด หรือปัสสาวะนั้น ของไทยกำหนดเพียงให้ดำเนินการโดยผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ซึ่งสำหรับกรณีนี้ ในประเทศอังกฤษ ได้กำหนดให้การทดสอบเลือดหรือปัสสาวะโดยหลักจะต้องดำเนินการที่โรงพยาบาล ส่วนรัฐแคลิฟอร์เนียได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่รัฐต้องแจ้งแก่ผู้ขับขี่ที่ถูกสั่งให้ตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ว่าการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์โดยลมหายใจจะไม่มีการเก็บตัวอย่างส่งตรวจไว้เพื่อการตรวจในภายหลัง¹¹⁶ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์โดยเลือดและปัสสาวะจะมีการเก็บตัวอย่างส่งตรวจไว้ เพื่อที่ผู้ขับขี่ยานพาหนะเองหรือบุคคลอื่นสามารถที่จะนำตัวอย่างส่งตรวจนั้น

¹¹⁶ California Code of Vehicle, Section 23614.

(a) In addition to the requirements of Section 23612, a person who chooses to submit to a breath test shall be advised before or after the test that the breath-testing equipment does not retain any sample of the breath and that no breath sample will be available after the test which could be analyzed later by that person or any other person.

ไปทดสอบเพื่อนำผลมายืนยันอีกครั้งหนึ่ง ในประเทศฝรั่งเศสเองก็ได้กำหนดให้การตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ที่ทำโดยวิธีการวิเคราะห์และการทดสอบทางการแพทย์ คลินิกและชีววิทยา ตัวอย่างนั้นจะถูกเก็บรักษาไว้¹¹⁷ ทำให้ในกรณีที่ต้องการตรวจเพื่อยืนยันผลการทดสอบสามารถทำได้

จะเห็นได้ว่า ในต่างประเทศได้มีการกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ที่สร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ผลการทดสอบ ซึ่งเป็นแนวทางที่น่าสนใจในการที่จะนำมาปรับใช้กับประเทศไทย โดยเห็นควรให้ประเทศไทยมีการกำหนดมาตรฐานของเครื่องตรวจวัดลมหายใจและมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบมาตรฐานของเครื่องมือตรวจวัดลมหายใจ อีกทั้งในการตรวจโดยลมหายใจควรจะให้มีการตรวจวัดจำนวน 2 ครั้ง เพื่อเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ผลการตรวจทดสอบ

ส่วนการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์โดยการตรวจปัสสาวะและเลือด ควรมีการกำหนดให้เก็บตัวอย่างของสิ่งส่งตรวจทั้ง 2 ประเภทไว้ เพื่อที่หากจำเป็นหรือบุคคลภายนอกต้องการที่จะตรวจเพื่อยืนยันผลการตรวจทดสอบครั้งแรกจะได้สามารถดำเนินการได้ อันเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ผลการทดสอบ

¹¹⁷ Code de la route, Article L234-5.

Lorsque les vérifications sont faites au moyen d'analyses et examens médicaux, cliniques et biologiques, un échantillon est conservé.

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

เนื่องจากอุบัติเหตุจากการขับขี่ยานพาหนะในขณะเมาสุรากลือเป็นอันตรายอย่างร้ายแรงอย่างหนึ่ง รัฐจึงได้มีการนำมาตรการบังคับทางกฎหมายมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 ได้มีการกำหนดให้การขับขี่ยานพาหนะในขณะเมาสุราเป็นความผิด ดังที่ปรากฏในมาตรา 43(2) ความว่า “ห้ามมิให้ผู้ขับขี่ขับรถในขณะเมาสุราหรือของเมาอย่างอื่น” โดยผู้ขับขี่ยานพาหนะที่ฝ่าฝืนมาตรา 43(2) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับตั้งแต่ห้าพันบาทถึงสองหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ และถูกศาลสั่งพักใช้ใบอนุญาตขับขี่ที่มีกำหนดไม่น้อยกว่าหกเดือนหรือเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่ ตามที่ได้บัญญัติกำหนดโทษไว้ในมาตรา 160 ตรี ซึ่งในการจะพิจารณาว่าบุคคลใดเป็นผู้ขับขี่ยานพาหนะในขณะเมาสุราหรือไม่นั้น พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 (เดิม) ได้ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการทดสอบผู้ขับขี่ยานพาหนะ ดังที่ปรากฏในมาตรา 142 วรรคสอง ดังนี้

“ในกรณีที่มีพฤติการณ์อันควรเชื่อว่าผู้ขับขี่ฝ่าฝืนมาตรา 43(1) หรือ (2) ให้เจ้าพนักงานจราจร พนักงานสอบสวน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่สั่งให้มีการทดสอบผู้ขับขี่ดังกล่าวว่าหย่อนความสามารถในอันที่จะขับหรือเมาสุราหรือของเมาอย่างอื่นหรือไม่”

ซึ่งแม้ว่าบทบัญญัติมาตรา 142 วรรคสอง จะได้กำหนดให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการทดสอบผู้ขับขี่ว่าหย่อนความสามารถหรือไม่ แต่สำหรับกรณีที่ผู้ขับขี่ยานพาหนะปฏิเสธที่จะทดสอบตามที่เจ้าหน้าที่มีคำสั่ง พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 154 (3) ได้กำหนดให้

“ผู้ใดฝ่าฝืนคำสั่งเจ้าพนักงานจราจรพนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 142 วรรคสองหรือ...

ถ้าไม่เป็นความผิดที่กำหนดโทษไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท”

การกำหนดอัตราโทษสำหรับการฝ่าฝืนคำสั่งเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 142 วรรคสองไว้เพียงโทษปรับไม่เกิน 1,000 บาท จึงส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายในการป้องปรามผู้ขับขี่ที่ขับรถขณะมีเมามาไม่ได้ผลเท่าที่ควร เพื่อเป็นการแก้ไขข้อบกพร่องดังกล่าวจึงได้มีการตราพระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2557 ขึ้นเพื่อให้เป็นมาตรการในการป้องกันการเกิดอุบัติเหตุที่เกิดจากผู้ขับขี่ขณะเมาสุราหรือของเมาอย่างอื่น

ซึ่งมาตรการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2557 มีประเด็นปัญหาที่จะต้องพิจารณา ดังนี้

1. ปัญหาการปฏิเสธตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์

พระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2557 ได้มีการยกเลิกมาตรา 142 เดิม และมีเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 142 ใหม่ ดังนี้

“เจ้าพนักงานจราจรหรือพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งให้ผู้ขับขี่หยุดรถในเมื่อ

(1) รถนั้นมีสภาพไม่ถูกต้องตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 6

(2) เห็นว่าผู้ขับขี่หรือบุคคลใดในรถนั้นได้ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอันเกี่ยวกับรถนั้น ๆ

ในกรณีที่มีพฤติการณ์อันควรเชื่อว่าผู้ขับขี่ฝ่าฝืนมาตรา 43 (1) หรือ (2) ให้เจ้าพนักงานจราจร พนักงานสอบสวน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่สั่งให้มีการทดสอบผู้ขับขี่ดังกล่าวว่าหย่อนความสามารถในอันที่จะขับหรือเมาสุราหรือของเมาอย่างอื่นหรือไม่

ในกรณีที่ผู้ขับขี่ตามวรรคสองไม่ยอมให้ทดสอบ ให้เจ้าพนักงานจราจร พนักงานสอบสวน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจกักตัวผู้นั้นไว้ดำเนินการทดสอบได้ภายในระยะเวลาเท่าที่จำเป็นแห่งกรณี เพื่อให้การทดสอบเสร็จสิ้นไปโดยเร็ว หากผู้นั้นยอมให้ทดสอบและผลการทดสอบปรากฏว่าไม่ได้ฝ่าฝืนมาตรา 43 (1) หรือ (2) ก็ให้ปล่อยตัวไปทันที

ในกรณีที่มีพฤติการณ์อันควรเชื่อว่าผู้ขับขี่ขับรถในขณะเมาสุราหรือของเมาอย่างอื่น หากผู้นั้นยังไม่ยอมให้ทดสอบตามวรรคสามโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นฝ่าฝืนมาตรา 43(2)

การทดสอบตามมาตรานี้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง”

โดยบทบัญญัติมาตรา 142 วรรคสี่ ตามที่ได้มีการแก้ไขใหม่โดยพระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2557 ได้มีการนำข้อสันนิษฐานตามกฎหมายมาปรับใช้ในกรณีที่ผู้ขับขี่ปฏิเสธที่จะตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร โดยให้สันนิษฐานว่าผู้ขับขี่ขับรถขณะเมาสุราหรือของอย่างอื่นตามที่กำหนดในมาตรา 43(2) เพื่อแก้ปัญหากรณีที่ผู้ขับขี่ยานพาหนะไม่กระทำการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์

ซึ่งในการกำหนดข้อสันนิษฐานตามกฎหมายในคดีอาญานั้น เป็นข้อยกเว้นของหลัก presumption of innocence จึงจะต้องกำหนดอย่างเหมาะสมและสมเหตุสมผล เมื่อสภาพบังคับสำหรับการปฏิเสธตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์มี 2 รูปแบบ คือ

1. กำหนดให้การปฏิเสธการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์เป็นความผิดอีกฐานหนึ่งที่มีโทษทางอาญา หรือโทษอื่น

2. กำหนดเป็นข้อสันนิษฐานว่าผู้ขับขี่นั้นขับขี่ยานพาหนะในขณะที่มีเมามาตรา 142 วรรคสี่ ของพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 ของไทย

ดังนั้น แม้ว่าการกำหนดข้อสันนิษฐานตามมาตรา 142 วรรคสี่ จะเป็นบทบัญญัติที่ไม่ได้มีการผลักภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริงก่อนไปยังจำเลย และ รัฐบรรลวุฒิประสงค์ในการคุ้มครองความปลอดภัยบนท้องถนนจากการกำหนดข้อสันนิษฐาน กล่าวคือ การปฏิเสธการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ ทำให้ผู้ขับขี่ได้รับผลร้ายมากกว่าการให้ความร่วมมือในการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ เนื่องจากจะต้องนำสืบข้อเท็จจริงโต้แย้งข้อสันนิษฐาน และต้องรับผิดตามมาตรา 154 ฐานขัดคำสั่งเจ้าพนักงานที่สั่งให้ตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ อันส่งผลให้การเลือกตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์อาจจะเป็นผลดีกับผู้ขับขี่มากกว่า แต่การกำหนดสภาพบังคับสำหรับการปฏิเสธการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์สามารถกระทำได้ด้วยวิธีการอื่น คือ การกำหนดให้การปฏิเสธการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์เป็นความผิดอีกฐานหนึ่งที่มีโทษทางอาญา หรือโทษอื่น ซึ่งวิธีการดังกล่าวเป็นวิธีการที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิของจำเลยน้อยกว่าการกำหนดข้อสันนิษฐานตามกฎหมายและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีอาญา คือการค้นหาข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ด้วยเหตุนี้ จึงเห็นว่าการกำหนดข้อสันนิษฐานตามกฎหมายมาใช้เป็นสภาพบังคับจึงไม่เหมาะสม

2. ปัญหาการไม่ได้กำหนดเกี่ยวกับการคัดกรองผู้ขับขี่ยานพาหนะเบื้องต้น

มาตรา 142 วรรคสอง และวรรคห้า แห่งพระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2557 ได้กำหนดให้ ในกรณีที่มีพฤติการณ์อันควรเชื่อว่าบุคคลขับขี่ยานพาหนะในขณะที่เมาสุรา ให้เจ้าหน้าที่มีอำนาจในการสั่งให้ทดสอบผู้ขับขี่ยานพาหนะว่าหย่อนความสามารถในอันที่จะขับหรือเมาสุรา โดยหลักเกณฑ์และวิธีการให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง ประกอบกับกฎกระทรวง ฉบับที่ 16 (พ.ศ. 2537) ซึ่งได้วางหลักเกณฑ์ในการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ แต่ไม่ได้กำหนดเกี่ยวกับวิธีการในการคัดกรองผู้ขับขี่ยานพาหนะเบื้องต้น ซึ่งการที่จะพิจารณาว่ากรณีใดเป็นกรณีที่มีพฤติการณ์อันควรเชื่อว่าบุคคลขับขี่ยานพาหนะในขณะที่มีเมานั้น กระทำได้ยาก ดังนั้น จึงควรมีการกำหนดให้เจ้าหน้าที่ที่สามารถที่จะตรวจคัดกรองเบื้องต้น ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าในการวินิจฉัยว่ากรณีใดจะเป็นพฤติการณ์อันควรเชื่อว่าบุคคลขับขี่ยานพาหนะในขณะที่เมาสุรา จึงไม่มีแนวทางในการปฏิบัติให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

โดยในการทดสอบเบื้องต้นนั้น สามารถกระทำได้ด้วยกัน 2 วิธี คือ

1. การตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์เบื้องต้นอาจจะกระทำด้วยเครื่องวัดระดับแอลกอฮอล์ในลมหายใจ (breathalyzer)

2. การทดสอบสมรรถภาพทางกายภาพของผู้ขับขี่

ซึ่งในทางปฏิบัติ เจ้าหน้าที่จะได้้นำการทดสอบลมหายใจเบื้องต้นมาใช้ในการคัดกรองผู้ขับขี่ยานพาหนะเบื้องต้น ซึ่งการเลือกใช้วิธีการทดสอบเบื้องต้นโดยลมหายใจ ก่อนที่จะมีการทดสอบสมรรถภาพทางกายภาพของผู้ขับขี่ ไม่เป็นไปตามหลักความได้สัดส่วน เนื่องจากการทดสอบลมหายใจเบื้องต้นโดยเครื่อง breath analyzer test เป็นการกระทำที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิในร่างกายของผู้ขับขี่ มากกว่าการที่ให้ผู้ขับขี่ทดสอบสมรรถภาพทางกายภาพ เช่น การเดินให้เป็นเส้นตรง หรือการนำน้ำหนักขึ้นไปวางที่จุก เป็นต้น ดังนั้น จึงควรมีการกำหนดให้เจ้าหน้าที่จะต้องดำเนินการทดสอบเบื้องต้นโดยการทดสอบสมรรถภาพทางกายภาพก่อน หากผู้ขับขี่ไม่ยินยอมหรือการทดสอบสมรรถภาพทางกายภาพไม่สามารถทำได้จึงจะดำเนินการทดสอบโดยการทดสอบลมหายใจเบื้องต้นโดยเครื่อง breath analyzer test

3. ปัญหาการไม่ได้กำหนดกรณีที่ผู้ขับขี่ยานพาหนะไม่สามารถให้ความยินยอมในการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์

ในกรณีที่มีเหตุอันสมควรเชื่อว่าผู้ขับขี่ยานพาหนะที่ประสบอุบัติเหตุและไม่ได้สติจนไม่สามารถให้ความยินยอมในการทดสอบวัดระดับแอลกอฮอล์ได้ ขับขี่ยานพาหนะในขณะเมาสุราพระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2557 ไม่ได้มีการกำหนดเกี่ยวกับขั้นตอนในการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ไว้ จึงเกิดปัญหาว่าเจ้าหน้าที่จะดำเนินการเช่นไร เนื่องจากวิธีการที่มีความเหมาะสมในการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ของบุคคลซึ่งไม่ได้สติ คือ การตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์โดยวิธีการตรวจจากเลือด อันจะต้องกระทำโดยการเจาะเลือดและนำเลือดไปส่งทดสอบ ซึ่งโดยหลักแล้วจะกระทำได้จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้ขับขี่ ดังนั้น เมื่อผู้ขับขี่ยานพาหนะไม่ได้สติเจ้าหน้าที่จึงไม่สามารถที่จะทำการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ โดยหากมีการปล่อยให้ระยะเวลาล่วงเลยไปจะทำให้ปริมาณแอลกอฮอล์ในร่างกายผู้ขับขี่ลดปริมาณลงจนต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ปรากฏระดับแอลกอฮอล์ในร่างกาย และไม่สามารถที่จะดำเนินคดีแก่ผู้ขับขี่ที่กระทำความผิดได้ตามข้อเท็จจริง ดังนั้น จึงควรมีการกำหนดให้กรณีที่ผู้ขับขี่ยานพาหนะไม่สามารถให้ความยินยอมได้นั้น กฎหมายควรจะให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ในการเจาะเลือดเพื่อเก็บตัวอย่างไว้ก่อน และเมื่อปรากฏว่าผู้ขับขี่ยานพาหนะอยู่ในสถานะที่สามารถให้ความยินยอมได้แล้ว เจ้าหน้าที่จึงขอความยินยอมในการนำตัวอย่างเลือดนั้น ไปตรวจทดสอบวัดระดับแอลกอฮอล์ต่อไป และควรมีการกำหนดสภาพบังคับในกรณีที่ผู้ขับขี่ยานพาหนะปฏิเสธที่จะให้ความยินยอมในการนำตัวอย่างเลือดเพื่อไปตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ในห้องปฏิบัติการ โดยการกำหนดให้การปฏิเสธดังกล่าวเป็นความผิดอีกฐานความผิดหนึ่ง โดยมีโทษเท่ากับความผิดฐานขับขี่ยานพาหนะในขณะมีเมามา

4. ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของผู้ขับขี่เมื่อถูกสั่งให้ตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์

เนื่องจากการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ตามมาตรา 142 ของพระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2557 เป็นกระบวนการที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ดังนั้น ในการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์จึงต้องได้รับความยินยอมจากผู้ขับขี่ ซึ่งในกฎหมายไม่ได้กำหนดขั้นตอนในการแจ้งสิทธิหรือผลกระทบกรณีที่ผู้ขับขี่ปฏิเสธการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ ดังนั้น เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ขับขี่ จึงควรมีการกำหนดขั้นตอนในการแจ้งสิทธิและผลของการปฏิเสธการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ให้ผู้ขับขี่ทราบ

5. ปัญหาความน่าเชื่อถือของผลการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์

เนื่องจากผลที่ได้จากการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์จัดเป็นพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ซึ่งจัดเป็นพยานหลักฐานที่มีน้ำหนักในชั้นของการรับฟังพยานหลักฐาน ดังนั้น พยานหลักฐานที่ได้จากการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ของผู้ขับขี่จึงต้องมีความน่าเชื่อถือ แต่ปรากฏว่าในการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ของไทย ไม่ว่าจะเป็นการตรวจลมหายใจ ตรวจปัสสาวะ หรือตรวจเลือด กฎหมายไทยไม่ได้มีการกำหนดมาตรการใดเพื่อเป็นการรับประกันความน่าเชื่อถือของผลการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ ดังนั้น จึงเห็นควรมีการกำหนดมาตรการในการสร้างความน่าเชื่อถือให้ผลการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ โดยพิจารณาตามวิธีการในการตรวจ ดังนี้

1. การตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์โดยวิธีตรวจจากลมหายใจด้วยเครื่อง breathalyzer เห็นว่าควรมีการกำหนดมาตรฐานของเครื่องตรวจวัดลมหายใจและมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบมาตรฐานของเครื่องมือตรวจวัดลมหายใจ อีกทั้งในการตรวจโดยลมหายใจควรจะให้มีการตรวจวัดจำนวน 2 ครั้ง เพื่อเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือให้ผลการตรวจทดสอบ

2. การตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์โดยวิธีการตรวจจากปัสสาวะและเลือด เนื่องจากปัสสาวะและเลือดเป็นสิ่งส่งตรวจที่สามารถเก็บรักษาตัวอย่างของสิ่งส่งตรวจเอาไว้ได้ ดังนั้น จึงควรมีการเก็บตัวอย่างของสิ่งส่งตรวจทั้ง 2 ประเภทไว้ เพื่อที่หากจำเป็นหรือบุคคลภายนอกต้องการที่จะตรวจเพื่อยืนยันผลการตรวจทดสอบครั้งแรก

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า มาตรการในการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ของผู้ขับขี่ยานพาหนะตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2557 ยังมีปัญหาในเรื่องเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการของการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ และสภาพบังคับในกรณีที่ผู้ขับขี่

ยานพาหนะปฏิเสธการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 142 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ด้วยเหตุนี้จึงเห็นควรมีการปรับปรุงบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ โดยเห็นควรปรับปรุงใน 2 ส่วน คือ

1. ปรับปรุงในส่วนของบทบัญญัติมาตรา 142 ของพระราชบัญญัติจราจรทาง พ.ศ. 2522 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

2. การปรับปรุงในส่วนของกฎกระทรวงที่กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการทดสอบ ดังนี้

1. การปรับปรุงพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

ในส่วนของพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 และที่แก้ไขเพิ่มเติม เห็นควรมีการแก้ไขใน 4 ประการ ดังนี้

ประการแรก ในส่วนของข้อสันนิษฐานตามกฎหมายที่ได้มีการกำหนดไว้ในบทบัญญัติมาตรา 142 วรรคสี่ ว่า “ในกรณีที่มีพฤติการณ์อันควรเชื่อว่าผู้ขับขี่ขับรถในขณะที่เมาสุราหรือของเมาอย่างอื่นหากผู้นั้นยังไม่ยอมให้ทดสอบตามวรรคสามโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นฝ่าฝืนมาตรา 43(2)” โดยเห็นว่าควรมีการยกเลิกบทบัญญัติมาตรา 142 วรรคสี่

ประการที่สอง คือ การกำหนดสภาพบังคับของการปฏิเสธการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ โดยการเพิ่มอัตราโทษในความผิดฐานขัดคำสั่งเจ้าหน้าที่ที่สั่งให้มีการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ตามที่มีการกำหนดไว้ในมาตรา 154 ให้เทียบเท่ากับอัตราสำหรับความผิดฐานขับขี่ยานพาหนะขณะเมาสุรา

ประการที่สาม คือ การกำหนดให้ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้ขับขี่ยานพาหนะขับขี่ยานพาหนะในขณะที่มีเมามา ให้เจ้าหน้าที่มีอำนาจในการทดสอบคัดกรองผู้ขับขี่เบื้องต้น โดยหลักเกณฑ์และวิธีการทดสอบให้เป็นไปตามที่กฎกระทรวงกำหนด

และประการสุดท้าย คือ การบัญญัติเพิ่มเติมเกี่ยวกับกรณีที่ผู้ขับขี่ยานพาหนะไม่สามารถให้ความยินยอมได้ เนื่องจากเหตุผลทางการแพทย์ โดยเห็นว่าควรกำหนดให้ในกรณีดังกล่าว หากมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้นั้นขับขี่ยานพาหนะขณะเมาสุรา (ฝ่าฝืนมาตรา 43(2)) ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจในการสั่งให้เก็บตัวอย่างเลือดเพื่อทดสอบในห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ตามที่กำหนดไว้ในเรื่องการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ เพื่อพิสูจน์ว่าบุคคลได้ขับขี่ยานพาหนะในขณะที่อยู่ภายใต้ฤทธิ์แอลกอฮอล์หรือขณะมีเมามาอันเป็นความผิดตามกฎหมาย และการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์โดยการตรวจวัดลมหายใจไม่สามารถดำเนินการได้ โดยกำหนดเงื่อนไขในการสั่งให้เก็บตัวอย่างผู้ขับขี่ยานพาหนะที่ไม่สามารถให้ความยินยอมได้ ดังนี้

“ให้เจ้าหน้าที่มีอำนาจที่จะสั่งให้ผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ดำเนินการเก็บตัวอย่างเลือดเพื่อทดสอบในห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ขับขี่ โดยมีเงื่อนไข ดังนี้

(1) ผู้ขับขี่เป็นบุคคลซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจในการสั่งให้เก็บตัวอย่างเลือดเพื่อทดสอบในห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ตามที่กำหนดไว้ในเรื่องการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ กล่าวคือ เพื่อพิสูจน์ว่าบุคคลได้ขับขี่ยานพาหนะในขณะที่อยู่ภายใต้ฤทธิ์แอลกอฮอล์หรือขณะมีเมเอนเป็นความผิดตามกฎหมาย และการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์โดยการตรวจวัดลมหายใจไม่สามารถดำเนินการได้ ทั้งนี้ การเก็บตัวอย่างเลือดดังกล่าวให้ดำเนินการที่โรงพยาบาล และดำเนินการโดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ โดยการดำเนินการเก็บตัวอย่างเลือดจะต้องได้รับอนุญาตจากแพทย์ว่าจะไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้ขับขี่

(2) ปรากฏข้อเท็จจริงต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจว่าบุคคลเกี่ยวข้องกับอุบัติเหตุหรือเหตุการณ์อื่น ๆ อันอยู่ภายใต้การสืบสวน

(3) ปรากฏข้อเท็จจริงว่าผู้ขับขี่ไม่สามารถให้ความยินยอมได้ อันเนื่องมาจากเหตุผลทางการแพทย์”

โดยเมื่อเจ้าหน้าที่ดำเนินการเก็บตัวอย่างเลือดจากผู้ขับขี่ดังกล่าวแล้ว ตัวอย่างเลือดจะยังไม่สามารถนำไปทดสอบในห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ได้ จนกว่าผู้ขับขี่ซึ่งถูกเก็บตัวอย่างเลือดจะได้รับทราบข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ตำรวจว่ามีการเก็บตัวอย่างเลือด ซึ่งเจ้าหน้าที่ได้ขอให้ผู้ขับขี่อนุญาตให้มีการทดสอบตัวอย่างเลือดดังกล่าว และผู้ขับขี่ได้อนุญาตให้มีการทดสอบ

และในกรณีที่ผู้ขับขี่ยานพาหนะปฏิเสธที่จะให้ความยินยอมในการนำตัวอย่างเลือดเพื่อไปตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ในห้องปฏิบัติการ ให้การปฏิเสธดังกล่าวเป็นความผิดอีกฐานความผิดหนึ่ง โดยมีโทษเท่ากับความผิดฐานขับขี่ยานพาหนะในขณะที่มีเมเอน

2. การปรับปรุงหลักเกณฑ์และวิธีการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ ตามที่ได้มีการกำหนดไว้ในกฎกระทรวง

เนื่องจากกฎกระทรวง ฉบับที่ 16 (พ.ศ. 2537) ซึ่งได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการทดสอบผู้ขับขี่ยานพาหนะว่าเมาสุราหรือไม่ ไว้ เป็นบทบัญญัติที่ได้มีการอาศัยอำนาจของมาตรา 142 ของพระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2535 ซึ่งได้ถูกยกเลิกไปแล้ว ซึ่งจนถึงการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 142 ครั้งล่าสุด คือ การแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2557 ก็ยังไม่ปรากฏว่าได้มีการปรับปรุงกฎกระทรวงในเรื่องของหลักเกณฑ์และวิธีการทดสอบระดับแอลกอฮอล์ในผู้ขับขี่ยานพาหนะแต่อย่างใด แต่กลับมีการนำกฎกระทรวง ฉบับที่ 16 (พ.ศ. 2537) มาใช้เป็นแนวทางในการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ ดังนั้น จึงเห็นควรอาศัย

อำนาจตามบทบัญญัติ มาตรา 142 ของพระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2557 กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ของผู้ขับขี่ยานพาหนะ โดยปรับปรุงจากหลักเกณฑ์และวิธีการตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง ฉบับที่ 16 และเพิ่มเติมเนื้อหา ดังนี้

1. มีการกำหนดขั้นตอนในการทดสอบเบื้องต้นเพื่อคัดกรองผู้ขับขี่ โดยก่อนที่เจ้าหน้าที่จะดำเนินการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ผู้ขับขี่ยานพาหนะ ให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการทดสอบเบื้องต้น โดยสามารถกระทำได้ 2 วิธี ตามลำดับ คือ ทดสอบสมรรถภาพทางกาย และทดสอบโดยลมหายใจเบื้องต้น

2. มีการกำหนดให้การตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์สามารถดำเนินการได้ 3 วิธี และต้องดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

(1) ตรวจวัดลมหายใจด้วยเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการตรวจหรือทดสอบ ให้ใช้เครื่องตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ในเลือด โดยวิธีเป่าลมหายใจ (breath analyzer test) และอ่านค่าของแอลกอฮอล์ในเลือดเป็นมิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ โดยให้ดำเนินการตรวจวัดลมหายใจจำนวน 2 ครั้ง โดยเครื่องมือที่ได้มาตรฐานตามที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนด

(2) ตรวจวัดจากปัสสาวะ

(3) ตรวจวัดจากเลือด

โดยการตรวจวัดตาม (2) หรือ (3) ให้ใช้ในกรณีที่ไม่สามารถทดสอบตาม (1) ได้เท่านั้น และในการตรวจวัดตาม (2) หรือ (3) ให้ทำการเก็บตัวอย่างของสิ่งส่งตรวจทั้ง 2 ประเภทไว้ เพื่อใช้ในกรณีที่จะมีการตรวจเพื่อยืนยันผลการตรวจทดสอบครั้งแรก

3. มีการกำหนดขั้นตอนในการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ โดยเจ้าหน้าที่มีหน้าที่ต้องขอความยินยอมจากผู้ขับขี่ก่อนที่จะดำเนินการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์เป็นหนังสือ และเจ้าหน้าที่ควรจะต้องแจ้งให้ผู้ขับขี่ทราบถึงผลในทางกฎหมายที่จะเกิดขึ้นหากปฏิเสธที่จะตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์

บรรณานุกรม

หนังสือและบทความในหนังสือ

- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. คำอธิบายหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการดำเนินคดีในชั้นก่อนการพิจารณา. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: หจก. พลสยาม พรินต์ติ้ง ประเทศไทย, 2553.
- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ และคณะ. รายงานการวิจัย เรื่องสิทธิมนุษยชนและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และมูลนิธิโครงการตำรา สมาคมสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2529.
- เข็มชัย ชูติวงศ์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2543.
- คณิต ณ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน 2549.
- คะนิง ภาไชย แก้วไข่มุขเพิ่มเติมโดย ไพโรจน์ วายุภาพ และ ณรงค์ ใจหาญ. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2551.
- จรรย์ ภัคดีชานากุล. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : หจก. จิรัชการพิมพ์, 2549.
- ณรงค์ ใจหาญ. หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2550.
- ณรงค์ ใจหาญ และคณะ. รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาวิจัยเรื่อง การค้นตัวบุคคล : ศึกษาเปรียบเทียบกับนานาชาติ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553.
- บรรเจิด สิงคนดี. หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2552.
- ปรีดี เกษมทรัพย์. นิติปรัชญา. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552.
- พรเพชร วิชิตชลชัย. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เคนโกรว จำกัด, 2542.

- ไวพจน์ คุลาชัย. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการการบังคับใช้กฎหมายกรณีมาแล้วขับในประเทศ
อังกฤษ สหรัฐอเมริกา เกาหลีใต้ เวียดนาม สิงคโปร์และไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2555.
- สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับอ้างอิง. พิมพ์ครั้งที่ 12.
กรุงเทพมหานคร: บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด(ประเทศไทย), 2555.
- โสภณ รัตนากร. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
นิติบรรณการ, 2549.
- อุดม รัฐอมฤต. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน. โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา.

วิทยานิพนธ์

- จิรสุดา ถาวรสุขศิริ. “การค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะสถานและในที่รโหฐาน.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554.
- ชนิดา เลิศสิทธิกุล. “การพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีอาญาโดยพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ : วิเคราะห์ร่าง
พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ปรับปรุงกฎหมาย
พยานหลักฐาน).” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.
- ดิเรก สุขสว่าง. “การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายภายใต้หลักความพอสมควร
แก่เหตุ.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554.
- ยุพภรณ์ วงศ์วิกรานต์. “การแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์.”
สารนิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547.
- เพชรดา เอกอากาศกุล. “ปัญหาการพิสูจน์ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาของกรรมการนิติ
บุคคลโดยอาศัยข้อสันนิษฐานตามกฎหมาย.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556.
- รจิตร์ แสงสุก. “มาตรการกั้นกรองมูลคดีก่อนการพิจารณาของศาล.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.
- รุ่งนภา แสนละมะ. “การแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหา : ศึกษากรณีการตรวจวัดระดับ
แอลกอฮอล์ตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552.
- ศรีรัตน์ งามนิสัย. “หลักความพอสมควรแก่เหตุ : พัฒนาการและการปรับใช้ในระบบกฎหมายไทย.”
วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550.

ศุภวรรณ พันธุลีมานันท์. “มาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมสำหรับผู้กระทำความผิดฐานขับรถยนต์มีนเมาในประเทศไทย.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556.

หทัยภัส กำลังเอก. “ข้อสันนิษฐานกรณีการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552.

สมทรัพย์ นำอำนวยการ. “บทบาทของศาลในชั้นพิจารณากับการค้นหาคำความจริงในคดีอาญา.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.

สมบัติ ดาวแจ้ง. “ข้อสันนิษฐานความรับผิดชอบในกฎหมายอาญา.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.

เอกฤทธิ พิศณุภูมิ. “การตรวจสอบประกอบของร่างกายกับหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555.

บทความวารสาร

เข็มชัย ชูติวงศ์. “ความชอบธรรมของการกำหนดข้อสันนิษฐานตามกฎหมายในคดีอาญา.” วารสารอัยการ. 12 (มีนาคม 2532) : 16.

คณิต ณ นคร. “วิธีพิจารณาความอาญาไทย : หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน.” วารสารนิติศาสตร์. 15 (กันยายน 2528) : 3.

จิรนิติ หะวานนท์. “หลักการไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ : เปรียบเทียบระหว่างกฎหมายอเมริกาและกฎหมายเยอรมัน.” อุลพาห. 31 (พฤษภาคม – มิถุนายน) : 46.

ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศาสตร์. “บทสันนิษฐานตามกฎหมายในคดีอาญา.” วารสารอัยการ. (กรกฎาคม 2534) : 9.

ธีสุทธิ พันธุ์ฤทธิ. “หน้าที่นำสืบคดีอาญา.” วารสารอัยการ. ปีที่ 20. ฉบับที่ 227. (มกราคม 2540).

บรรเจิด สิงคะเนติ และสมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ. “หลักความได้สัดส่วนตามหลักกฎหมายของเยอรมันและฝรั่งเศส.” วารสารศาลรัฐธรรมนูญ. ปีที่ 1. ฉบับที่ 2. (พฤษภาคม – สิงหาคม 2542).

ประมุข สุวรรณศรี. “พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์.” บทบัญญัติ. เล่มที่ 25 ตอน 1. (มกราคม 2551).

โกคิน พลกุล. “รัฐธรรมนูญไทยกับหลักประกันสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย.” วารสารนิติศาสตร์. เล่มที่ 14. ฉบับที่ 1. (2527) : 24.

วิสาร พันธนะ. วิธีพิจารณาความอาญาในสหรัฐอเมริกา. อุลพาห. เล่มที่ 5. ปีที่ 25. (ก.ย.-ต.ค. 2551).

อัญชัญศิริ บรรณานุกรักษ์ และศิลปะอรัญ ชูเวช. “ภาระและหน้าที่ของ Director of Public Prosecutions.” วารสารอัยการ. (กุมภาพันธ์ 2523) : 35.

อุดม รัฐอมฤต. “ผลของข้อสันนิษฐานตามกฎหมายต่อการกำหนดหน้าที่นำสืบในคดีอาญา.” วารสารนิติศาสตร์. ปีที่ 25. ฉบับที่ 2 : 304.

เอกสารอิเล็กทรอนิกส์

วศิน แดงประดับ. “การสันนิษฐานว่าบุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์ : หลักการและข้อยกเว้นบางประการ.”

<http://web.krisdika.go.th/data/activity/act229.pdf>, 25 สิงหาคม 2558.

ณรงค์เดช สุระโฆสิต. “หมายเหตุท้ายคดีรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12/2555 เรื่องพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่.”

<http://www.pub-law.net/Publaw/view.aspx?id=1713>, 16 กันยายน 2558.

เดชอุดม ขุนนะสิทธิ์. “นิติธรรมตุลาการ กับสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่จะได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว.”

<http://prachatai.org/journal/2012/03/39738>, 6 สิงหาคม 2558.

ทวีศักดิ์ กลับช่วย และพัชรวรรณ นุชประยูร. “การใช้หลักความได้สัดส่วนในการพิจารณาพิพากษาคดีของ

ศาลปกครอง Exercising the Principle of Proportionality in Trial of the Cases in the Administrative Court.” http://law.nida.ac.th/main/images/Data/LLM/Bell%20Up/IS/IS_Tawesak.pdf, 22 พฤษภาคม 2559.

ไกรพล อรัญรัตน์. “ผลกระทบทางอ้อมของคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 5/2556 และ 12/2555

ต่อความชอบธรรมของข้อสันนิษฐานตามสภาพปกติธรรมดาของเหตุการณ์ (factual presumption) ในคดีอาญา.” <http://www.pub-law.net/publaw/view.aspx?id=1863>, 16 กันยายน 2558.

ไกรพล อรัญรัตน์. “ผลกระทบของคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12/2555 ต่อความสามารถในการแสวงหา

พยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยในคดีอาญา.” <http://www.thailawconsult.com/kraipol2.html>, 16 กันยายน 2558.

ไฟเหลือง [นามแฝง]. “สถานการณ์มาแล้วฉบับของไทย.” เดลินิวส์. 15 กรกฎาคม 2558. ภายใต้ “เดินหน้า

เลียวซ้าย.” <http://www.dailynews.co.th/article/335014>, 15 ตุลาคม 2558.

BOOKS

G.D Nokes. An Introduction to Evidence. 4th. London : Sweet & Maxwell, 1967.

Glanville Williams. Criminal Law, The General Part. 2nd. London : Stevens & Son, 1961.

John Smith. Criminal Evidence. London : Sweet & Maxwell, 1995.

Johnathan Doak & Claire McGourlay. Criminal Evidence in Context. Devon : Law Matters Publishing, 2005.

Richard May. Criminal Evidence. 4th. London : Sweet & Maxwell, 1999.

ARTICLE

Glanville Williams. "the evidential burden : Some Common Misapprehension." New Law Journal. 127 no.5783. (February, 1977) : 156-158.

ELECTRONIC MEDIA

Citizens Information. "Drink driving offences." http://www.citizensinformation.ie/en/travel_and_recreation/motoring_1/driving_offences/drink_driving_offences_in_ireland.html, September 5, 2015.

Claire Hamilton. "The Presumption of Innocence in Irish Criminal Law : Recent Trends and Possible Explanations." <http://eprints.maynoothuniversity.ie/5997/1/CH-Presumption-Innocence.pdf>, August 18, 2015.

Council of Europe. "European Court of Human Right: GUIDE ON ARTICLE 6 RIGHT TO A FAIR TRIAL." http://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_criminal_ENG.pdf, November 26, 2015.

NOLO. "California Drunk Driving Fines & Penalties." <http://dui.drivinglaws.org/california.php>, September 24, 2015.

Shouse Law Group. "California DUI Penalties, Punishment and Sentencing." <http://www.shouselaw.com/drunk-driving-penalties.html>, September 6, 2015.

Shouse Law Group. "Chemical Test Refusals" in California DUI Cases." <http://www.shouselaw.com/chemical-test-refusal.html#2.1>, September 6, 2015.

Theodore Ngoy Ilunga Wa Nsenga. "The Presumption of Innocence before the International Criminal Court." <http://www.theodorengeyavocat.org/upload/Th%C3%A9odore%20Ngoy%20The%20presumption%20of%20Innocence%20before%20the%20International%20Criminal%20Court%20full%20text.pdf>, August 24, 2015.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นางสาว อัญชนิตา บุญญรักษ์ธัญญา
วันเดือนปีเกิด	2 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2532
วุฒิการศึกษา	นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ประสบการณ์ทำงาน	2555 - 2557: นิติกร สำนักความรับผิดชอบทางแพ่ง กรมบัญชีกลาง 2557 - ปัจจุบัน: นักวิชาการตรวจเงินแผ่นดินปฏิบัติการ สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน

